

muusika

Nr 8-9
august-
september
2008
hind 29.-

Tagasivaade
Eesti suve-
festivalidele

Villem Kapi kirjad

Euroopa
jazzifestivalidest

Lembit
Saarsalu

DANIEL REUSS, peadirigent

- **11.09 KELL 19.00 RAKVERE KOLMAINU KIRIK**
PÄRT – Magnificat
HAYDN – Stabat Mater (Hob XXbis)
- **13.09 KELL 18.00 NARVA ALEKSANDRI SUURKIRIK, MAARJALAUUDE FESTIVAL**
- **14.09 KELL 18.00 TALLINNA METODISTI KIRIK**
BACH – Magnificat D-duur (BWV 243)
HAYDN – Stabat Mater (Hob XXbis)
- **23.10 KELL 19.00 NIGULISTE KIRIK**
GRIGORJEVA – Nature Morte, **ESIETTEKANNE!**
KRIGUL – uus teos, **ESIETTEKANNE!**
GUBAIDULINA – Jetzt immer Schnee
- **24.10 KELL 18.00 ELIISABETI KIRIK, PÄRNU**
KREEK – Kolm psalmi
GRIGORJEVA – Nature Morte
KRIGUL – uus teos
MARTIN – Missa kahele koorile a cappella

**Solistid: KAIA URB, KÄDY PLAAS, JUTA ROOPALU-MALK,
IRIS OJA, TUOMAS KATAJALA, UKU JOLLER**

**EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER**

Dirigent: DANIEL REUSS

Kontsert Rakveres tasuta, piletid müügil Piletimaailma ja Piletilevi müügipunktides,
Eesti Kontserdi kassas ja tund enne algust kohapeal.
Info tel 660 9604, www.epcc.ee

Intro 8-9/2008

Pärast kosutavat suve algab taas aktiivne ja kõitev kontserdihooaeg. Eesti Kontserdi hooaja avakontserdil esineb Peterburi Maria Teatri orkester, dirigeerib Kristjan Järvi. ERSO koos dirigent Nikolai Aleksejeviga toob meieni Tambergi, Dvořáki ja Sibeliuse muusikat ning esitleb Yehudi Menuhinilt kõrgeima hinnangu saanud viuldajat Sarah Changi.

Tallinna Filharmoonia avakontserti juhatab Eri Klas ja solist on viuldaja Vadim Gluzman. Eesti mitmeis paigus saab kuulda kontserti Riho Sibul & sõbrad. Eesti Filharmoonia Kammerkoori hooaja avakontsertidel koos Tallinna Kammerorkestriga kõlavad Bachi, Pärdi ja Haydni suurvormid.

Selles numbris on palju tagasivaateid Eesti tulisele muusikasu-vele. Seal toimus palju põnevat, muljeid oli nii palju, et jagub veel ka oktoobrinumbrisse. Minu isiklik suve suurim muusikaelamus oli aga oma suvekodu ärklikorraldusel läbi kõrvaklappide kuulnud Toivo Tulevi flöödikontsert "Deux", akna taga sahiseva vihma saatel.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetuse: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus **21** krooni number
Aastatellimus **295** krooni

Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.

Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Lembit Saarsalu
FOTO ANDE KAALEP

muusika

KAVA

SOOLO

2 Heli Reimann. Lembit Saarsalu: džäss on hingeseisund

BAGATELLID

8 Nele-Eva Steinfeld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

10 Ia Rimmel. Seal: mulle on oluline inimesi oma muusikaga puudutada
11 Tõnu Karjatse. "Schilling" – hea tuju festival Kilingi-Nõmmel
12 Aet Mikli. Tallinna kolmas kitarrifestival oli *rasqueado*-festival
14 Maarja Kangro. Palju toredaid eesti mehi. Nargen Opera "Eesti meeste laulud"
16 Virge Joamets. Ühe ammu unustatud teose taastuleku puhul. Villem Kapi ooper "Lembitu"
Suure-Jaani muusikafestivalil
18 Virge Joamets, Mart Jaanson. VII ENHFTJK ehk seitsmes Eesti noorte heliloojate festival Tartu Jaani kirikus
20 Tõnu Reimann. Muljeid suvisest muusikaelust, sedakorda Pärnust. David Oistrachi festivalist
21 Eva Lepik. Muusikapühad Haapsalus – XV vanamuusika festival
23 Lilian Langsepp. Kui Leonardo võtab viiuli. Festivalist "Klaaspärlimäng"
26 Virve Normet. Üks Leigo järvede muusika-päev, mis jääb kauaks meelde
28 Mari Tammar, Joosep Sang. "Viru folk" ehk Bob Dylanist handi hulluseni
29 Nele-Eva Steinfeld. Vanamuusika Viljandis

MODULATSIOON

31 Madli-Liis Parts, Anne Erm. Killud Euroopa jazzisuvest. "Rigas ritmi", "North Sea Jazz", Molde ja Umbria jazzifestivalid
35 Liis Jürgens. Valgusvihus seisab harf. Amsterdami kümnes harfikongress

AKTSENT

37 Tiia Teder. Muusikatoimetajad soovivad. Rahvusvaheline heliloojate rostrum

JUBILATE

39 Vaike Kiik-Salupere. Peegeldus. Maarja Haamer 70

HOMMAGE

42 Tiiu Tosso. Põhjaranniku romantik kirjades. Villem Kapp 95

JUBILATE

46 Ivo Heinloo. Nõmme rahvusvaheline jazzartistide konkurs on noormuusikute küpsuseksam

BAGATELLID

48 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

52 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

54 Valik septembri muusikasündmusi

FOTO ANDE KAALEP

SOOLO

Lembit Saarsalu: džäss on hingeseisund

HELI REIMANN
džässmuusik

Jutuajamine Lembit Saarsaluga toimus ajal, mil ta oli tegevuses oma juubelisünnipäeva tähistavate kontsertidega. Ümmarguste tähtpäevadega seoses armastatakse elus toimunule tagasi vaadata ja tulevikuks plaane teha.

Milliseid mõtteid elu uus aastakümme sinus äratab?

Kui kontserte ei oleks, siis võib-olla ei mõtlekski selle peale, elu läheb endist viisi edasi. Aga tulemas on kolm kontserti Eesti parima džässorkestri Estonian Dream Big Bandiga. Meiega ühinevad ka minu pikaajaline lavapartner Leonid Vintsevitš ning vokalist Eve Corneli New Yorgist. Iga uus kontsert annab eelkõige võimaluse uue repertuaari kallal töötada. Kuna swing ja improvisatsioon on mulle alati väga lähedased olnud, siis valisin muusika, mis just neid elemente sisaldaks. Loomulikult surub ka aeg oma malle peale, sest meie elu on läinud küllaltki pealispinnaliseks. Mõtlen sageli, et kuidas üldse improviseerida või mida näidata, sest keegi ei vaevu enam huvitavat harmooniat või rütmikat jälgima. Aga õnneks on bigbändi koosseis piisavalt jõulise ja värviderohke *sound*’iga, nii et selle koosseisuga mängides pole mingisugust riski. Duetiga mängida ja publikus piisavat huvi tekitada on palju keerulisem.

Kui oma karjäärist tagasi vaatavalt rääkida, siis professionaalse džässmuusikuna on mul olnud õnn leiba teenida ainult viimased kakskümmend aastat. Enne seda oli palju erinevaid koosseise, küll tantsubändid, estraadimuusika, Heli Lääts, Artur Rinne, ansambel Laine jne. Eriti huvitav ajajärk on olnud viimased kümme aastat. Olen väga palju mängida ja reisida saanud ja muusikuna ringi rännates olen kohtunud huvitavate auditooriumidega.

Sind võib kindlasti nimetada Eesti džässi visiitkaardiks. Oled oma muusikaga läbi rännanud peaaegu terve maailma. Kõiki käidud kohti siin üles lugeda ei jõua, aga ühest festivalist tahaks kindlasti rääkida. See on Lionel Hamptoni džässfestival 1989. aastal, mida sa ise oled nimetanud üheks oma elu tähtsündmuseks. See oli ka esimesi kordi, kus nõukogude džäss raudse eesriide tagant Ameerikasse jõudis. Räägi, kuidas sa festivalile sattusid? Festivalile jõudsin tänu Valter Ojakäärule, kellelt sain infot, et sinna vajatakse esine-

ma triot või duot. Mängisin siis juba Leonid Vintskevitšiga ja otustasime oma salvestuse Ameerikasse saata. Nagu taeva kingitus oli Portland Oregonist üks daam siin sugulastel külas, kellele oma kasseti kaasa sokutasime. Nii jõudis salvestus doktor Lynn Skinneri, festivali mänedžeri kätte, kes meje muusika heaks kiitis. Ameerikasse pääsemist hõlbustas kindlasti ka see, et 1989. aastal oli Eestis toimunud juba mitmeid sündmusi ja poliitiline olukord veidike leebunud, nii et piiri taha pääsemine polnud enam nii ilmvõimatu kui varem. Aga ikkagi oli festivalile jõudmine ime. Ärgem unustagem, et oli veel Nõukogude Liit ja ka meie olime Nõukogude Liidu esindajad. Ilmselt tänu sellele sattusime pressi teravdatud tähelepanu alla. Ja kõik aina kiitsid! Siinamaani on mees meist kirjutatud lause: inglise keel on kehva, aga räägivad džässi keeles! Väga emotsionaalselt on mees kontsert, kus saalis kuulas üheksa kuni kümme tuhat inimest. Või siis õhtune kontsert ülikooli aulas, kus pärast meid laulis metsosopran Patricia Miller Metropolitan Operast. Ja muidugi tol ajal uskumatuna tunduv vanameister Hamptoni endaga koosmusitseerimine. Nelikümmend viis minutit värisemist ja läbi ta sai! Kõige raskem oli aga pianistil, kes pidi kohe samad helistikud üles leidma, milles Hampton eluaeg oli mänginud. Vastuvõtt oli soe ja loomulikult ameerikaliku kisa-kära saatel.

Olen elus paljude kuulsustega mänginud ja mis seal salata, kõige raskem sealjuures on olnud psühholoogilise barjääri ületamine. Tulles Nõukogude Liidust, oled sa ikkagi olnud mingis mõttes ära lõigatud. Sa võid isegi väga hästi oma asja osata, aga mängimise hetkel tekkis sageli tunne: tema on seal kuskil kuu ja päikese vahel ja sina oled siin maa peal.

Kohtusid seal ka oma lemmiku Stan Getziga.

Minu esimene armastus džässis on seotud Getziga. Arvan, et minu generatsioonist ei saanud keegi mööda tema ühest parimast plaadist Jobimi muusika ja Astrud Gilbertoga. Või teine plaat, mis mulle väga tugeva mulje jättis, oli džässi ja klassika ühendamine kuulsas Eddie Sauteri süüdis "Focus". Kujutlege vaid siis, mida tähendab kokku saada inimesega, kelle loomingut sa oled väga palju kuulunud ja imetlenud. Stan Getz on õelnud, et pole ühtegi nooti ilma südamega mänginud. Ja see mees tuleb pärast kontserti, paneb käe pihku ja ütleb ka häid sõnu...

Liigume ajas pika sammu tagasi ja räägime sinu muusikutee algusest. Milline see oli?

Eks see kõik algas ikka kodust. Isa mängis akordioni, ema laulis ja mängis kitarril. Kõik need valsikesed, polkad ja foksid, mis isa saunaõhtutel mängis, olid mul juba üsna varakult peas. Ma küll ei mäleta, et oleksin akordioni suhtes erilist tõmmet tundnud, aga selgelt on mees see, kuidas ühel päeval, kui isa kodust ära oli, otsustasin lõõtsamängu proovida. Viisi mängimiseks leidsin kohe klahvid üles, aga bassi avastamisega läks veel kolm päeva, enne kui õigesse kohta vajutada oskasin. Mängisin siis isale kaks valsikest kolmandal päeval ette. Selle peale ütles isa, et järgmine kord kui sünnipäevale mängima lähen, tuled sina, poiss, ka kaasa! Ja nii ta minema hakkas – külapeod, saunaõhtud, sünnipäevad. Aga siis ühel hetkel, olin vist umbes kümneaastane, sai mul sellest muusikast villand. Ikka need "Kõndis neiu mööda metsa" ja "Suveõõ kui kuldses järves puhkab". Kõik laulsid ja tantsisid aga mulle ei meeldinud. Ei julgenud isale ka öelda. Samas polnud mul siis ka mingeid muid valikuid, akordion oli ainuke pill, mis käepärast. Ma imestan, kuidas praegused noored suudavad täna-

Siit sai kõik alguse. Isaga kodus Roosna-Allikul.

päevast, sageli väga primitiivset muusikat suures koguses välja kannatada. Minule oli kümneaastaseltki selge, et mulle see ei meeldi!

Sealt edasi tuli rahvatantsijate saatmine, mandoliiniorkester. Arvan, et olen selles mõttes ikka väga õnnelik inimene olnud, et juba nii noorelt leidsin tegevuse, mis mulle huvi pakkus ja mille läbi end vajalikuna tundsin. Muusikategemine oli see, mis mu hinge haris ja maailmapilti kujundas. Hiljem olen üksipuha kas Aafrikas või Alaskal olles tajunud, kust mu inimeseks olemine pärit on. Meie geenius Juhan Liiv ütles ikka õigesti, et helin peab rinna sees olema – see on kutse, siis on asi õige.

Rõhutan veel kord, et lapsepõlv on väga oluline. Ja sellest ei olnud midagi, et elasin Nõukogude Liidus. Ega mina ei teadnud ju midagi ei küüditamisest ega okupeerimisest. Alustasin oma väikese lapse elu ja tegelesin oma asjadega. Ja tõenäoliselt mind päästiski muusika...

Oma puhkpillimängija karjääri alustasid sa hoopis klarnetistina.

Olin siis umbes neljandas-viendas klassis, kui kultuurimajas oli suur sündmus: osteti puhkpilliorkestri pillid, vene omad, otse Leningradist. Praegune noor põlvkond, kellel kõik kergelt käes on, ei oska ette kujutada, millist vaimustust võis selline sündmus

Ühe oma iidoli Stan Getziga.

ühes noores inimeses tol ajal tekitada! Kuna parasjagu oskajat klarnetimängijat polnud, sain selle pilli endale. Aga no mõelge ise, mis asi oli Leningradi klarnet ja kui korralikke troste ka polnud – ainult kiuku kiuku järel! Ka klarneti mänguvõtete õppimine oli kurioosum. Kuna ma sellest midagi ei teadnud, siis ütlesin isale, et ta mulle kusagilt võtete tabeli hangiks. Isa läks Tallinna, tuli tagasi. Käis noodipoes ja tõi mingisuguse õpiku, aga see oli ungari keeles. Mina lõõn õpiku lahti ja vaatan, et seal on kaks klarnetit. Üks oli muidugi saksa süsteem ja teine prantsuse. Aga mina tol ajal... no aru ei saa, mida see tähendab. Hakkasin siis ühest noodist mängima ja kujutasin ette, et see on do. Hiljem selgus, et see noot oli hoopis fa...

Aga mind päästis Järva-Jaanist üks väga tubli mees, Voldemar Jürisson, kes juhatas kohalikku puhkpilliorkestrit. Läksin siis ühel öhtul tema juurde, kus mulle kõik võtted korraga kätte näidati. Nii et selline oli mu klarnetistikarjääri algus. Tegelikult oli puhkpilliorkester sel hetkel minu päästjaks, sest sain juba muud huvitavat muusikat mängida. Hiljem tulid juba Otsa kool ja saksofon.

Oled väga elavalt kirjeldanud oma esimest kohtumist saksofoni-ga, öeldes, et pärast seda ei saanud sa kaks ööd magada. Oskad sa tagantjärele öelda, mis oli selle instrumendi puhul nii mõjuvat, et sa esimesest helist alates selle lummusesse sattusid?

Ma arvan, et see oli pilli *sound*. Mis sellest, et saksofoni *sound* oli siis nagu ta oli – vedela häälega ja susisev, aga ilmselt oli mu kõrv valmis uut heli vastu võtma. Olin selleks ajaks akordionit mänginud, klaverit toksinud. Mõnes mõttes on mul kahju tänapäeva noortest, kelle kõrva ja ka maitse on pealesuruv kommertsmuusika ära rikkunud. Tundub, et ainult meeelahutus teeb inimese õnnelikuks. Kellelgi pole viitsimist enam tõsisema muusikaga oma hinge harida. Sümfooniat peetakse liiga pikaks ja seda ei jõuta ära kuulata. Ning

peale kõige muu – seal ei juhtu ju midagi.

Teine asi, mis mind saksofoni juures võlus, oli muidugi pilli kuju ja pillimängu visuaalne külg. Väga põnev oli jälgida, kuidas mehed seal pillide taga koogutasid. Hiljem nägin kuulsat Otto Dixi ekspressionistlikku maali "Saksofonimängija". See oli vapustav! Maalis on jõhkrust, teravusi ja emotsioone, mis kõik saksofonile omased.

Charlie Parkeri saksofoni *sound*'i kohta räägitakse, et see olevat säilinud muutumatuna, sõltumata pillist, millega mees parasjagu mängis. Milline tundub sinule mängija ja pilli suhe? Mil määral nad teineteisest sõltuvad?

Arvan, et kõige olulisem on see, mis toimub kurgus. Loomulikult on ka huulik ja trost väga olulised. Võib-olla isegi lehter, see ümargune piip, pole niivõrd oluline. Üldiselt hakkab kogu pillimäng peale *sound*'ist. See, mida sa teed sõrmedega, kas mängid rohkem või vähem noote, ei otsusta enam midagi. Pilli *sound* on mängija hääle võimendi.

Oma *sound*'i kohta olen ainult positiivset hinnangut saanud: mind on palju selle personaalsuse eest kiidetud. Nii et selle pärast pole ma kunagi pidanud häbenema.

Pöördume veel kord sinu muusikutee algusaegadesse tagasi. Kuidas jõudsid improviseerimise ja džässmuusikani?

Improviseerimise seoses meenub mulle üks naljakas lugu. Olin umbes kaksteist või kolmteist, kui külas levisid kuuldused, et Roosna-Allikule on saabumas üks hea akordionimängija. Minul kohe kõrvad kikkis, et kus ja mis. Sain siis poisiga kokku, võtsime pillid välja. Mul oli selle aja peale juba kultuurimängijast pärit Manfrini, päris korralik Itaalia pill. Mängin oma lugusid ja siis ta ütleb, et hea küll, mängid, jah, neid lugusid, aga kas sa "otti" ka paned. Mis ta küll sellega mõtleb? Aga mingi uhkus või lapselik jonnakus sundis mind vastama, et panen küll. Lootsin salamisi, et ehk asi küsimisega piirdubki. Aga kus sa sellega! "No aga pane, mängi," ütleb poiss selle peale. Ega ma ei jätnud jonnki. Võtsin selle "Suveöö". Mängisin teema ilusti ära ja siis hakkasin meelega igasuguseid valesid noote sinna mängima. Lihtsalt mängid natuke viisi ja jälle vale noot sisse. Ega ma sellest suurt rohkem midagi ei mäleta, aga poiss ütles lõpuks, et pole viga.

Maagilise sõna *hot* tähenduse sain aga alles muusikakoolis õppimise ajal teada. Mind kutsuti ühte bigbändi mängima ja seal kohtasin sõna *hot* koos sõnaga soolo. Ja siis noor inimene muidugi seostas, et vot see ta on. Aga eestlane ju ei viitsi võõrsõnade algusi korralikult välja hääldada ja nii saigi *hot*'ist eestipäraselt "ott".

Ka sõna "improvisatsioon" oli minu jaoks maagiline – ühele noorele inimesele tundus see põnev ja salapärane. Ma ei tea, kust see küll tuli, aga tekkis tunne, et tahaks selle sõnaga seotud tegevust väga osata. Tegelikult on mul elus vedanud, et selline sisemine uudishimu on mind iseenesest džässmuusika peale viinud. Otsa kooli lõpetasin ju tegelikult klassikalise klarnetistina. Mängisin Weberit ja Mozartit, mis mulle, ausalt öeldes, väga meeldisid. Aga hing ihaldas midagi enam, polnud tahtmist ainult noodist teksti mängida.

Suure tõuke džässmuusikani jõudmiseks andis üks heliplaat, mis on praegu mu riulis auväärse kohal. Nõukogude ajal andis Riia plaadivabrik välja seeria plaate, kuhu oli koondatud erinevat muusikat kogu maailmast. Ühel nendest plaatidest oli lugu, mis võib öelda, et sai mulle saatuslikuks. See oli Ella Fitzgerald koos Chick Webbi orkestriga ja lauluks Cole Porteri "Begin the Beguine". Ega ma tol ajal teadnud, mida see *begin* üldse tähendab,

aga lugu avaldas sügavat muljet. Ketrasin seda kümme-viisteist korda päevas.

Lugesin hiljuti artiklit, kus Keith Jarrett rõhutab, kui oluline on muusiku päritolu – see pidavat looma looja muusikalise keele. Tema arvates on suur vahe, kas elada näiteks Belgias, kus meri on aasta ringi hall, või Vaikse ookeani rannikul, kus vesi on aasta läbi helesinine. Kuidas sa tunned, kas sul eestlasena džässis mängides ja mööda maailma ringi sõites on oma eripära ja milline?

Kindlasti on. Vaatamata sellele, et elame globaliseerivas maailmas, ei tohiks me unustada, kust tuleme. Ma arvan, et kõik need metsad, põllud ja teerajad Roosna-Allikul on minusse jälje jätanud. Sa võid improviseerida džässistandardeid või bluusi, aga midagi ikkagi kõlab sinu mängus omamoodi. See on see, mis teeb su mängu huvitavaks.

Teine asi on rahvamuusika, mis minu eestlaseks olemist on alati rõhutanud. See muusika on mulle algusest peale oluline olnud. Rahvamuusika on puhas allikas ja sellest saadav inspiratsioonilaeng on olnud väga tugev. Probleem on ainult selles, et rahvamuusikat ei tohi palju rikkuda. Vokaalmuusika puhul, näiteks Tormise lauludes, on lihtne. Seal on sõnad ja meloodiat saab korrata. Aga instrumentaalmuusika puhul ei saa meloodiat väga palju korrata, sest läheb igavaks. Teisest küljest ei tohi ka palju harmoniseerida ja arrangeerida, sest siis kaob viisi omapära. Tuleb alati leida mingi kesktee. Selles mõttes on minu ideaaliks olnud Veljo Tormis ning loomulikult ka Mart Saar ja Cyrillus Kreek. Olen sageli mõelnud, et miskitpidi võib rahvaviiside džässipärane esitamine tunduda koomiline – mängid teema algul ära ja pärast mängid bluusi. See on nagu viisk ja platvormking... Alati peab teema ja improvisatsiooni vahel olema mingi orgaaniline seos, väga kaugele minna ei saa.

Agas välismaal on eesti rahvaviisid alati soojalt vastu võetud. Olen mänginud “Targa rehealust” nüüd juba peaaegu kakskümmend aastat ja igal pool, nii Euroopas kui ka Ameerikas on viisi vastu suurt huvi tuntud. Tegelikult on siin ainult neli takti meloodiat, kuid sellega tuleb oskuslikult ringi käia, et selle puhtus ja kõitus säiliks.

Räägime veel sinu muusikute kulgemisest ja muusikuks olemisest. Päriskindlasti pole võimalik täpselt määratleda hetke, mil pillimees on jõudnud muusikalise küpsuseni – areng kestab kogu elu. Aga kas sul tuleb meelde moment, millal mängis tekki teatud enesekindlus?

Peaaegu ütlesin, et küpsemine võttis aega. Teatud enesekindlus tekkis ehk millalgi kaheksakümnendate lõpul, kui olin suured festivalid ära mänginud ja tundsin, et nüüd juba oskan midagi. Olen eluaeg olnud kriitiline nii enda kui ka teiste suhtes ja kui kontsert ebaõnnestus, kaasnes sellega mitmepäevane tusatuju. Üks olulisemaid asju muusikategemise juures on minu arvates psüühiline valmidus. Isegi ajal, mil tehnilised oskused on piisavad olnud, tuli ette juhuseid, kus psüühika alt vedas. Olen terve elu olnud suur pabistaja, aga ma ei pabistanud sageli mitte enda, vaid teiste pärast. Varasematel aegadel häirisid mind Eestis rütmigrupid. Ansambelmängule on teatavasti omane solisti ja rütmigrupi vaheline koostöö ja teineteise toetamine. Kui aga rütmigrupis pulss kõigub ja sünkroobid on laiali, siis ei maksa ka solisti käigud seal peal midagi. Praeguseks on olukord loomulikult muutunud, sest on palju õppinud inimesi, kes teavad kuidas ja miks.

Millest sinu arvates psüühiline ettevalmistus sõltub?

Psüühiline seisund sõltub muu hulgas ka sellest, millist muusikat mängida. Kooliajal ja ka hiljem tuli mängida klassikat, kui esitasin orkestriga Glazunovi kontserti ja Tambergi “Concerto Grosso”. Minu jaoks on klassikalise muusika mängimine olnud alati keerulisem ja pingettekitavam. See muusika seab ranged raamid – peab täpselt teksti järgima ning rütm ja intonatsioon peavad olema perfektsed. Omalt poolt saad muuta ainult emotsionaalset laengut ja tooninüansse. Džässis on olukord erinev; seal tekitab pinget kohustus midagi välja mõelda. Millegi väljamõtlemine sõltub alati kontsentratsioonist ja meeolust enne kontserti. Agas professionaalse muusikuna on võimalik olukorda kontrollida, sest sul on kaasas laegas, kust igal hetkel ideid ammutada. Siit tulebki välja professionaalse ja amatöörmuusiku erinevus: amatöör õpib ära kaks-kolm lugu ja mängib neid kümme aastat, aga professionaalil on kaasas laegas, kust alati võimalik midagi uut leida. Praegusel ajal mind, ausalt öeldes häirib see, et professionaalid astuvad üles koos kehval tasemel mängijatega. See õhustab professionaalset kultuuri ja nii jõuame välja olukorrani, kus meil head instrumentaalmuusikat peaaegu polegi. Tõmbaksin siin paralleeli nõukaaegse nähtusega, mida tähistas termin “proletkult”. Omal ajal oli selle eesmärk hävitada professionaalne kultuur ja toota vaid massilaulu. Kuigi põhjused, mis nähtusi esile kutsusid, on erinevad, võib nende olemuses ja mõjus selgeid paralleele tõmmata.

Samas puudub meil kõige paremas mõttes amatöörpillimängu kultuur, millega maailmas ringi reisides olen sageli kokku puutunud. Meenub amatööride sümfooniaorkester Salt Lake Citys, mille harjutusele kogunevad inimesed pärast põhitööd, või doktorikraadiga teadlane Soomes, kes mängib vabal ajal kohalikus orkestris teist viulit. Aga meil ei ole võimalik terve Tartu Ülikooli peale üht sümfooniaorkestrit kokku saada!

Oled koos musitseerinud väga paljude muusikutega, aga kõige pikaajalisem on olnud koostöö Leonid Vintskevitšiga. Kuidas teie dueti tegevus alguse sai?

Võin tõesti öelda, et olen ühe etapi oma elust, nüüdseks juba peaaegu veerandsada aastat, pühendanud ühele muusikule. Ilmselt on meie vahel ikkagi väga tugev side, et nii kaua koos oleme püsinud. Ütleksin, et meid ei seo pelgalt muusika, vaid juba elu ise.

Koostöö sai alguse 1984. aastal Sverdlovskis ehk nüüdses Jekaterinburgis, kuhu olin koos Aldo Meristoga esinema sõitnud. Kuna minu esineja-stavotška oli sel ajal veel madal, siis polnud mul võimalik üksinda tervet kahe poolega kontserti maha mängida. Ja nii sattuski teise poolele musitseerima Leonid Vintskevitš, kellega me järgmisel kontserdil koos mängisime. Vedasime lavale veel ühe klaveri ja esinesime ansambliga, kus oli kaks klaverit ja saksofon. Koosmusitseerimine ilmselt klappis, sest sellele järgnesid peatselt uued. Esinesime oma duoga Džäss for Two Nõukogude Liidu kõrgis suuremates kontserdipaikades. Tegelikult olid kaheksakümnendad minu jaoks professionaalses mõttes väga edukas aeg – andsin aastas umbes 120 kontserti. Me võime seda nõukogude aega küll kiruda, aga muusikuna ütlen, et elu oli huvitav ja tõine. Loomulikult polnud see mingi luksuslik staarielu ja vintsutusi tuli ette palju, aga see kõik ununes, kui astusid lavalt maha publiku tormiliste ovatsioonide saatel. See andis võimaluse tunda end hinnatud professionaalse artistina.

On sul olemas see, millesse muusikuna usud, või sõnum, mida tahad oma muusikaga edastada?

Oluline partner Leonid Vintskevits.

FOTOD ERAKOGUST

Ütleksin niimoodi, et ma ei karda ilu. See peaks kindlasti muusikas sees olema. Aga ilu ei pea olema klanitud ja steriilne, vaid tulema läbi inimese sisemuse ja kaasas kandma kõike inimhingele omast. Teisalt peaks muusika inimesele midagi head tegema, andma talle positiivseid emotsioone. Headust ja selle väljendamist tänapäeval sageli aga kardetakse. Tahaksin, et muusika tekitaks inimeses ülevusetunnet, et ta tõstaks inimest igapäevaelust kõrgemale. Mind pole kunagi huvitanud see osa muusikast, mis nimetab end eksperimentaalseks. Džässmuusikuna neid teoseid kuulates tekib sageli tunne, et milleks on üldse muusika üleskirjutamisega aega ja raha raisatud, sest improviseerijana oleks selle mahamängimine imelihtne.

Aga millesse sa usud inimesena?

Inimeseks olemise põhilised väärtused olen kaasa saanud kodust. Siia kuuluvad need teada-tuntud põhitõed, nagu ole aus, ole viisakas, arvesta teiste inimestega, ära joo ja laaberda. Olen tänulik selle eest, et saan usaldada oma sisemist intelligentsust ja vaistu. Maailmas Roosna-Allikult pärit maapoisina ringi rännates on tulnud palju kokku puutuda olukordadega, mille lahendamiseks on just neid omadusi vaja läinud. Olen oma elus kohtunud paljude kõrgel positsioonil seisvate inimeste, presidentide ja linnapeadega, ent pole kunagi oluliseks pidanud nende positsiooni, vaid eelkõige huvitunud sellest, mida nad räägivad ja kes nad on inimestena.

Tänapäeval tundub sageli, et oleme inimeseks olemise unustanud. Viis, kuidas paljud meie kaaskodanikud tõlgendavad käte-võidetud vabadust vabadusena juua, teisi inimesi surnuks sõita, teistele räigelt "ära panna", on masendav. Kas siin pole tegemist mitte karjega ühiskonnas? Kahjuks tundub see karje karjena kurtidele kõrvadele, kuna ühiskonnal puudub julgus nendest probleemidest kõva häälega rääkida, kõnelemata siis olukorrale lahenduse otsimisest. Oleme lasknud liiga palju asju isevooluteed minna ja lootnud, et küllap kõik ükskord iseenesest paika loksud. Aga ta ei loksu! Senikaua kui paikaloikumist ootame, saavad paljud inimesed kannatada. Sõites Tartu ja Tallinna vahet, mõtlen iga kord, et ma ei taha, et keegi mulle otsa sõidab.

Oled juba viis aastat korraldanud noorte džässikonkurssi "Rainbow Jazz". Kuidas sulle tundub meie džässiharidus ja

noorte džässmuusikute tase?

See, mis meie džässielus praegu toimub, on kindlasti väga positiivne. Kõik noored, kes on konkursil osalenud, on omandanud juba džässi ABC. Meil omal ajal polnud mingeid võimalusi džässi õppida. Aga nüüd on jällegi tekkinud tendents, et noored tahavad hakata väga kiiresti improviseerima, ent keegi ei viitsi teha tehnilist tööd. Peame olema ettevaatlikud ja jälgima, et väikese tehnilise pagasiga lapsi improviseerima lubades me neile sellega karuteenet ei teeks. Lapsel peaks olema aeg, kus ta õpib ära pillimängu, ja seejärel, kui on piisavalt annet, minema improviseerimise juurde. Siinkohal tuleks ühendada klassika ja džässiõpetus ning leida nende vahel kesktee. Samas on sageli tunne, et kas on enam üldse mõtet nõuda noortelt heliredelite mängimist, sest tänapäeval piisab muusika tegemiseks ainult pedaalile vajutamisest. Ent kas elektroonika kasutamine hoopiski mitte ei korva inimese andetust ja küündimatust? Elektrooniliste vahenditega on palju lihtsam mõjusat tulemust saavutada, kui puhtalt muusikaliste vahenditega. Noored on ka eriala valiku osas lihtsama vastupanu teed läinud, puhkpilli mängimise vastu tuntakse huvi üllatavalt vähe. Meie muusikapilti vaadates teeb nõutuks nähtus, mida nimetaksin lauljate vohamiseks. Ortodokse instrumentaalmuusikuna olen püüdnud inimestele teadvustada selle muusika olulisust. Võtlust on peetud aastakümneid, aga nüüd tunnen, et hakkan lauljatele kaotama. Kogu see superstaarikeste kultus ja Eurovisiooni trall on saanud riigis ebaõiglaselt suure tähelepanu osaliseks. Ma ei mäleta, et oleksin näinud televisioonis Klassika-Eurovisiooni täielikku ülekannet.

Eesti džässielu kohta tahaksin lisada, et peaksime rohkem mõtlema sellele, kuidas oma jõud ühendada. Pean siin silmas nii hariduselu kui ka kontserttegevust. Mulle väga meeldib olukord Soomes, kus on palju klubisid ja organisatsioone, aga kõik nad on koondunud ühe mütsi alla.

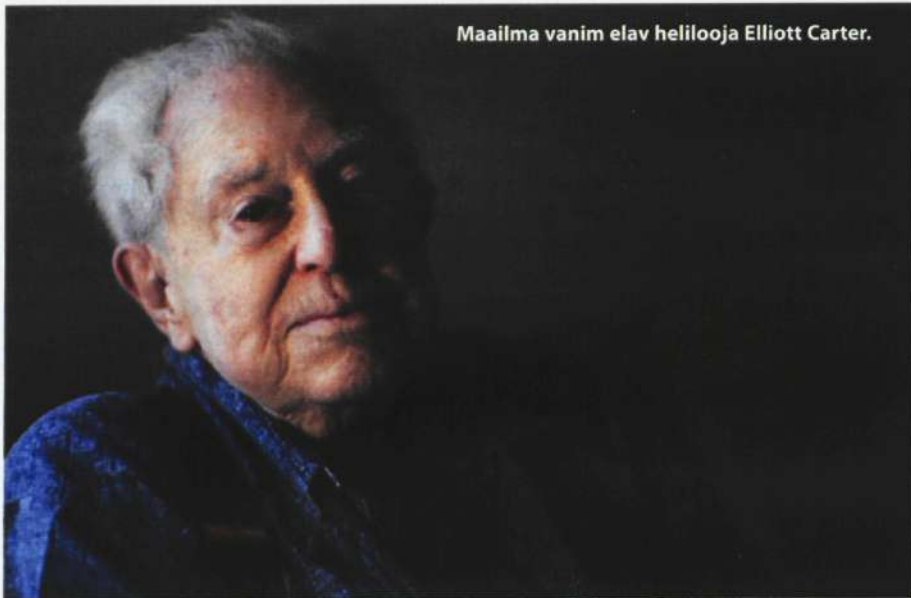
Häirib see, et džässi pole piisavalt kuulda ei raadios ega televisioonis. Näiteks 1980. aastal mängisin kvintetiga pool tundi Noortestuudios džässi ja siis mahtus meie esinemine eetrisse. Aga nüüd ei ole ammu televisioonis elavat muusikat näinud. Minu arusaamist mööda ei peaks rahvusringhääling taga ajama mitte reitinguid, vaid tegelema inimeste harimisega ja maitse kujundamisega. See pole loomulikult ainult džässi, vaid laiema kultuuri küsimus. Meie kultuuripoliitikat kujundavad inimesed peaksid rohkem mõtlema sellele, kuidas pealetungiva meedia ja kommertsia ajastul inimestele tõelisi väärtusi edasi anda ja nende hinge harida.

Kui Thelonious Monki käest küsiti kord, kuhu džäss on liikumas (Where is džäss going?), siis olevat ta ängistunult vastanud "Maybe it's going to hell" (Võib-olla on ta minemas põrgusse). Lõpetuseks tahaksin küsida, et milline oleks sinu vastus sellele küsimusele?

Monki moodi ma küsimusele kindlasti ei vastaks. Aga kuhu ta liigub? Palju on džässi edasi viinud instrumentaarium, aja jooksul on pidevalt lisandunud uusi pille. Euroopa džäss ammutas kunagi palju folkloorist, nüüd kasutab folkloor džässi elemente. Ükskõik millises suunas džässmuusika ka ei areneks, on minu meelest kõige olulisem see, et ta ei kaotaks hingepuudutust. Loodan, et improvisatsioon ja sving säiluvad. See on see, mis on džässile omane olnud alates bluusist ja töölauludest. Džäss on hingeseisund.

NELE-EVA STEINFELD

pianist

Maailma vanim elav helilooja Elliott Carter.

Elliott Carteri 100. sünnipäeva muusikapidu

Suvisel muusikafestivalidel tähistati sel aastal mitmel pool heliloojate ümmargusi tähtpäevi. Olgu siinkohal nimetatud maailma üks mainekamaid festivale, 1895. aastast alates toimuv BBC Proms, kus kaheksa nädala jooksul toimus erinevates esinispaiakades kokku 150 kontserti. Festivali kavas oli erilise tähelepanu all Ralph Vaughn Williams, kelle surmast möödus tänavu viiskümmend aastat, samuti tähistati Karlheinz Stockhauseni 80. sünniaastapäeva ning Olivier Messiaeni 100. sünniaastapäeva. Mitmed esiettekanded olid pühendatud ka maailma ühe vanima elava helilooja Elliott Carteri peagi lähenevale 100. sünnipäevale.

Suurima tähelepanu osaliseks sai Elliott Carter (1908) aga Massachusettsis. Esmakordselt festivali ajaloos pühendas Tanglewood Music Center Festival, mis on suurepäraseks õppepaigaks parimatele noortele muusikutele, iga-aastase kaasaegse muusika festivali ainuüksi Elliott Carteri loomingule. Arvudes väljendus sündmus järgmiselt: viie päeva jooksul toimus kümme kontserti, kus kanti ette 47 Elliott Carteri teost ehk kokku kahekümne tunni jagu puhast muusikat.

New Yorgist pärit Carter, kelle õpetajateks olid Walter Piston Harvardi ülikoolis ning Nadia Boulanger Pariisis, on rahvusvaheliselt tunnustatud Ameerika klassikalise muusika juhtfiguur, kes on pälvinud maailma mainekaimaid muusikaauhindu, nende hulgas kaks Pulitzeri auhinda.

Tanglewoodi festival, mille raames Elliott Carteri loomingupidu aset leidis, on tunnustatuim ning ühtlasi vanim igasuvine muusikafestival Ameerikas. Festival sai alguse 1936. aastal, mil 15 000 muusikahuvilist kuulsid Tanglewoodis esmakordselt Bostoni Sümfooniaorkestri kolme vabaõhukontserti. Sellest ajast peale sai Tanglewoodist Bostoni Sümfooniaorkestri suvekodu. Igal aastal toimub Tanglewoodis nii soolo-, orkestri- kui kammerkontserte ning festivali külastab ligi 350 000 inimest.

Kahjuks jäi sel aastal neeruoperatsiooni tõttu Tanglewoodi festivalist eemale Metropolitan Opera ning Bostoni Sümfooniaorkestri peadirigent James Levine, kes juhatas vaid festivali avakontserti, kus kõlas Berlioz'i "Troojalased". Kuuekümne viie aastane Levine oli terviserikkelt löödud ning kahetses eriti seda, et ei saanud osa võtta kauaoodatud Elliott Carteri sajanda sünnipäeva kontserdisarjast. Levine'i tervis peaks praegust seisundit arvestades olema

loodetavasti korras Metropolitan Opera hooaja avamiseks 22. septembril.

Bostoni Sümfooniaorkestri asediregent Julian Kuerti on üks nendest, kes seisab hea selle eest, et Levine'i äraolekul Tanglewoodi festivali kontserdid augusti lõpuni ikka toimuda saaksid. Levine'i asemel astuvad üles veel sellised dirigendid nagu Leonard Slatkin, David Zinman, John Oliver, Ryan Wigglesworth, Jeffrey Milarsky ja Oliver Knussen. Shi-Yeon Sung, kes on Bostoni Sümfooniaorkestri 127-aastases ajaloos esimene naisasediregent, teeb oma debüüdi, juhatades Schumanni Klaverikontserti a-moll, milles soleerib Garrick Ohlsson.

Stradivaariuse saladus lahendatud?

Läbi aegade on püütud lahendada kolmesaja aasta vanuste stradivaariuste erilise kõla saladust, uurides instrumentide kuju, laki koostist, kaela nurka, sõrmlaua pikkust või keelte eripära. Kas viimati tehtud avastus on lõpuks saladuse paljastanud?

Teadlased võrdlesid viit Cremona meistrite Antonio Stradivari ja Giuseppe Guarneri valmistatud viiulit seitsme tänapäevase instrumentidiga, kasutades meditsiinilist kompuutertomograafi skannerit, mis võimaldas suure täpsusega mõõta puidu tihedust. Uurimisel avastati, et vanade pillide saladus võib peituda viiuli kaane ja põhja materjali ühtlases tiheduses. Viiuli kaas on teadupärast valmistatud kuusest ning põhi vahtrast. Stradivari ja Guarneri pillidel oli kaante tihedus märkimisväärselt ühtlasem, kuigi kahe rühma viiulite üldine tihedus oli peaaegu sama.

Teadlased usuvad, et just Cremona viiulite ühtlane tihedus annab neile tänapäevaste instrumentidega võrreldes kõlalise eelise. Puidu tihedus mõjutab olulisel määral pilli korpuse vibreerimist ja sellest lähtuvalt ka instrumendi kõlakvaliteeti. Tolleaegse puidu suuremat tihedust võis põhjustada tänapäevases erinev kliima, mistõttu puude kasvuringid olid ühtlasemad. Samas võib olla tegemist ka puidu erilise ettevalmistamise ja töötlemisega või siis lihtsalt asjaoluga, et kolmesaja aastaga on puidu omadused muutunud.

Lahkus Norman Dello Joio

24. juulil suri oma kodus East Hamptonis 95-aastaselt ameerika helilooja Norman Dello Joio, kes oma tonaalsete ja lüüriliste teostega saavutas 20. sajandi keskel suure populaarsuse.

Dello Joio kirjutas arvukalt teoseid koorile, orkestrile, soolohäälele, kammerkoosseisudele ning klaverile, samuti kolm ooperit ning muusikat televisiooni tarbeks. Tema stiil oli ühtaegu nii range kui ka värviküllane, lähtudes kirikumuusikast, populaarsetest džässimeloodiatest, samuti 19. sajandi itaalia ooperist.

Oma tegevusega pälvis Dello Joio mitmeid auhindu, mille hulka kuuluvad Pulitzeri auhind aastast 1957 ning Emmy teleauhind aastast 1965. Muusikalistelt töekspidamistelt jagas ta oma õpetaja Paul Hindemithi vaatenurka, väites, et muusika on oma loomult ennekõike lüüriline.

Bayreuthi tiigrihüpe

Bayreuthi festivali looja Richard Wagneri unistus oli muuta festival taskukohaseks ja kättesaadavaks igale ooperihuvilisele. Festivali korraldajad on ideesse tõsiselt suhtunud ning tänapäevase tehnika võimalusi kasutades sai esmakordselt Bayreuthi festivali ning ühtlasi kogu ooperimaailma ajaloos teoks ülemaailmne Internetiülekanne Richard Wagneri ooperist "Nürnbergi meisterlauljad". Etenduse lavastas helilooja lapselapselaps, 30-aastane Katharina Wagner, kes võtab lähiajal oma 88-aastaselt isalt Wolfgang Wagnerilt üle Bayreuthi festivali juhtimise.

Elitaarse Bayreuthi ooperifestivali piletit järjekorras peab ootama ligi kümme aastat, et lunastada pääse 2000 istekohaga saali. "Meisterlauljate" *online*-vaatamisele oli võimalik eelregistreerida 10 000 inimesel ning ülekanne vaatamise eest tuli välja käia seitsekümmend dollarit. Täiesti tasuta võis kuue ja poole tunnisest etendusest osa saada aga Bayreuthi Volkfestplatzile püstitatud gigantse üheksakümne ruutmeetri suuruse väliekraani vahendusel ning seal käis sündmust uudistamas ligi 38 000 inimest.

Katharina Wagneri sõnul oli projekt mõeldud eelkõige uute kuulajate võitmiseks. Tänapäeval otsivad paljud teatrid võimalust ooperit kuulajatele kättesaadavaks teha ning ühtlasi on eesmärgiks ka noorema kuulajaskonna ooperi juurde too-

mine. Nii Metropolitan Opera kui ka La Scala on teinud etendustest *live*-ülekandeid kinodes, kus piletihind ulatub 17–24 dollarini.

Etenduse osatäitjateks olid Michaela Kaune (Eva), Klaus Florian Vogt (Walther),

Michael Volle (Beckmesser), Franz Hawlata (Sachs), Norbert Ernst (David), juhatas saksa dirigent Sebastian Weigle. Berliini firma United Motion annab novembris etendusest välja ka DVD.

Publik jälgimas Bayreuthi Volkfestplatzil Wagneri "Nürnbergi meisterlauljaid".
FOTOD INTERNETIST

Seal: mulle on oluline inimesi oma muusikaga puudutada

IA REMMEL

Estit külastab aasta-aastalt üha rohkem nii värskelt orbiidile tõusnud kui ka juba mõnda aega seal püsinud popartiste. Üks neist paljudest oli 28. juunil Saku suurhallis esinenud Seal (täisnimega Seal Henry Olusegun Olumide Adeola Samuel).

Nigeeria ja brasiilia juurtega Seal on sündinud Inglismaal. Tema muusikastiilil on *r'n'b*, souli ja *house*'i tunnusjooni. Seali esikalbum "Seal" ilmus seitsmeteist aastat tagasi. Nüüdseks on ilmunud hulk teisi edukaid kogumikke ning mitu tema lugu, nagu "Killer", "Crazy", "Human Beings", "Lost My Faith", on saanud hittideks. Kõige rohkem on nii Euroopas kui ka USAs Sealile populaarsust toonud singel "Kiss from a Rose", laul filmist "Batman Forever", mille eest Seal pälvis kolm Grammyt. Tema seni viimane album "System" ilmus möödunud aasta lõpul. Kontsert Saku suurhallis oligi

osa Baltimaade ja Ida-Euroopa kontserdi-tuurist selle albumi tutvustamiseks.

Juba kontserdi teise loona kõlaski uue albumi populaarsust võitnud lugu "Amazing". Uued laulud vaheldusid lemmiklugudega. Kontsert oli maitsekas ja vaatamänguline, temperamentne, kuid mitte metsik. Kunstipäraselt mõjus esituse taustal jooksnud videoinstallatsioon, kus peafragmentideks olid Seali näo kujundid. Seal on soe ja energiline esineja, tema muusika heas mõttes meelelahutuslik, mitte liiga keerukas, mitte ka primitiivne, jõuliste meeldejäävate meloodiatega.

Ühes oma intervjuus on Seal öelnud, et iga album on nagu päevik, kus kajastuvad tunded ja elu sündmused. Tema muusikalisteks iidoliteks on olnud Jimi Hendrix ja Joni Mitchell, kuid kõige rohkem on ta oma sõnul õppinud ja identifitseerib ennast Marvin Gayega.

Seali muusikas avalduv spirituaalsus on pannud küsima, mis seos on tal religiooni-ga. Seal vastab, et ta pole otseses mõttes usklik, kuid usub kõrgemasse jõusse. Ta lisab, et usub saatusesse ja sellesse, et inime-ne saab oma saatust kujundada.

Muusikategemises on talle tähtis kontakt inimestega. "Minu jaoks on suur kingitus see, kui suudan esile kutsuda kas või väikesegi muutuse inimeste elus, panna nad naeratama, suruda nende kätt." Kommertsedu kohta ütleb Seal, et see ei pea tingimata tähendama negatiivset, sest sellegi üks aspekte on üha rohkemate inimesteni jõudmine. "Mida rohkem plaate müüakse, mida rohkem on kontserdil publikut, seda rohkemate inimestega tekib side. See on mulle ääretult oluline.

Mu mäenedžer ütleb: sina ära mõtle müüginumbrite peale, tee vaid oma muusikat südamest."

Seal: soe, energiline, särav.

FOTO SCANPIX

Seal: Seal Henry Olusegun Olumide Adeola Samuel (1969)

“Schilling” – hea tuju festival

Kilingi-Nõmmel

TÖNU KARJATSE

muusika- ja filmikriitik

Ants Tõnissoni (aka DJ Estrada) ja MTÜ Rampade Org kolme aasta tagusest algatusest korraldada Pärnu lähedal Kilingi-Nõmme alevikus ilusa muusika festival “Schilling” on saanud üks kultuurisuve arvestatuid ja oodatuid muusikasündmusi. Ehkki “alternatiivsus” näib olevat moes ja samalaadseid muusikapidusid on kolme aasta jooksul juurde tulnud (kas või “Lelle alternatiiv” või sel aastal alguse saanud “Borderrock” Valgas), on “Schilling” säilitanud oma näo ja ustava kuulajaskonna. “Schillingu” võlu on eelkõige pingevabas õhkkonnas, pretensioonitus esinejate valikus ja muidugi ka Kilingi-Nõmme lihtsuses ning puutumatuses. Selles alevikus on säilinud rahaahnusest rikkumata abivalmidus ja külalislahkus ning euroremondist puutumata interjöö. “Schilling” toob linnakesse veidi käivet ja heast muusikast huvituid noori inimesi, kes sealset idüllilist reeglina ei riku. Samuti ei näi linnakese rahu häirivat kohalikult laululavalt juuli esimesel laupäeval kostvad helid, sest kontsert lõpeb südaööl ja festival jätkub kultuurimaja ruumides. Ja nagu näitas ka tänavune aasta, on “Schilling” festival, kuhu võib tulla ka väiksemate pereliikmetega – end vaos hoidev kuulajaskond ja kõrvasõbralik muusika on tagatud. Festivali muusikaline skaala on üpris lai, ulatudes etnost surf-rockini ja alternatiivkantrist diskopungini. “Schilling” 2008 oli mullusega võrreldes veidi rockilikum ja seetõttu ehk isegi ühtlasem, sest ühe päeva jooksul olid esindatud peaaegu kõik liikumised rock- ja popmuusikas, millest ka tulevikus võib midagi kuulda ja millele praegu täpset stiilimääratlust anda ei sõandagi. Kui tänavuse festivali peaesineja Sam Amidon USAst esindas üsna tüüpilist neokantrit või alternatiivfolki, mis tugineb 1940.-50. aastate töölislaulike traditsioonile, siis kodumaine Wrupk Urei teeb muusikat,

Sam Amidon, “Schillingi” külaline ookeani tagant.

FOTO SHANA NOVAK

mis ühegi stiili ega žanri raamidesse veel ei mahu. Tänavuse “Schillingu” lauluväljakukava algaski eksperimentaalsema poolega (Wrupk Urei), Soome trupp Muuan Mies esindas lüürilist folgipõhist meelolumuusikat ja kodumaine Maikameikers näitas, kuidas võib *dub* 21. sajandil kõlada. Sam Amidoni esinemine oli väärtus omaette, kuna sedavõrd ehedat USA lõunaosariikide puudutust Maarjamaal tihti ei kohta. Paratamatult tuli pähe võrdlus Viljandi pärimusmuusikapeoga, mis käib esinejate valiku osas juba aastaid vaid mööda üht sissetallatud rada. Ka Sam Amidoni ja teisi temataolisi esinejaid, kes folk- ja töölislauludele uut elu annavad, saaks ju pärimusmuusika alla liigitada, kuid las iga korraldaja jääb oma publikule ustavaks. Tänavuse “Schillingu” lauluväljakukava lõpetas ehe saksa-argentiina-tšiiili surf-

rocki grupp Los Twang! Marvels oma tantsukavaga *psychobilly* ja *garage*-rocki elementidega, mis ei jätnud ühtegi kuulajat külmaks ning oli hea sissejuhatus “Schillingu” klubipoolesse, kus esines Stella, üks Eesti parimad *live*-bände.

Ilusa muusika festivali “Schilling” võib muusikasuves paigutada ühte ritta Kumu ööga Tallinnas ja “Plink Plongiga” Tartus. Ta mahub nende ürituste vahele ajaliselt, eelarveliselt ning esinejate ja vaatajate poolest. Kui Kumu öö on pealinnale kohaselt korraliku eelarve, uhke esinejatekaadri ja ennast näitava publikuga üritus ning “Plink Plonk” toob Tartusse trenditeadliku kuulajaskonna, siis “Schilling” rahuldub vaid vastutulelikkusest esinevate bändide ja tänu-like muusikasõpradega, kes pole suurt osa üles astuvatest gruppidest enne kuulnudki. Ja see pole üleüldse halb taotlus.

Tallinna kolmas kitarrifestival oli *rasqueado*-festival

AET MIKLI

kitarrist

Nii palju *rasqueado*'t kui 9.–13. juunini toimunud Tallinna kitarrifestivalil ei ole Eestis korraga varem kuulda olnud. Esiteks tähendas see seda, et klassikaline kitarr kõlas seekord valjemini kui tavaliselt – see järsu liigutusega teostatav parema käe võtte loolitselt valjema heli kui tavapärase keelte näpimine (*punteado*). Teiseks aga määras see ära festivali üldise tonaalsuse, mis oli üsna tantsuline või vähemalt sinnapoole kalduv.

Rasqueado seostub eelkõige Hispaania ja Lõuna-Ameerika muusikaga; sealne kitarrimäng on enne klassikalise kitarriteket olnud neis paigus üsna tihedalt seotud folklooriga ja muusika mõeldud algselt eelkõige tantsu saateks. Seda suunda esindasid festivali peaesineja argentiinlane Jorge Cardoso ja Soome duo Janne Lehtinen – Pentti Hildèn. Üle ega ümber ei saa *rasqueado*'st ka argentiina kontserttango puhul – Kumu auditoriumis mängisid Astor Piazzolla loomingut eesti oma artistid Tiit Peterson ja Allan Jakobi.

Võõras ei ole *rasqueado* ka nüüdismuusikale. Seda tõestas prantslanna Gaëlle Solal.

Üle keelte löömine oli kasutusel ka juba renessansiajastu lautomuusikas, saavutades hiilgeaja küll barokk-kitarrimuusikas. On teadmata, mida oleks sellest *rasqueado*-rohkest arvanud Andrés Segovia. (Hispaanlane Andrés Segovia (1893–1987) oli klassikalise kitarrimängu *grand old man* ning kitarrite suurele kontserdilavale tooja. Tema innustusel ja juhendamisel kirjutasid kitarriteoseid paljud heliloojad, näiteks festivalilgi kõlanud Mario Castelnuovo-Tedesco. Segovia püüdis kitarrimuusikat rahvalikust *rasqueado*'st puhastada, nimetades seda “mustlaste tekitatud lärmiks.”) Festival justkui tõestas, et *rasqueado*'t saab siduda igasuguse muusikaga ja et muusika sellest ainult võidab.

Kõigi aegade säravaim naiskitarrist

Avaesineja Gaëlle Solal on oma kategoorias, st naiskitarristide hulgas tituleeritud “maailma säravaimaks”. Sellisel juhul tahaks alati veidi norida, ei tea ju, ehk on mõni ikka kriipsu võrra säravam ja et millega seda mõõdetakse jne. Särav on aga sõna, mis sobiks võib-olla iseloomustama kogu selleaastast festivali ning Solal avas selle maskuliinse paraadi vaimustava nii jõulise kui hapra esinemisega. Solal harjutas kuulaja maitsemeelt eelseisva Vahe-mere maade ja Lõuna-Ameerika muusikalise gurmee jaoks, pakkudes näiteks Giulio Regondi Nokturni op 19 ja valiku Schuberti lauludest helilooja kaasaegse Johann Kaspar Mertz'i seades. Need olidki ainukesed traditsioonilis-klassikalise helikeelega teosed festivalil. Muu oli juba üsna võrtsine: Joaquín Rodrigo ning prantsuse nüüdisheliloojad Arnaud Dumond, Maurice Ohana ja Roland Dyens.

Kaheksakeelne klassikaline kitarr

Seda sai näha-kuulda Soome duo Janne Lehtinen – Pentti Hildèn kontserdil. Lehtinen ja Hildèn mängisid vastavalt flamenkokitarri ja kaheksakeelset lisabassidega klassikalise kitarrite. Viimane asjaolu lisas kõlapildile sügavust, viies üldise ulatuse tavalisest madalamaks. Lehtineni-Hildèni duo paistab silma äärmiselt hea teineteistunnetusega. Esimeses pooles esitasid nad vahemeremaist kitarriklassikat – Moreno-Torroba, de Falla, Albenize ja Castelnuovo-Tedesco teoseid. Viimase helilooja prelüüdid-fuugad olid, tõsi küll, *rasqueado*'st üsna vabad. Tegemist on kolme prelüüdi ja fuugaga tsüklist “Hästitempereeritud kitarrid”, kus helilooja on muu hulgas kasutanud vana tantsuvorme. Lood haakusid hästi festivali üldise tantsulise alatooniga. Kontserdi teises pooles tehti kerge kummardus maestro Jorge Cardosole ja lõpetati John Zaradini džässiliku loominguga.

Maestro

Igal Tallinna kitarrifestivalil on peaesinejaks kitarrist-helilooja, kes esitab rohkem või vähem oma loomingut. Sellest on alati saanud erakordne sündmus, sest kes tunnetaks oma loomingut paremini kui autor ise? Nii oli ka seekord. Kuigi selle festivali peaesineja, legendaarse argentiinlase Jorge Cardoso oma looming oli seekordsel kontserdil vähemuses, oli mujal tegu enamasti ainult tema enda seatud muusikaga Lõuna-Ameerika heliloojate-kaasmaalaste Ojeda, Areco, Piazzolla, Morese, Barriose, Ramirez ja Falù loomingust. Kes maestrot veel kuulnud või näinud ei olnud, märkas üllatusega, et klassikalise kitarrite saab mängida ka seistes. Kuna tegemist oli folkloorimõjudega muusikaga, tundus see loomulik ja viimaks ainuvõimalik. Südamlikult mõjus, et lisapaladeks tuli maestrole appi eelmisel öhtul mänginud duo.

Lugude vahel mitte plaksutada!

Selline palve tööpoolest esitati, kui algas itaalia lautomängija Massimo Lonardi kontsert. Festivali meeleolu muutus meditatiivseks ning hea oli, et aplausid tervikut ei lõhkunud. Renessansiaja populaarsed tantsud vaheldusid poliüfooniliste fantaa-siatega, kontsert oli vaheldusrikas. Ajaloomuuseumi interjäär täiendas imelisel moel seal kõlavat 16. sajandi lautomuusikat (da Milano, Spinacino, Capirola, Dalza, Borrono, Negri, Galilei jt).

Tango või ballett?

Festivalile pani väärrika punkti duo Tiit Peterson – Allan Jakobi, Eestis ainulaadne klassikalise kitarrite ja akordioni koosus. Kontserdipaigaks oli esmakordselt festivali ajaloo Kumu auditorium, kuhu “Tangoballetiks” nimetatud kontsertendus hästi sobis. Moodsa kunstitempli arhitektuur sobis juba iseenesest Astor Piazzolla džässimõjudega tangomuusika kuulamiseks ja

Vaimustav Gaëlle Solal.
FOTO INTERNETIST

balletihõngulise tangotantsu nautimiseks (Helen Org ja Dmitri Hartšenko).

Kitarrile komponeerimine – see on ime- lihtne!

Seni ei ole veel üheltki kitarrifestivalilt puudunud Kai Nieminen, 2006. aasta festivali maestro-helilooja. Põhja-Lapimaalt pärit Nieminen on igal aastal juhendanud Eesti noori heliloojaid kitarrile komponeerimise alal. Muidugi tuli juttu ka kitarrile komponeerimise esmatarkustest. Selgus, et kuna kitarril häälestus e-a-d-g-h-e on pentatooniline ning et nootide kõla rikastavad paljud ülemhelid, on mõned helistikud kitarrile komponeerimiseks sobivamad kui teised.

Noored talendid

Festivali ajal võis Vanalinna Muusikamajas iga päev kuulda ka suurte ja väikeste ki-

tarrioopilaste mängu. Kuulda sai virtuooset kitarriklassikat Otsa ja Elleri kooli (õpetajad Tiit Peterson ja Jelena Ossipova) ning võistumängimistel pärjatud muusikakoolide õpilastelt. Eriti jäid meelde kitarrioopilase Paul-Hermann Stahli (Viimsi MK) ja õpetajate Lauri Jõehe (Viimsi MK) ja Ranno Nurmsaare (Nõmme MK) omaloomingulised teosed.

Bachi ei mängitudki

Näib, et festivali kunstilisel juhil Tiit Petersonil on õnnestunud Tallinna kitarrifestivali näol üles ehitada isikupära rõhutav kitarrisündmus. Olgu selleks siis videoinstallatsioonidega öökonsert esimesel või Eesti esiettekannete rohkus teisel festivalil, ikka on õnnestunud pakkuda mitte veel kuuldut-nähtut. Seekord oli selleks siis klassikaline kitarr Vahemere ja Lõuna-Ameerika kastmes.

ELU ELAMUS

ANDRES LANGEMETS
literaat

Käisin kooliajal kuulamas niinimetatud sümfooniaabonemente ehk valik-kontserte. Kui head nad olid, ei oska ütelda, aga meeles on tänini. Nagu ka esimesed džässifestivalid. Veel on hästi meeles ülikooliaegne folk – Rajacas, Tõnu Tepandi, Hellero, Urbid jne. On seegi midagi.

Palju toredaid eesti mehi

MAARJA KANGRO
literaat

“**E**esti meeste laulud”. Von Krahli Teatri ja Nargen Opera koostöö. Muusika: Veljo Tormis. Muusikaline juht: Tõnu Kaljuste. Lavastaja: Peeter Jalakas. Tehnilised lahendused: Enar Tarmo. Pillimehed: Celia Roose, Madis Metsamart, Ilmre Eenmaa. Solistid: Mati Turi, Tõnis Kaumann, Taniel Kirikal, Rainer Vilu jt. Laval Von Krahli Teatri trupp ja Nargen Opera koor.

Käisin “Eesti meeste laule” vaatamas rohkem kui poolteist kuud tagasi. Venemaa polnud veel Gruusia-vastast agressiooni alustanud, Hiinas tehti ettevalmistusi eetiliselt degradeerunud olümpiaks. Eesti mehed needsid vägevalt rauda, aga oleksid võinud kurjeminiigi... “Eesti meeste lauludest” on vahepeal kirjutanud mitu arvustajat, kasutades ilusaid epiteete, nagu “võimas, intensiivne, terav, vaimukas” (Raul Ranne) ja “fantaasiaküllane, vaimukas, tunde- ja mõttetihed, tehniliselt pöörane ning detailikirev” (Arne Merilai). Olen nende iseloomustustega igati päri, aga püüan nüüd isiklikke muljeid üksikasjalikumalt taaselustada. Kuidas seda uhket etendust veel nimetada võiks? Emantsipeerunud jandiks? Jandina on etendust määratlenud tegijad ise, ja tõepoolest, kuidas sa “meeste asja” ikka teravmeelsemalt valgustad kui läbi stiliseeritud ja samas analüütilise jandi. Iroonia ja lust, millega tegijad maskuliinsuse stereotüüpe läbi mängivad, jätavad etendusest igati emantsipeerunud mulje. Laval on muide ka kaks naist: rahvamuusik Celia Roose, kes toob üle mere tulnud mehe Kultuurikatlasse, ja tantsija Riina Maidre, kes ilmub justkui “tüdruk publiku seast” ning näitab meestele, kuidas neegritantsu vihtuda.

Tormise “Eesti meeste laulud” on kirjutatud Paul-Eerik Rummo seatud uemale rahvalaulule, mille teemad erinevad suuresti Eesti ballaadide (ja paljus ka “Eesti naiste

laulude”) olemise ürgsest jubedusest ja süngest võlust. Psühhoanalüütilise arhetüübikaevamise asemel ergutavad meeste lood rohkem sotsiaal-kultuurilist lähenemist. Märksa rohkem sisaldavad nad mõnusaltnihilistlikku absurdihuumorit. Nagu ütleb meeste “Ümberküla laul”: “Laul olgu lühike või pikk, kuid ärge olgu õpetlik.”

Kui jandi algul vana mosse vastu posti põrutab ja sealt seest tõsine “kurrat!” kostab, tekitab see minus teatavat solidaarsust, kuna mulle meenub ligi seitsme aasta tagune juhtum omaenese elust. Aga kui mossest hakkab kostma selgeks timmitud mitmehäälselt laulu, on see tõeliselt lummas nihe. Elegantselt laulavad need “mehed kui metsapullid!” Mina ei ole midagi sellist veel mosse seest kuulnud, ega ka bemmi või mõne muu vihase käru seest. Masuudinägede nõtkete puhas laul on üks etenduse põhivõludest. Omal moel efektsed on kõik solistid (karaoke eeslaulja, “turvaülem” Tõnu Aav küll pigem üksnes väliselt). Mati Turi ilmub palja nõgise ülakehaga traktori roolis lavale nagu rüütel ratsu seljas, ja rahvas kahiseb, sest Turi staarigeen teeb juba tema ilimumisest sündmuse. Tõnis Kaumann ja Taniel Kirikal on peenemad härrakesed, kes kõrtsist tulles osavasti luksuvad. Rainer Vilu liigutab hinge teomehikesena.

Lauljatele, kes käivad kosjas, kõrtsis, teol, marti jooksmas ja ajavad niisama lori, sekundeerivad vaatemänguartistid. Nood hoiavad publiku meeli alatasa elevil. Tõepoolest: kes siis saaks suusahüppaja vastu, kes sõidab üle vaatajate peade otse vahtplastist plaati kirjaga “LÖPP”. Või seinaplastistid, käärihoopija, napsitajavennikese vastu, kes sõidab kohale publikut erutava kollase Tallinki taksoga. Siin on ka inglitiivuline mehike ja hull teadlane, kelle labor visiseb ja viimaks plahvatab ning kes ise “kurradiid” vandudes laborist ülepeakaela alla kukub. Laborist lendab välja rakett, sööstab jällegi üle publiku peade ning rak-

satab siis vastu seina – ja rahvas plaksutab.

Kaleidoskoopilise vaatemängu koht on õnnestunult valitud. Industriaalsed lavad pole enam muidugi uudsed, pigem on nad saanud *mainstream*’iks nii meil kui mujal (kes muu kui kunst võtab vanad katlamajad, laod ja vabrikud ikka tänulikult vastu!), aga meeste laulude paukuvaks ja plahvata-vaks speaktaakliks sobib selline keskkond väga hästi. Sinna mahub kõik ilusti ära: mitu “baari”, psühheedeelilisel kõrge korvpallikorv, masinad, labor, veskiratas. Seinale on keegi kirjutanud “utireetu”, saladusliku vormeli, mida mehed ühes laulus kordavad. Metallihais ja tööstuse hirmus vägi, mis meeste tempudest justkui välja kasvaks, muudab needsamad mehed kohati halearmsaks.

Mürtsu ja vihinat on etenduses kõvasti, verd pritsib ka, aga tapmiseks siin ei lähe. Sümpaatne on, et kellelegi ei hakata “südametunnistusele koputama”, puudub retooriline targutamine inimloomuse vägivalduse, eetika, au vms üle.

Muidugi on vaatemäng täis süvaheoovusi ning mitmed efektsed elemendid lubavad endasse sisse lugeda tõsiseid teemasid ja sõnumeid. Etenduse visuaalne poeetika on väga terane; seda laadi groteskse, visuaalselt haarava ja mahlakaid tõlgendusi lubava ruumi loomine on Jalakal läbi aegade hästi välja tulnud.

Kukkumistele, lendamistele ja rallimistele lisaks on laval näiteks suur monstrum, õudne golem-mehe, kelle käteks on poolikud autokummid. Ühel hetkel pannakse käärid monstrumile peeniseks. See on siis justkui käest ära läinud vägi, mis hakkab hävitama neidsamu fallosekumardajaid: see, mis peaks uut külvama, hoopis lõikab. Samuti võib selles näha kastratsioonikompleksi ümberpööratavust või ka apoteoosi: see, mille ärälõikamist kardetakse, hakkab ise lõikama. Ei ole armsat riista, ongi ainult hävitavad käärid. Monstrum on ühtlasi nii

Üks lavastaja Peeter Jalaka paljudest efektsetest kujunditest: mosse, kus peagi hakkab kostma mitmehälset meestelaulu.

FOTO SCANPIX

naljakas kui ka jube: geniaalne leid!

Õige koha peale, etenduse eelviimaseks looks on sätitud võimas hitt "Raua needmine". Enne käiatakse, visistatakse, keevitatakse tükk aega, ja siis läheb asi tõsiseks. Midagi pole parata, niisugune manamine peabki teised lood varju jätma, muidu poleks asi õige. Ka loo tekst on mind alati võlunud: see on tõeliselt vägev dialektika, ambivalentne suhtumine annab talle iseäraliku pinget. "Ohoi sinda, rauda raiska," alustab Mati Turi heledal kaeblikul häälel. Aga pärast tunnistatakse kurjale rauale: "Oleme ühesta soosta, ühest seemnest me signud." ("Kalevala" tekst on läbi käinud August Annisti, Paul-Eerik Rummo ja Jaan Kaplinski käe alt.) Sel etendusel, mida mina vaatan, on Tõnu Kaljuste karkudega. Arvan algul, et see on leidlik kostümeering, mis muudab seppa piraatlikumaks, aga saan pärast teada, et Tõnu ongi jalaluu murnud.

Etenduse lõpupoole ilmub välja Eesti lipp, mille alla palja ülakehaga mehed

koonduvad kui purje alla. Minu meelest mõjub see ülev lipupuri veidi pateetiliselt ja kaldub etenduse üldisest iroonilisest ja analüütilisest võimukäsitlusest kõrvale. Muidugi on eesti meheks (aga ka naiseks) olemisse kuulunud teatud ajast ka riikluseidee. Ja loomulikult on lipulehvitamine väga aja- ja kontekstitundlik žest: mõnel hetkel tundub see mõistetavam, teisel õõnsam. Paindliku distantsi huvides võib püüda ette kujutada, kuidas asi paistaks, kui tegu oleks mõne muu riigi lipuga. USA, Vene, Läti lipuga. Või selle loo kirjutamise hetkel – Gruusia lipuga.

Nii nagu "Raua needmine", on väljastpoolt meestelaulu tsükli võetud ka etenduse esimene ("Tasase maa laul", Paul-Eerik Rummo tekst) ja viimane laul ("Viimane laev", Juhan Smuuli tekst). Esimese ja viimase laulu ehk loo romantilise raami on seadnud Tõnu Kõrvits. Need seaded on ilusa ja läbipaistva koega, mulle paistab, et Tõnule on meeldinud neid teha, ja neid on hea tunne kuulata.

Etenduse lõpus tehakse jälle lahti värav,

triloogia ühendav element. Jälle avaneb loo lõpp uude reaalsusse, justkui uude võimalikku algusse, või siis avab see meile mingisuguse tausta, mis on justkui kogu aeg olemas olnud. See vana hea võte toimib ikka ega tüüta ära, vähemalt mitte eesti laulude triloogia puhul. Seekord avaneb värav lumesajusse hoovi. Väljas on suvi. Tõlgendusvõimalusi tekib rohkesti.

Siis tuleb Riina Maidre lumesajust tagasi, teeb mingi seadeldisega plõksu ja laest hakkab sadama punaseid lipikuid. Oletan, et see peab märkima midagi orgaanilist. Verd? Kas punane sadu on inimlikuks vastukaaluks lumele? Jälle pakutakse meile üks kena avatud kujund.

"Eesti meeste laulude" mehed on toredad mehed. Teevad pauku ja nalja, ja lasevad olla. Kui pärast etendust kosmos drastiliselt pole muutunud, siis see ehk ongi hea. Pealegi on see meeskond (Kaljuste, Jalakas ja kõik teised) muudkui andnud seadavõrd uhkeid etendusi, et neil läheb üha raskemaks iseend üle mängida.

Ühe ammu unustatud teose taastuleku puhul

VIRGE JOAMETS
muusikateadlane

Villem Kapi ooperi "Lembitu" kontsertettekannet Lõhavere (Lehola) linnamäel 18. juunil Suure-Jaani festivalil. Osalesid solistid Jassi Zahharov, Heli Veskus, Rauno Elp, Mart Madiste, Priit Volmer, Märt Jakobson ja Tõnis Tamm, Eesti Rahvusmeeskoor, Eesti Riiklik Sümfooniaorkester ja tütarlastekoor Ellerhein; juhatas Paul Mägi.

"Lembitu" on Villem Kapi viimaseid teoseid, esietendus oli aastal 1961, helilooja suri kolme aasta pärast, 1964. "Lembitu" on mängitud Estonias hooaegadel 1961/62 ja 1965/66 (etenduste arvu raamat "Sada aastat Estonia muusikalavastusi kavalehtedel", 2006, kahjuks ei anna); lisaks ka seal-samas Lehola linnuses 8. juulil 1962. Teost pole lihtne leida uuema aja helikandjailt: CD-le on praeguseks salvestatud ainult kolm numbrit ooperist, need kõlavad 2001. aastal Eesti Raadio välja antud Georg Otsa kogumikul. Lüües Eesti teadusraamatukogude andmebaasi ESTER sõnad "Aav" ja "Vikerlased", saab kuuskümmend neli tulemust, "Villem Kapp" ja "Lembitu" annavad üksteist. Ma ei olnud varem juhtunud kuulma mitte ühtegi numbrit "Lembitust", samal ajal kui "Õnn meie juurde jää" oli lausa Vanemuise signatuuriks, teistest "Vikerlaste" üldtuntud numbritest rääkimata. Kas "Lembitu" on tõesti ligi kuus korda viletsam Aava kres-tomaatiliseks saanud ooperist, mõtlesin Viljandi poole sõites.

Nii kiitust kui ka laimust jagab ooperile Helga Tõnsoni raamat Villem Kapist (1967), mis muu hulgas väidab järgmist: "Lembitu" kirjutamisele asudes seisib Villem Kapp raske ülesande ees: näidata eesti varasemas ooperiloomingus ("Vikerlased", "Tasuleegid") ammendatud teemat

uuest rakursist, panna ta värskelt ja leidu-derohkelt kõlama. Ettevalmistustööst [...] hoolimata ei jõudnud ta siiski püstitatud eesmärgini. Tundub, et üks peamisi põhjusi on "Lembitu" loomisaastail heliloojat tabanud kriisiperioodis – V. Kapp oli oma jõuja fantaasiareervid ära kulutanud, kõik parim oli juba öeldud ning helilooja mõistis, et saavutatule püsima jääda ei tohi. Uus aga polnud veel tabatud, kuigi mõtted liikusid pidevalt sennapoole. Ja nii kujuneski "Lembitust" traditsiooniline ooper, olles oma käsitluselt rohkem E. Aava "Vikerlaste" kui kaasaegsete, kõlamaterjalilt ja vormikujunduselt uudsete ooperite kaaslaseks." (Lk 178–179).

Agaga tagasi tänavuse ettekande juurde. Uudishimulikuna päikseloojangulisel platsil maha istudes mõtisklesin omaette, et kuidas see 1950. aastate lõpul kirjutatud lugu praeguses kontekstis töötab, eriti kui sellega pole kaasa rullumas turvalist esitustraditsioonivaipa. Kui palju kostab "sisult sotsialistlikku, vormilt rahvuslikku"? Ja kui kostab, siis milliseena? Eriti huvitas mind küsimus, kas teos oli tõesti nii halb, et aastakümneid riulil tolmu koguda, samas kui "Vikerlased" on mõne kõrgharidusega muusiku arvates lausa ainus tõeline eesti ooper!

Muusika sisaldas palju toredaid hetki. Villem Kapp on romantilist laadi heliloojana kirjutanud kauneid ja südamest tulevaid meloodiaakaari. Nõnda oli siingi mitmeid ilusaid lüürilisi aariaid-duette, mis võiksid pretendeerida üldtuntusele. Tõsi, oli kohti, kus kippusid meelde sõnad "... nüüd huuga tehas, vili nurmel vooga...", aga mitte valdavalt või ülemäära. Kuid kogu ooper polnud põrmugi ainult meloodilise kangas, kus orkestri osaks saadet kududa – orkestril oli iseseisvaidki episoodide, rohkelt kõlas

huvitavaid kujundeid, eriti puhkpillidelt.

Kuna lugu räägib eestlastest ja ristirüüt-litest, siis olid eeskujuks ka eesti rahvaviisid ning katoliku kiriku muusika. Rahvuslikud hetked olid saavutatud rahvaviisi kasutamata, ja minu meelest õnnestunult (kolmandas pildis hakkas küll kohati tantsupidu kangastuma). Ristirüütlike kujutamisel oli sisse põimitud keskaja muusikale oma-seid jooni (gregooriuse koraali laadseid meloodiaid koos ladinakeelse tekstiga, liikumisi paralleelsetes intervallides). Selles materjalis oli vahel teatud võõristust, tundus, et see teema ei ole heliloojale "oma", kuid sama väidaksin ka kümme aastat hiljem kirjutatud Tambergi balleti "Joanna tentata" kohta (katoliku kiriku muusika oli-gi ju tol ajal võõras valdkond).

Üldiselt jäi mulje, et selles teoses oli palju seda head, mida võib kuulda Villem Kapi Teisest sümfooniastki, oma ajastu parimast sümfooniast. Päriskindlalt seda siiski väita ei julge, sest kontserdi helikvaliteet jättis soovida: lauljad ei olnud orkestriga balansis, st olid selgelt üle võimendatud, sealjuures oli kogu *sound* nii põhjas, et kõlarid plärisid. Seetõttu ei saanud toimuvast korralikkude ülevaadet (seda arvamust jagasid teisedki). Tegelas oli ooperis tervelt kolmteist, neist poolega jäi kohtumine liiga põgusaks, et midagi olulist öelda. Ehkki nimisaline on Lembitu, keda esitas uhkelt Jassi Zahharov, laulis end minu kõrvus peaosaliseks Rauno Elp, Meelise kehastaja. Värvika rolli tegi Priit Volmer libe-keelse ordumeistri Folkvinina. Vähem meeldis ma-nerlik Tõnis Tamm. Heli Veskus oli aga tütarlapseliku Mare kehastamiseks selgelt ülemäära küpse ja lopsaka häälega. Ooper oli üsna lühike, suurim puudus tundus olevat skemaatilisus – muusikat ja teksti oleks olnud juurde vaja, et tegelaste siseheitlusi,

Heli Veskus (Mare) ja Rauno Elp (Meelis) "Lembitu" kontsertettekandel.

FOTO JAANUS SIIM

suhteid ja sündmuste kulgu avaramalt välja mängida.

Kõlanu põhjal ei julgeks aga "Lembitut" küll ebaõnnestunud teoseks pidada. Võib-olla tuleneb omaaegne negatiivne seisukoht ka liiga lühikesest ajalisest distantsist: Tõnsoni raamat ilmus 1967, oli kirjutatud ilmselt mitu aastat varem ning viiekümnendate teisel poolel hakkas helikeel tõesti seitsme penikoorma pikkuste sammudega uuenema, nii et "eelmise perioodi" pitseri-ga looming võis tunduda vanamoeline, eriti kui see oli alles hiljaaegu kirjutatud. Seevastu praegu, kui 1940. ja 1950. aastate muusika on varasema ja eriti hilisema eesti

muusikaga võrreldes kaunis harv külaline kontserdilaval, võis see "puhanud" kõrvaldele muidugi ka liiga värskest kõlada.

Kui aga veel Tõnsoni tsaadile viidata, siis missuguseid uudseid oopereid ta võis silmas pidada? Viiekümnendate teise poole Estonia lavastuste nimistut uurides leiab Villem Reimanni ooperi "Kauged rannad" (1958/59), Eugen Kapi ja Gustav Ernesaksa teoseid ning muidugi mitmeid eesti heliloojate operette-muusikale, mida aga ilmselt pole silmas peetud. Uudsema lähene-misega teosed, nagu Tambergi "Raudne kodu" ja Tormise "Luigeland", esietendusid alles 1965–1966. Uuendused meie muusika-

teatris puudutasid sel ajal hoopis balleti-žanrit (Tamberg). Noorema heliloojate põlvkonna laadis uuendusi Villem Kapilt oodata oleks olnud liig mis liig – ta oli ju hoopis teist laadi looja. Ilmselt on toonases kriitikas ka ajastule omast joont – kõigile jagati ju õpetussõnu, kuidas veel paremini saaks ja tuleks teha. Progressiidee oli ainu-võimalik mõtteviis ning kui teos loodud ootustele ei vastanud, ei nähtud ka tema väärtust laiemas kontekstis. Praegu tundub, et "Lembitu" võiks "Vikerlaste" kõrval kenasti seista küll, kuid mitte noorema ja äbarikuma, vaid noorema, ent samuti armsa vennana.

VII ENHFTJK

ehk seitsmes Eesti noorte heliloojate festival Tartu Jaani kirikus

18.–21. juunini toimus Tartus juba seitsmendat korda Eesti noorte heliloojate festival (ENHF), mis alates oma sünnist 2002. aastal leiab aset jaanipäeva ehk Ristija Johannese sünnipäeva lähistel ja püüab sakraalruumiga ühendada uuemat eesti muusikat. Seekordne festival koosnes kolmest kontserdist ja tavapärasest festivalihelilooja, sedakorda Mär-Matis Lille töötoast, mis kõik toimusid Jaani kirikus.

Festivali avaõhtul oli kiriku võidukaare all koha leidnud koguni sümfooniaorkester, Pärnu Linnaorkester Risto Joosti juhatusel. Tähelepanuväärne oli ka kava värskus: seitsmest kõlanud teosest polnud vaid üks loodud 2008. aastal!

Liis Jürgensi "Kärjemuusika" kammerorkestrile koosnes lõikudest, millest mõnes nautis helilooja üllatavalt järjekindlalt modaalsest heakõlalisusest, mõne oli aga orkestrereinud eksperimentaalkõladena. Veidi eklektilise ja kummalise helikeelega teos jättis tervikliku mulje, sest kõik helilooja ettevõtmised olid dramaturgiliselt põhjendatud.

Ka **Toivo Tulevi** "Cadenza II" oli huvitav ja meisterlik teos. Tunnistan, et ootas in tulevlikke meditatsioone pikkadel pedaalnootidel, kuid sain hoopis oskuslikult kootud improvisatsioonilist laadi faktuuri tunnistajaks.

Mirjam Tally teost "Turbulence", mis pälvis möödunud Eesti muusika päevadel heliloojapremia, saab osaliselt kuulata ka Eesti Muusika Infokeskuse koduleheküljel. Seal kõlab teos live-elektronikaga versioonis. Kontserdil kuulis publik aga akustilist varianti ja mulle jättis see isegi sügavam mulje. Tally armastus huvitavate kõlade vastu on saanud veenva väljundi ka ta esimeses orkestriteoses: muusika on tämbriilselt mitmekesine ja pulbitseb teose pealkirjale vastavalt energias. Eriti jäid meelde trompeti "kurekarjed".

Kontserdi vahest suurim üllatus oli Kanaari saartel sündinud, Suurbritannias ja Soomes heliloomingut õppinud, hetkel end

ENHFi peahelilooja oli sel aastal Mär-Matis Lille.
FOTO TAAVI KULL

aga EMTAs Toivo Tulevi juures täiendava Jorge Rodriguez-Cabarello kitarrikontsert "Dos mundos" ("Kaks maailma"). Kitarrikontsertide puhul on alati oht, et peene- ja nõrgakõlaline ning heliloojale tehnilises mõttes väljakutset esitav kitarr jääb orkestri kõlajõule ja paljuhäälsusele alla. **Rodriguez-Cabarello** oli seda ohtu hästi vältinud. Kontsert, mis kandis minu meelest head "klassikalise-kromaatilise" modernismi vaimu, oli faktuuriliselt ladus ja dramaturgiliselt veenev. Ettekande õnnestumise eest tuleb tänada ka suurepäraselt hiina päritolu ning hetkel samuti EMTAs Heiki Mätliku juures õppivat kitarristi Hu Bini ja helipuldis tööotanud Hans-Gunter Locki.

Kontserdi teine pool algas **Mär-Matis Lille** Kontserdiga klaverile ja kammerorkestrile. Millegipärast tuli üksteisesse sulanduvaid modaalseid harmooniavälju kuulates meelde Luciano Berio muusika. Soleerinud Kadri-Ann Sumera mängis väga tundlikult. Teose lõppedes tabasin end mõttelt: juba läbi? Kas võis see olla tingitud muusika kaasahaaravusest, kuulaja veidi väsinud peast või harjumusest, et klaverikontserdis on Lille teose pikkusega enamasti ainult üks osadest?

Sel kevadel juba 78. sünnipäeva tähistanud

Eino Tambergi "Viili mängud orkestriga" (op 133) on kirjutatud möödunud mais Pärnus toimunud viuldajate konkursi kohustuslikuks teoseks. Selle esitaski konkursil peapremia pälvinud Mari Targo, kes tegi seda igati nauditavalt. Tamberg oli oma suurte kogemustega pannud orkestri kõlama mitmekesiselt, talle omane tundlev-fragmentaarne helikeel oli vormitud loogiliselt kulgevaks muusikaliseks kõneks.

Viimane teos, **Timo Steineri** "Tänavatel tantsija" lõi oma heakõlalisuse eelistuse poolest meeldiva silla kontserdi esimese teosega, ehkki see heakõlalisus oli siin hoopis teises tähenduses. Steineri pala oli kontserdi kõige traditsioonilisemat laadi ja seetõttu tõsis ka rohkem esile. Pean igati tunustama autori leidlikkust selle filmiliku või teatraalse muusika väljamõtlemisel ja orkestreerimisel. Dramaturgiliselt jäi teos minu arvates siiski lõpetamata: pakutud arendus oleks nõudnud mingit lõpufaasi.

Kontserti võib pidada igati õnnestunuks nii mitmekesise ja kvaliteetse muusika loomise ja valiku kui ka selle professionaalse esituse poolest. Suur tänu heliloojaile, solistidele, Pärnu Linnaorkestrile, dirigent Risto Joostile ja kontserdi produtsendile!

20. juuni õhtul toimus festivalihelilooja

Märt-Matis Lille autorikontsert. Mul pole olnud varem võimalust kogeda õhtut täitvat valikut Lille loomingust ja seda suurema põnevusega asusin muusikat kuulama.

Lill oli oma autorikontserdi ehitanud üles sarnaselt eelmise aasta festivalihelilooja ja Tõnis Kaumanniga: originaalteosed vaheldusid teiste autorite loominguga helilooja seades. Lill oli nendeks vaheldajateks valinud teoseid barokkheliloojailt Purcellilt ja Dowlandilt ning *branle*'id Thoinot Arbeau kogumikust. Peab ütleva, et kava tervikut häiris veidi publikule antud võimalus barokknupukeste järel aplodeerida, sest need mõjusid lihtsalt vahepaladena. Stiililiselt tekitas aga barokk- ja nüüdismuusika kontrast hulga mõtteid. Millegipärast tuli meelde surmatantsu idee, kus lõbus on kokku pandud tõsisega. Siin on vist tegu Lille armastusega kontrastsetest ideedest koosneva terviku vastu (nagu ka 2005. aastal loodud teoses "Kurb rööm").

Üldiselt näib Märt-Matis Lille kui laia silmaringiga loovisiksuse jaoks muusika ideelis-filosoofiline alatoon tähtsam kui rööm muusika mängulisusest. Sestap tuleb Lille suhteliselt nappide väljendusvahenditega muusikat kuulates mõttesse alati midagi muusikaväliselt, näiteks küsimus, miks ta üldse muusikat teeb. Autorikontserdile valitud teoste pealkirjadest jäi kõlama mineku- ja kaduvusemeeleolu: "Mu nuttev hääl on sügistuul", "Vana laul", "When the Buffalo went away...", "Hüvastijätt".

Minu meelet on Lille muusika tippthead siiski just seal, kus musitseerimisrööm saab tõsine-olemisest võitu. Nõnda jäid kontserdilt rohkem meelde maitseka muusikalise materjali ja suurepärase dramaturgiaga "Kügelaul" (orelil Elke Unt), samuti "Mu nuttev hääl on sügistuul" (Ansambel U:) ning meisterlik suure trummi ja üldse kõmisedevate löökpillide kasutus (eriti teoses "Lindudele" suurele trummile ja lindile, solist Vambola Krigul). Lille peen seade Dowlandi lautofuugast tõi meelde Weberni seade Bachi "Muusikalisest ohvrast". Seevastu lugejapartiid teostes "Vana laul" ja "When the Buffalo went away..." mõjusid veidi kunstlikuna, loo mõte tuleks ehk esile ka võtmefraaside vähemal kordamisel.

Seekordse festivali kahel esimesel õhtul sai kuulda kõrgetasemelist eesti uudismuusikat, mille stiilitunnused lasevad selle liigitada modernismiks. Head meelt teeb see, et modernismi skaala oli nii lai; kuulda oli nii

heakõnalisust, pulseerivat meetrumit, kromaatilisi helihulki kui ka eksperimentaalseid uudiskõlaseid.

Näib, et seitse aastat vastu pidanud ENHF on leidnud kindla koha eesti uue muusika kalendris ja röömustab väga ka Tartu muusikasõpru. Tahaksin soovida festivali korraldajatele Monika Mattiesenile ja Marika Pettile järgmisteks festivalideks palju jõudu ja Jumala õnnistust!

MART JAANSON *teoloog, muusikateadlane*

ENHFi juurde on alati kuulunud õpituba, kus mõni noorematest loojatest on oma muusikast rääkinud. Meenuvad näiteks kohtumine Tõnu Kõrvitsaga 2003. aastal (kui selle tarvis polnud kirikus veel kohtagi ning oldi ühes kirikule kuulunud elumajas), kus helilooja vaagis oma loomingus kümne aasta jooksul toimunud arengut. Jüri Reinvere õpituba 2006. aastal jäi meelde helilooja põhjalikkuse, ootamatute vaatenurkade ja ideedega. Koosolemine Tõnis Kaumanniga möödunud juunis oli ootuspäraselt naljarohke. Tänavuse festivali viimasel päeval kõneles **Märt-Matis Lill**.

Õigupoolest on Lillil au olla juba teist korda kõnealuse festivali peakülaline – koos Helena Tulvega avas ta oma muusikat ka 2002. aastal. Seekord keerles jutt peamiselt jaapani luule, haikude, eriti Basho tekstide ümber. Lill tõi näiteid haikudest, mille kujundid on teda inspireerinud. Samuti arutas ta haikude ja üldse jaapani kultuuri eriomase maailmataju üle – budistliku maailmavaatega käib kaasas teadmine elu haprusest, sellega omakorda hetke intensiivne tajumine, meelte ärksana hoidmine, mitte niisama unelemine. Kohtumisel kõlasiid ka näited teostest.

Õhtusel lõppkontserdil esitati erinevatele kammerkoosseisudele kirjutatud teoseid, esiettekanedeid oli neli. Lühidalt eredamatest muljetest.

Tatjana Kozlova "Vee killud" Ilmar Laabani tekstile (sopran Kai Kallastu, viiulil Olga Voronova, flöödil Tarmo Johannes) oli kompositsioon, kus kolm kõrget ja säravat, sarnaste mustritega partiid lõimuvad kirkaks ja helendavaks helikangaks. Kozlova on osanud peaaegu iga oma teosega üllatada, leidnud aina uusi ja säravaid mõt-

teid ja väljendusvõimalusi. On tekkinud tahtmine kuulda tema teoseid ühes pundis koos, et üles leida selle kirevuse taga peituv ühisalge.

Helena Tulve "Silmajad" kõlas kolme kandle versioonis (Kristi Mühling, Ella Maidre, Liisi Laanemets). Selgus tõsiasi, et kandleansembl on sama halastamatu kui klaveriduo, kus iga pisimgi hiline mine sisseastumistes on varjamatult ja kroonilisuse korral häirivalt kuulda. Helena partituur on piinavalt nõudlik, "korralikult keskmiselt" esitades ollakse alles poolel teel.

Tõnis Kaumann "Tasuta" (saksofonil Ivo Lille, löökpillidel Vambola Krigul) üllatas eeleegilise poole kalduva meeleoluga, eriti saksofonipartiis. Seda külge polnud ma Kaumannil varem eriti osanud tähele panna. Loo iseloomu ja pillikooslusega hakkas imeliselt kaasa mängima kiriku akustika, kõike ilusat ja helisevat veelgi võimendades.

Robert Jürjendali Trio (klaveril Martti Raide, flöödil Monika Mattiesen, tšellol Aare Tammesalu) kulges romantilisel rajal, põigates vahepeal teele, mille teisest otsast oleks võinud vastu tulla ehk tangokuningas Piazzollagi, aga käänaku järel saime jälle kokku "keskmise" eesti muusikaga.

Hans-Gunter Locki pealkirjata teoses (Kadri-Ann Sumera prepareeritud klaveril, Karl Vakker trompetil, Kait Tiitso tromboonil, Aleksandra Anstal löökpillidel, elektroonikapuldi taga helilooja ise ja Margo Kõlar) oli kõlaliselt huvitavaid leide. Vahepeal aga unustas helilooja end elektroonikaga mürama, interpreetid istusid niisama, kusjuures puhtelektroonilised helid meenusid kangesti keskpärase ulmefilmi omi.

Aga nüüd kontserdi naelast, milleks oli **Andrus Kallastu** "Stabat Mater" Kai Kallastu esituses. Ilma instrumentaalsaateta lugu oli tõeline tehniline ilutulestik. Juba Kozlova loos äratas tähelepanu Kai mahe, samas särav tämber ning meisterlik vokaaltehnika. Abikaasa teose esitus pakkus uusi üllatusi – hüpped ükskõik kui kõrgelt ükskõik kui madalale ükskõik kui kiiresti! Mis tahes intervallid – mitte mingisugune probleem! Midagi sellist mina Eestimaal enne kuulnud ei ole. Noot ripub Kallastute kodulehel, kui keegi kavatses järele teha, tulen huviga kohale.

VIRGE JOAMETS *muusikateadlane*

Muljeid suvisest muusikaelust, sedakorda Pärnust

TÕNU REIMANN

EMTA viiuliprofessor

David Oistrachi festival 18.–29. juulini Pärnus. Pühendatud David Oistrachi 100. sünniaastapäevale. Kunstiline juht Allar Kaasik.

Avakontsert 18. juulil Pärnu kontserdimajas: Viktor Tretjakov (viul), Natalia Lihhopoi (viul), Üle-eestiline Noorte Sümfooniaorkester, Neeme Järvi (dirigent). Kavas Eugen Kapi süit balletist “Kalevipoeg”, J. S. Bachi Kontsert kahele viiulile d-moll ja Brahmsi Viiulikontsert D-duur.

Lõppkontsert 29. juulil Pärnu kontserdimajas: Viktor Tretjakov (viul), Aleksander Gilman (viul), Kathy Kang (viul), Sigrid Kuulmann (viul), Irmina Trynkos (viiul), David Geringas (tšello), festivali sümfooniaorkester, Neeme Järvi (dirigent), Paavo Järvi (dirigent). Kavas: Tšaikovski, Rimski-Korsakov, Saint-Saëns, Sarasate, Wieniawski, Vivaldi ja Haydn.

Viktor Tretjakov on muusikamaailmas tuntud nimi. Tema mäng 1966. aasta Tšaikovski-nimelisel konkursil oli sedavõrd täiuslik, et lisaks esimesele preemiale pälvis ta kõigi kolleegide jäägitu tunnustuse. Viiuldajate žürii tööd juhtinud David Oistrachi kommentaar oli: “Oleme uue talendi võrra rikkamad.” Tretjakov oli tollal 19-aastane ja dirigendipuldis seisis temast kümme aastat vanem Neeme Järvi. Oma põlvkonna viiuldajatega (Kremer, Spivakov, Grindenko) võrreldes ei ole Tretjakov Eestis juba kaua esinenud. Moskvas ja Kölnis tegutseva professorina ei ole ta vajanud ka kärarikkaid reklaamikampaaniaid, seetõttu oli võimalus kuulata tema tõlgitsuses Brahmsi ja Tšaikovski viiulikontserte avastuslik ja eriline sündmus.

Küsimus, mis paelub Tretjakovis, on sama, kui see, mis paelub üldse kõrgkultuuris. Tretjakovil nagu Neeme Järvilgi on väline viidud miinimumini. Süvenetakse partituuri ja sealt leitakse omad lahendused.

“Temaga mängid kohe nagu sajanat korda, probleeme pole,” iseloomustas Viktor Tretjakov koostööd Neeme Järviga.

FOTO ANTS LIIGUS / PÄRNU POSTIMEES

Vahendid (tehnik) töötavad, mõtestatus juhib, loogika on raudne – areng, mis on mingil kujul käima pandud, seondub järgneva, ja kaua. Tundub, nagu oleks tegemist Mozartile omistatud võimega kuulda kogu teose osa korraga ja jagada seda esitamisprotsessis laiali. Kes on Brahmsi ja Tšaikovski kontsertidega lähemalt tuttav, teab, kui palju seal on noote – need võivad muutuda liiga tähtsaks. Neeme Järvi: “On vaja leida kujund, karakter, strihh. Kui see on käes, sünnib liikumine. Ja siis on kõik juba lihtne. Klassikalises muusikas, näiteks Beethoveni sümfooniates ei ole esitused ju lõplikult välja kujunenud – ikka on midagi leida.”

Aga mis siis saalis ikkagi toimus? Ralf Gothóni on öelnud: “On ju loomulik, et ma kiiretes vältustes pisut kiirendan ja aeglastes rahunen.” Selliseid pinge lisamisi kuulis mõlemal õhtul – tempo muutus väljendus-

vahendiks. Unustatud tarkus, mis möödunud sajandi esimesel poolel oli üks interpretide lemmikvõtteid. Võiks kirjutada terve eraldi artikli teemal, kuidas viimase saja aasta jooksul on esituse tempod ühtlustunud. (Heifetzi tõlgitsuses kõigub Sibiiri Viiulikontserdi kolmanda osa esituse tempo 96–164!)

Tretjakovi mäng ei olnud tagasi vana juurde minek, vaid pigem agoogiline. Teoste täiuslik mängutehniline valdamine võib tingida stampide tekkimist, aga võib anda ka ruumi hetkelistele improvisatsioonidele. Neidki jagus viiuldajal mõlemale õhtule, eriti nauditav oli Brahmsi kontserdi *Adagio*. Dirigendiga oldi “ühel lainel”.

Viktor Tretjakov ütleb: “Mängisin Neeme Järviga esimest korda täpselt nelikümmend kaks aastat tagasi, 18. juulil 1966, Tšaikovski konkursi kolmandas voo-

rus. Täna mängisime esimest korda koos Brahmsi kontserti – midagi ei ole muutunud. Temaga mängid kohe nagu sajangad korda, probleeme pole.”

Festivali avakontserdi orkestriks oli Üle-eestiline Noorte Sümfooniaorkester (ÜENSO), kunstiline juht Jüri-Ruut Kangur. Orkester on üks omapärane nähtus, indiviididest koosnev, aga samas monoliitne. Ei piisa, kui on head mängijad, peab olema hea koosmäng. Seda on ÜENSO aastaid harjutanud, Haapsalu “Viilimängude” suvekursuse orkestrist välja kasvanuna ja kümneid projekte teostanud kollektiivina on harjutud koos musitseerima. Ja nagu heale noorteorkestrile omane, on ÜENSO-l hoolikas suhtumine (mida ei tundnud lõppkontserdil festivali sümfooniaorkestri mängus) ja värske kõla. Eriti tuli see esile 25. juuli kontserdil Tori kirikus, kus toimus Neeme Järvi suvekursuste lõppkontsert. Kava oli ehtsalt neemejärvilik. Motoks “Eesti heliloojad on head heliloojad ja nende looming peab kõlama terves maailmas”. Sedapuhku lahkusid kaksteist noort dirigenti aplausi saatel üle maailma laiali, olles põhjalikult tutvunud Helmut Rosenvaldi “Klassikalise sümfoonia”, Villem Reimanni “Dramaatilise süüdi”, Urmas Sisaski Flöödikontserdi (solist Maarika Järvi) ja Arvo Pärdi “Fratresega” (solist Victoria Sutherland).

Seekordne David Oistrahhi festival oli järjekorras kümnes ja sellega tähistati viiuldaja 100. sünniaastapäeva. Tähistati soliidsest. Esinejate hulgas oli kolm Tšaikovski konkursi võitjat (peale Tretjakovi veel Akiko Suwanai ja David Geringas), kolm orkestrit (peale ÜENSO ka Peterburi Festivali Kammerorkester ja Läti Rahvuslik Sümfooniaorkester) ning terve rida nooremaid keelpillimängijaid. Arvestades sündmust, oli rõhk pandud Oistrahhi õpilaste, professorite Lidia Mordkovitši, Rosa Faini ja Zahar Broni õpilastele.

Festivali korraldamisega oli nähtud tublisti vaeva ja saavutatud tase, mida on raske ületada. Mis saab edasi, seda näitab aeg. Üks probleem jäi vaevama. Tänu fannaatilisele Priit Kuusele teame, mis toimub Euroopa muusikaelus, kes aga peaks teavitama Euroopat (ka sealse mõõtkavas) suurest Oistrahhi festivalist ja legendaarse viiuldaja juubeli tähistamisest? Sest meelelahutusärist läbi imbutatud Eesti ajakirjanust see ju ei huvita.

Muusikapühad Haapsalus – XV vanamuusika festival

EVA LEPIK
semiootik

Juuli algul oli vanamuusika sõpradel taas võimalus veeta mõned öhtud Haapsalu toomkiriku võlvide all kauni muusika seltsis. Nagu varasematelgi aastatel, toimetasid linnuse hoovil kunstnikud ja olid üles seadnud oma installatsioonid; tänavu hakkas viimaste puhul silma päevakajalisus ja tavalisest teravam suhestumine poliitikaga. Toomkirikus kõlanud muusika aga võimaldas rännakuid argipäevast väljapoole.

Avakontserdil kõlasid saksa kirikukantaadid **Studio Vocale** ja **Tallinna Barokkorkestri** esituses festivali kunstilise juhi **Toomas Siitani** dirigeerimisel. Kava oli hästi läbi komponeeritud, lisaks esitatud teoste pärinemisele õige lühikesest ajavahemikust, 17. sajandi lõpust 18. sajandi algusaastateni, oli öhtut mõtteliseks tervikuks ühendav teema ülestõusmispühade koraal “Christ lag in Todesbanden”, mis kõlas kontserdi alguses Johann Pachelbeli ning lõpus Johann Sebastian Bachi samanimelises tuntud kantaadis. Sümmeetriateljeks oli Nicolaus Bruhnsi kantaadi “Hemmt eure Tränenflut” lõpuaamen samal koraaliviisil. Nimetatud kolme kantaadi vahele olid paigutatud Dieterich Buxtehude *ciaccona*-laadis “Jesus, meines Lebens Leben” (lauldi meeliülendava täpsusega üks hääl partii kohta) ja müstiline “Herzlich lieb hab ich dich, o Herr”, mis oli kindlasti üks festivali kõrghetki. Esitus oli igati läbitunnetatud, ainult Bachi kantaadi kolmandas stroofis (“Jesus Christus, Gottes Sohn”) oleksin eeldanud tenorilt suuremat intensiivsust.

Reede öhtul esitas Prantsusmaalt pärit ansambel **Les Witches** Taani kuninga Christian IV õukonnas mängitud muusikat. 16. sajandi lõpul ja 17. sajandi esimesel poolel kohtusid Kopenhaageni õukonnas muusikud Inglismaalt, Madalmaadest, Saksamaalt. Mõnelgi nende hulgas oli muusikalisi kontakte Itaalias: John Dowlandil ja Giovanni Gabrieli juures õppinud taanlasel Mogens Pedersonil. Les Witches pakkus valiku tolle aja tantsumuusikast ja polüfoonilistest heliteostest. Kahjuks polnud ansambli lautomängija Pascale Boquet saanud Haapsallu tulla, seetõttu pidid muusikud algses kavas muudatusi tegema. Sellega tulid nad oma prantsuse espriiga kenasti toime; ansambლისენე klapp ja üksteisetaju paistis selgelt välja. Plokkflöödimängija Claire Michon oma virtuosose pillikäsitlusega võitis kindlasti paljude südamed. Kuid miski, oli see siis jahe ilm või lautomängija puudumine, jättis selle kontserdi siiski pigem muusikute omavaheliseks asjaks, mis oli küll huvitav, aga ei puudutanud väga sügavalt.

Laupäeva öhtuks pakkus festival kuu-lajaile kaks kontserti. Saksa tenor **Hans Jörg Mammel** esitas Goethe tekstidele loodud laule Beethovenilt, Carl Friedrich Zelterilt, Carl Loewelt ja Schubertilt. Haamerklaveri taga oli varem välja kuulutatud Ludwig Holtmeieri asemel **Arthur Schoonderwoerd**, kellega Mammel on koos salvestanud mitu plaati, sealhulgas Schuberti “Talvine teekond”. Kuulajaid oli napilt, kõigest veerand saali, need kungesid esinejatele lähemale alta-

Avakontserdil kõlasid saksa kirikukantaadid Studio Vocale ja Tallinna Barokkorkestri esituses festivali kunstilise juhi Toomas Siitani dirigeerimisel.

FOTO ARVO TARMULA / LÄÄNE ELU

riruumi poole... ning said osa *Lied*i-õhtust, mida pole võimalik unustada. Kauni häälega tenor ja säravalt vaimukas pianist said tekkinud intiimses õhkkonnas suurepärase kontakti publikuga. Minu jaoks oli eriti sümpaatne igasuguse raskuse vaimu puudumine ka traagilistes palades, nagu Schuberti "An die Türen will ich schleichen". Solisti erakordselt hea tekstiõnnetus lubas tal esile tuua Goethele iseloomulikud huumoriväljatunged, eriti Zelteri lauludes "Stirbt der Fuchs, so gilt der Balg" ja "Der neue Amadis". Pärast kontserti kirikust väljudes võis näha õige hämmeldunud ja rõõmsaid nägusid.

Õökonsert meelitas kokku kirikutäie kuulajaid. Esines hispaania virtuoos **José Miguel Moreno**, tunnustatuid ajalooliste näppepillide mängijaid maailmas, nagu kava teada andis. Kontserdi esimeses pooles kõlas vihuelamuusika 16. sajandist, näiteks pimedade vihuelamängija Miguel de Fuenllana töötused Claudin de Sermissy ja Cristóbal de Morales teostest tema kogumikust "Orphenica lyra", Luys Miláni palad, Carlos V õukonnamuusiku Luys Narváezi töötus "La Canción del Emperador" Josquini kaebelaulust "Mille regretz", mis olevat olnud keisri lemmiklaul. Vihuela kõ-

las sulnilt ja mahedalt, valitud meditatiivne muusika, enamasti imitatsiooniline polüfoonia, sobis suurepäraselt kompletooriumimeeleolu looma. Kontserdi teine pool oli pühendatud 17. sajandi hispaania kitarri- ja lüüri muusikale ning põhirõhk oli Gaspar Sanzi teostel. Morenol õnnestus täiuslikult taltsutada mõnigi kord akustilisi probleeme tekitanud kontserdipaik – kogu nõudlik programm kõlas toomkirikus kristallselgelt ja lummavalt.

Festivali lõppkontsert on alati eriline sündmus. Seekord kandsid **Haapsalu festivali koor** ja **Tallinna Barokkorkester** Toomas Siitani juhatusel ette Händeli oratooriumi "Theodora" Thomas Morelli libretole. Händel ise pidas seda oma parimaks oratooriumiks, seda kibestavam pidi tema jaoks olema teose kasin menu, mis sundis teda nentima, et juudid ei tule "Theodorat" kuulama, sest see on kristlik, ning naised ei tule, sest see on vooruslik. Tegu oli selle huvitava ja liigutava teose esmaettekandega Eestis.

Oratooriumis on kaks tähtsat naistegeelat: nimitegelane ning Irene. Varakristlikul kogudusel, keda Händeli oratoorium kirjeldab, ei näi olevat mingit meessoost juhti, vaimulikku sõnumit edastavad needsamad

naised. Theodora (**Kädy Plaas**), kelle aariatist õhkub müstiku hoiakut, ning Irene, kes **Teete Jõksi** võimsas esituses kujunes karismaatiliseks liidriks. Theodorasse armunud ja kristlusele pöördunud Rooma ohvitseri Didymuse osa laulis inglise kontratenor **Charles Humphries**, kes tundus algul veidi ebakindel, kuid leidis end kiiresti ning kõlas eriti duettides Kädy Plaasiga hingestatult. Didymuse sõber Septimius kannab teose humanistlikku paatost ja on üks oratooriumi psühholoogiliselt huvitavamaid tegelasi, kellele tuleb ületada patriootliku kohustuse ja südametunnistuse vastuolu. **Mati Turi** tõlgendus sellest osast oli veenev, üksnes virtuoosne koloratuur aarias "Dread the fruits of Christian folly" ei läinud orkestri rütmiga kokku. Kristlasi vaenava Antiookia valitseja Valensi osa laulis **Uku Joller**. Festivali koor kõlas vaimustavalt hästi nii kristlaste kui ka paganate hümnide esitades, eriti tahaksin esile tõsta teise vaatuse lõpu koorifuugat "He saw the lovely youth" ja lõpukoori "O love divine".

Viieteistaastaseks saanud Haapsalu muusikapidu pakkus kuulajaile seegi kord säravaid hetki ja õnnestavaid kogemusi.

Kui Leonardo võtab viiuli

LILIAN LANGSEPP

muusikateadlane

Festival "Klaaspärlimängu 2008", 16.–27. juuli. Esmakordselt on festivali kesse Tartus. Need olid pidupäevad kõigile, kes klaaspärlimängu ideest end võluda on lasknud ja kes nüüd festivali saabumist iga-aastaseks suursündmuseks peavad. Teistele on see jällegi võimaluseks üht või teist erilist vaatepunkti, esituskooseisu, repertuaari või siis toimumiskohta nautida.

Selleaastase festivali päevadesse mahtus üheksa kontserti ja viis "Klaaspärlimängu" klubi õhtut. Esindatud oli muusika alates keskajast kuni tänapäevase eesti heliloominguni ning Ladina-Ameerikast Türgini. Kavade intrigeerivate pealkirjade poolest võisid omavahel edukalt võistelda nii "Da Vinci kood", "B & B", "Jungle Book of Baroque" kui ka "Türgi sultanite muusika" ja "Carmina Burana Speciale". Varajase muusika osatähtsust arvestades – tervelt neli kontserti ainult renessanss- ja barokkmuusikast – võiks seda peaaegu et vanamuusika festivaliks pidada. Mida muidugi ei juhtunud, sest "Klaaspärlimängu" haare on palju avaram, liites erinevaid ajastuid ja stiile ning tuues tähelepanu keskmesse renessansiaegselt mitmekülgsed isiksusi.

Hea on üht festivali tervikuna läbi elada, nautida mängu ja mustri kujunemist, suurema terviku tajumise tunnet. Hästi komponeeritud festivalist on võimalik saada püsivat laengut pikemaks ajaks. See peaaegu õnnestuski, kuigi juhuste kokkulangemise tõttu jäi nägemata festivali pidulik avamine ning Rootsi ansambli Villancico efektne avakontsert. Samuti jäid kahjuks kuulmata Ullud Saxofonistid Tartu raudteejaamas. Hetkeks langevad justkui pildid ajas kohakuti Tartu "Klaaspärlimängu" saksofonistid ning džässikontsert Aspergi "Klaaspärlimängu" Stuttgardi lähistel. Kuid alustagem peaaegu algusest, festivali teisest kontserdist "Da Vinci kood".

Itaalia vanamuusikaansambli **Laus Concentus** kava peamiselt Itaalia 15. sajandi teise poole ja 16. sajandi muusikast pak-

kus meeleoludelt mosaiigina vaheldusrikast instrumentaal- ja vokaalmuusikat. Mitmekülgsete, pigem mõnel teisel alal silmapaistvate autorite muusikaloomingu kõrval kõlasid ka mõned tänapäeval väga tuntuks mängitud lood, nagu näiteks nauditavalt kaunistatud saatepartiiga Diego Ortize "Recercada" ning Claudin de Sermisy šansoon "Tant que vivray". Lauljatar Renata Fusco (maailmas tuntud Christine'i osas Lloyd Webberi "Ooperifantoomi" itaaliakeelses versioonis) lihvitud näitlejameisterlikkus tegi kontserdist ka paeluva vaatamängu. Nii nagu näiteks alles *qin*'i mängu nähes saab kogeda kuuldavate häälte tantsulise sündimise imet, oli ka Renata Fusco esituse kõitvusest täielikult võimalik osa saada alles kontserdil. Programmi vähemalt väliselt kõige huvitavam pala oli kahtlemata selle avalugu, Leonardo da Vinci "Rebus musical". Leonardo seosed muusikaga on olnud mitmekülgsed. Kaasaegsed on teda nimeetanud ka oivaliseks *lira da braccio* mängijaks: see on kuju poolest viiuli sarnane poognaga mängitav keelpill, mida 15.–16. sajandil eriti just Põhja-Itaalias jutustava poeesia saatmiseks kasutada armastati.

Teine lugu on muusikaliste ülestähendustega. Seni teada olevalt leiduvad tema ainsad noodistused nn Windsori koodeksi piltmõistatuste hulgas. Kontserdil kõlanud meloodia kuju muusikalisi mõistatusi soovivast ajastust sisaldub peaaegu täielikult sellele lisatud poeetilise teksti silpides. Olgu see siinkohal ära toodud:

Amore **lá sol mi fa** remirare,
sol lá mi fa sollecita,
sol lá fe mi fa (sperare),
l' amore **mi fa** sollazzarre.

Ansambli Laus Concentus kontserdi kõrghetkeks kujunes aga Gerolamo Cardano lamentatsioon poja surma puhul "Et flos purpureus". Suure sisemise jõuga esinenud lauljataris saatis *lirone* hörk kõlamaailm – kogu kontserdi jooksul ainult selles loos kõlanud instrument. Harva kuuldava,

poognaga mängitava keelpilli üheksa kuni kuusteist keelt on häälestatud erilises süstemis – kvint üles, kvart alla – ning võimaldavad tänu madalale roobile kergesti mitmehääleseid kooskõlasid mängida. Selle lummava kõlaga instrumendi 1980. aastatel taas esituspraktikasse toonud inglise päritolu muusiku Erin Headley (on ka Eestis esinenud) sõnul kasutatigi *lirone*'t ainult erilistel, kannatuse ja leinaga seotud juhtudel.

Mõnikord ei ole asjad need, millena nad end oodata lasevad, ja seda huvitavam on. **Türgi sultanite** õukonnas peamiselt 19. sajandil kõlanud lääne heliloojate ja sultanite endi ning nende pereliikmete poolt paljuski sarnases stiilis loodud muusikaga kava võib paigutada nimelt selliste hulka. Dirigent dr **Emre Araci** iga teost tutvustavad vahelugemised tegid sellest hariva loengkontserdi, kuid enamasti meelelahutuslikult mõjuvat muusikat oli Jaani kirikus küll natuke raske kuulata. Ja kuigi orkestri poolelt võis kohati tajuda ebakindlust harjumatu meloodiakäikude järgimisel, oli publiku vastuvõtt sellele vaatamata väga hea. Esmakordselt Eestit külastanud helilooja, dirigent, muusikaajaloolane, türgi muusika uurija ja tutvustaja dr Emre Araci oli kindlasti üks festivali olulisemaid ja haruldasemaid külalisi.

Teiseks selliseks oli taani klavessinist ja dirigent **Lars Ulrik Mortensen**, kes on küll eesti publikule juba varasemast tuttav ning soolokontserdiga Tartuski esinenud. Karismaatiline isiksus, kes suutis Euroopa Liidu Barokkorkestri selleaastastest noortest muusikutest igal juhul maksimaalse pühendumise ja energia välja pigistada. Orkestri koosseis valitakse igal aastal konkursiga uuesti ning mängijate vanus on keskeltläbi kakskümmend viis aastat. Telemanni, Bachi ja Händeli teostes oli palju nauditavat – meloodiakaarte väljajoonistatus, madalamate keelpillide sügav kõla, kolme oboemängija nõudlike üles-

annete sooritamise kvaliteet. Tähelepanu vääriv oli orkestri kontsertmeister Judith Steenbrink *piccolo*-viulil Bachi Brandenburgi kontserdis nr 1, mis on sellele pillile kirjutatud teostest üks tuntumaid. Üldiselt on aga orkestril sisulise süvenemise ja tunituse mõttes veel arenguruumi; kuid see oli ka alles selle kava teine ettekanne.

Palju kuulnud ja viimasel ajal Eestis kuidagi eriti tihedalt esitatud **Carl Orffi** "**Carmina Burana**" parim esituspaik oli kindlasti Püssirohukelder. Tihedalt pikka laudade taha istuma pressitud kuulajad, tohtus palavuses rõdude surutud segakoor Latviija, nende alla mahutatud PaukenfEesti instrumentarium, solistid, klaveriduo, kõige selle keskel kõrguv dirigent Risto Joost ning DJ rollis vürst Volkonski. Eriliselt jäid meelde solistide Heli Veskuse ning eriti Mati Turi tõeliselt ehedad soolosaad. Orffi helitöö eel ja vahel haris DJ kuulajaskonda, vahendades valitud laulude tekste ja mängides keskaja käsikirjadest pärit meloodiate interpreteeringuid ansamblike Unicorn & Oni Wytars ning Clemencic Consort esituses. Esimese hooga tundus, et keskaja muusika esitajate vägi ja veenvus jääb peale. Igal juhul võttis Orffi esitajate koosseis end tõsiselt kokku ning lõpuks jäi mäng nagu viiki. Huvitav, kuidas see siis toimiks, kui ka keskaja versioon elavas ettekandes võtta oleks?

Järgmise kontserdi pealkiri "**B & B**" viitas seekord Brahmsile ja Beethovenile. Trio koosseisus **Salvatore Rähni**, **David Geringas** ja **Michie Koyama** tõi Tartu Ülikooli aulasse uskumatult rohkelt publikut. Esitus täitis saali kohati lausa käega katsutavalt massiivsete helivoogudega. Kui laval kohtuvad erinevaid interpretatsioonikoolkondi esindavad meistrid, võib trio pigem meistrite duelliks kujuneda. Tšellist David Geringase enesekindla jõulisuse ning tippklarnetist Salvatore Rähni põhjatusse sügavusse ulatava meisterlikkuse ja läbitunnetatuse kohtumine lõi sellise harva esineva pinge, mida kammerkontserdil tavaliselt ei kohta.

Emotsionaalse kõrgepinge leevendamiseks sobis hästi "Klaaspärlimängu" klubi ülikooli kohvikus. Saale ja koridore ilmestas näitus "**Siiditee tur**" – suuremõtmelised fotod rännakutelt, ilmekad portreed ja

sisekaemuslikud hetketabamused. Muhe da meeleolu lõi festivaliaegse soodustusega eripakkumiste valik kontserdipileti esitajale sellest, mida kontsertprogrammides polnud: "Cosi fan tutte", "Sonata da camera", "Concerto grosso". Kavas oli ka viis erinevat klubiõhtut. Vaevu end kohvikuruumi mahutanud publikul oli võimalik vaadata Hermann Hesse teosel põhinevat Conrad Rooksi 1972. aastal valminud filmi "Siddhartha", mille juhatas sisse Jaan Kaplinski. Film täis otsinguid ja rahu oli heaks eelhäälestuseks järgmisel õhtul kõlavale Bachile. Viimasel klubiõhtul võis saada osa Siiditee rännakul kogetust. Peeter Vähi tasakaalukusele olid heaks täienduseks Tiina Jokineni värvikad võrdlused.

Sarnaselt "Klaaspärlimängu" festivaliga, mis ise pakub ootamatuid kõrvutusi ja käänakuid, ei ole ka siinses kirjutises näiteks sündmuste toimumise ajalisest järjestysest sugugi kinni peetud. Lähemalt nüüd siis kontserdist, mille mõju õieti alles festivali jooksul eriliselt esile tõusis.

Keset ebatavalisi esinemispaiku, professionaalseid ja amatööride koosprojekte, senikuulmatut muusikat, ennenägematuid instrumente ja ootamatuid kõrvutusi äratas tõsiselt tähelepanu hoopis midagi festivali teistele kavadele suurt kontrasti pakkuvat ning just seetõttu nii eriliselt kutsuvana mõjuvat – **Irina Zahharenkova** mängimas Bachi Goldbergeri variatsioone. Kui kontserdile minnes oligi mõningaid kõhklusid, kuidas klaver soolopillina kirikus kõlab, siis alates selle esimestest helidest olid need täielikult kadunud. Tippheetki võib olla mitmesuguseid. See siin oli sellel festivalil kindlasti üks kõige sügavamaid elamusi, vaatamata sellele, et Tartu Ülikooli aulast kontserdiks kohale toodud klaveri häälestus jättis kohati häirivalt soovida. Seda korvas interpreedi süvenemine täis rahu. Meisterlik ja peen mäng tuli esile eriti *piano's*, *forte's* jäi see Jaani kiriku akustikas kahjuks kohati natuke kuivaks. Palju oli aga nauditavat, nagu näiteks rütmide kaasahaarav kulg või siis trillerite dünaamiline nüansseeritus. Ikka ja jälle kandus mõte sellele, kuidas suurepärase interpret on kuulajale nagu hea teejuht, kes teel olijat nagu läbi suveõhtuse männimetsa saates märkamatult ühele ja teisele samblapuhmale, rohkõrrele või puutüvedele langevale päikesehelgile osutab ning hargnevate teede hul-

gast alati selle õige raja valib. Siin jäi mõne keerulisema koega variatsiooni puhul sellisest juhatusest veel natuke puudu ja kuulaja omapäi ekslema. Samas ei lasknud meisterlikud üleminekud ühelt variatsioonilt teisele ning erinevate meeleolude mänglev vaheldumine kuulaja tähelepanul kuigi kauaks hajuda. Sisemine kulminatsioonihetk kujunes viimases minoorse variatsioonis, mille esitus oli kirglik ja sissepoole vaatav, märkamatult salapärasesse lummusesse haarav – "*black pearl*", nagu olevat selle variatsiooni kohta öelnud Wanda Landowska. Kuid alles kuldmineerivate variatsioonide järel taas kõlav Aaria mõtestab kogu eelnevalt kõlanut, mis hetkeks meenutab joogi poolt vett tooma saadetu ärkamist allikal. Kontserdi kõige imelisem hetk oli seotud teose viimase heli ilmumisega. Sellele eelnev pideheli oli nii vaikne ja pingestus nii kauakestev, et hetkeks jõudis juba tekkida kahtlus, kas lahendusheli tegelikkuses üldse kõlab või jääb see ainult kujutlusse – ja siis sai see reaalsuseks. Selline süvakulminatsioon kujustus elavana veel mitmelgi järgneval päeval. Aasta pärast on Irina Zahharenkova kavas Bachi Goldbergeri variatsioonid klavessiinil ning jääb ainult loota, et ka eesti publikul õnnestub seda kuulda.

Viimasel festivalipäeval oli võimalik otsida teed endisesse nõukogude sõjaväeossa Raadil. Festivali lõppkontsert oli meeldiv üllatus neile, kes polnud **Eesti Kaitseväge Orkestrit** varem elavas esituses kuulnud. Sedavõrd võimas esitus ja need teosed oleksid küll kindlasti suuremasse esinemispaika sobinud, kuigi koht oli põnev.

Kontserdi esimeses pooles sai kuulda eesti vähem tuntud muusikategelaste-heliloojate, Võrguga seotud Eduard Tamme "Gloriat" ja Hendrik Juurika "Verijärve legendi", samuti Tubina tantse balletist "Kratt". Festivali bukletti kirja pandule olid heaks täienduseks dirigent Peeter Saani repertuaari ja autoreid tutvustavad selgitused. Sugugi mitte sõjaväeosaga seonduv lopsakas rohelus, rahustav õhtune päikesevalgus ja puude tasane kohin sobisid hästi ettekantavate teoste meeleoluga. Festivali lõpetavaks teoseks oli Urmas Sisaski oratoorium "Pro Patria", mille ettekandel olid kaastegevad Estonia Seltsi segakoor, Helen Lokuta ja Peeter Tooma. Kontserti austas oma kohalviibimisega ka autor. Renessansiajastu mitmekülgetest loojatest kuni astro-

Carl Orffi "Carmina Burana"
Püssirohukeldris. Keskel DJ rollis vürst
Volkonski.
FOTO SCANPIX

noomiat ja muusikat ühendava tänapäeva-heliloojani saab küll ühe ilusa mängu väärilise kaare tõmmata.

Päevast päeva festivalil viibides muutus aina suuremaks tunne, nagu toimiks kõik kuidagi iseenesest, ilma vähimagi nähtava korraldamise ja pingutuseta, isegi natuke nagu juhuslikult, ja ometi kõik toimus, kõik laabus. See ei saa ju olla, aga ometi on. See andis festivalile rahus kulgeva meeleolu ja väärikuse. Näilise isevoolumise ja improvisatsioonilisuse, justkui sundimatu kulgemise taga võis siiski arvata kunstilise juhi Peeter Vähi selget kava ja juhiseid. Festivalil jäi ikka ka ettearvamatutele juhustele pisut ruumi, kuid mängujuhti ennast ei paistnud see küll vähimalgi määral häirivat, tõuge on antud, mäng läheb edasi. Vead toimumiskohtade kattumiseski ei näi olevat

probleem, ja tõepoolest varesejalgadega sarnanevas kirjas ilmub kergele reklaamalusele märke kontserdipaiga muutusest. Isevol ja pretensioonitus asjade suhtes, mis pole esmatahtsad, ning keskendumine sisulisele poolele annab festivalile tervikuna usaldusväärsuse, võimaldab fokuseeruda keskmele.

"Klaaspärlimängu" festivaliga on Tartu taas midagi olulist juurde võitnud, ja seda mitte ainult publikuarve vaadates või festivali saatnud päikeselistest ilmadest soosingumärke otsides. Rääkimata festivali sisulisest tähendusest, rõõmustab nii tartlasi kui ka linna külalisi suvise tõsisema muusika tühiku kadumine. Ühest küljest oskus huvi äratada ja üllatada, teisalt jällegi lai haare ning mitmekülgsus võimaldab erinevate ootuste ja muusikahuvidega publikul festivalist osa saada. Mängitud oli nii

löövalt sõnastatud pealkirjade kui ka osavalt otsitud esinemispaikadega; tõsine vaheldus mängulisusega. Tähele võis panna aga ka seda, et nii mõnegi kontserdi kava oli väga uus või oli esitajate koosseis spetsiaalselt festivali jaoks kokku saanud.

Eespool nimetatud põhjustest tulenes mõnikord interpretatsioonilist erimeelsust ja ebaküpsust, mis küll kontserdi jooksul alati vähenes. Kuid siiski: "Klaaspärlimängu" festival võiks väärida kõiges ainult parimat.

Sel festivalil oli välja käidud palju ideid, selle terviku pinnatasandit võiks võrrelda kõrvulukustava mürina ja sädemetevihmaga tulevargiga. Süvatasandil joonistuvad välja teel olemine ja fantaasia äratamise soov. Kuidas edasi? Kas tulemas on rohkem koodi, hullust või säravaid tippe?

Üks Leigo järvede muusikapäev, mis jääb kauaks meelde

VIRVE NORMET

muusikaajakirjanik

Olen kontserdikuulajana igasugusesse trikitamise ja nn multimeediaks kutsutud muusika "garneerimisse" juba üsna skeptiliselt suhtunud. Eks ma peljanud pisut ka seda kuulsate Järvede suguselsti ühiskontserti, lausa kontsertide jada, mis Leigo järvedel 2. augustil teoks pidi saama ja saigi.

Õnneks kujunes kõik teistsuguseks.

Mulje, mille Leigo talust enesest saad, on võimas. Selle on nullist üles töötanud Tõnu Tamme perekond. Talukoht asub umbes kolmkümmend kilomeetrit Tartust lõuna pool, maastikul, kus oleks justkui armas Jumal oma kuklivaagna maha pillanud. Nende roheliste mäekuklite vahel sinavad järved ja järvekesed. Lõuna-Eesti! Teed on siin ohtlikult käärunud. Jõuame varakult Leigo lähedale ning üle maa ja metsatukkade juhatab meile teed Brahmsi Saksa reekviem. Muidugi – Läti Rahvuslik Sümfooniaorkester, segakoor Latvija ja Neeme Järvi teevad proovi! Leigo võtab meid vastu päikesesäras, soojuses ja mingis õndsas rahuseisundis. Kusagil ei märkigi sekeldamisest, kuigi tulemas on tuhanded kuulajad ja esinejadki on kokku paarisaja ringis. Siin jagub ruumi kõigeks ja kõigile, justkui oleks maailma loomisest saati kõik paika pandud, tööd-toimetamised jagatud ja – valmis.

Muusikaks võlutud õhk ja tuli.

FOTO MARVE MILLEND

On oluline teada, et LEIGO kui tervik on siinse peremehe Tõnu Tamme nägemus ja looming. See pole talu tavalises tähenduses. Tõnu Tamm on Leigost kujundanud ainulaadse loodusesse sulava kontserdipaiga, kus on kohta eri žanri ja mastaapsusega kontsertideks. Lavad järvedel, publik mäeveerul. See on meeleolukas vabaõhusaal, mis "mängib" iga ilmaga ja iga ööpäevatunni valgel. Lõuna-Eesti elav loodus näitab siin justkui võimendatult kogu oma ilu.

Loodus inspireerib ja laseb fantaasia vabaks. Siin, oma kodus, tahaks Tõnu Tamm ühendada kõik selle, mis kütkestab ja huvi pakub: et võiks liigutada mägesid ja paisutada järvi; olla üksinduses või võtta külalisi vastu; koguda kunsti või mängida muusikat. Leigo arenguloost võiks sündida tänapäevane "tõde ja õigus". See ilu, mis meid siin praegu igal sammul ümbritseb, tähendab aastakümneid täis tööd, armastust ja järjest uute mõtete teoks tegemist.

Nii enne kui ka pärast kontserti piiravad Tõnu Tamme ajakirjanikud ja kaameramehed Eestist, Lätist, Soomest, Ameerikast ja mujaltki. Neile pakub huvi kõik: et millest see töö siin üldse algas (aastal 1981) ja miks; ja missuguse elukooliga on üks mees, hariduselt bioloog, loodusfilmi- ja fotomees, kes sellise eneseteostuse viisi on valinud. Nad vaimustuvad sellestki, kuidas just praegune Järvemuusika toimib kuulajahulgale nii lummutavalt. (Tagantjärele mõeldes – Leigo mäeveerudel istus tõesti tuhandepealine Superkuulaja!) Huvi pakub ka see, millised on lähemad ja kaugemad fantaasiad ning kas ja kuidas teda, Tõnu Tamme ja ta peret Eestis mõistetakse-hinnatakse.

Viimasel aastakümnel on kontserdielu saanud Leigo tegevuste üheks kõige hinnatumaks osaks. Teine suur isemõtleja Neeme Järvi vaimustus kutsest teha tänavu siin "üks suur Järvistu". (Eks mängi oma osa ka

nimemaagia!) Neeme ja tema kolm muusikust last, Maarika, Paavo ja Kristjan, on Eestis sagedased külalised, ent Neeme vanna venna Vallo lastest, Teet ja Andrus Järvist ning nende peredest teatakse vä-

hem, sest nad on oma toimingud ja koolid sidunud Soomega. Nüüd, Leigol saime neist paljusid muusika kaudu tundma, nagu ka Paavo Järvi viiulikonstnikust abikaasat Tania Järvit ja Kristjan Järvi flötistist

Kõik Järvid.
FOTO VARDO RUMESSEN

abikaasat Hayleyd. Tšellistist Teedu ja pianistist Mari peres on viis noort muusikut ja nad kõik olid Leigol esinemas: Marius – virtuoosne tšellist, Miina – viulisolist ja ansamblist, Mihkel – pianist, Madis, kes mitmekülselt andekana õpib Lahti Muusikaakadeemias viiulit, vioolat, dirigeerimist ja kompositsiooni (Leigol kõlas ka tema keelpillikvartett) ning Martin – samuti viiuli eriala tudeng Lahtis. Meie meedias on jäänud tähelepanuta, et ka Järvide pere see liin, nii isad kui lapsed, on esinenud väga edukalt paljudel rahvusvahelistel ning Eesti ja Soome riigisestel muusikakonkurssidel.

Leigo Järvemuusika Järvidega algas laupäeval kell 17 ja kestis südaööni. Öhtu oli jaotatud neljaks tunni kuni pooleteisetunniseks kontserdiks, kuid sissepääsutasu oli vaid ühekordne: tulid millal tulid (väravad olid avatud juba kella kolmest), istusid mäeveerul või lahutasid meelt suupistelauas kohvi juues, käisid ringi või läksid vahepeal sootuks ära. Teenindus oli igas mõttes ideaalne ja rutiinivaba ning publik lugupidamist vääriv. Ei ühtki (nähtavat) korraldusvurrit! Ei vähimalgi määral mingit läbu! Palju oli eakaid inimesi ja igas vanuses lapsi.

Muusika valik ja erinevatesse kontserditundidesse jagamine oli hästi õnnestunud ja ei näidanud mitte ainult Järvide-koostajate kindlat kätt teoste järjestuse mõttes, vaid ka suurt publiku tunnetamise praktikat.

Neid kontserte pole võimalik mõõta tavalise õnnestumiste mõõdupuuga. Kaks esimest, kammerlikud, toimusid nn väikesel laval järve publikupoolse kalda juures. Võimendus oli nii ideaalne, et mingit topeltheli või viivituse probleemi ei tekkinud kogu avatud ruumi üheski punktis. Suurel

ekraanil oli toredasti näha ka esinejaid kesk-mises ja suures plaanis, mis muutis vahekaugused olematuks.

Esimese tunni sisustasid Teet ja Mari Järvi ning nende lapsed. Trio mängis populaarseid muusikapalu, aga esitati ka Madis Järvi Keelpillikvartett. Tšellistist poja Mariuse ettekandes sobis siia konteksti suurepäraselt Carl Vine'i maitsekalt värvirohke pala tšellole ning elektroonikale.

Teise tunni esitajate koosseis täienes flötistide Maarika ja Hayley võrra ning viiuldajad said lisa Tania näol. Mozarti Flöödikvartettis lisandus neljale juba tutvavale keelpillimängijale sädelev Maarika Järvi flööt. Ja siis tulid kavas üksteise järel Vivaldi Piccolokontsert, Bachi kahe viiuli kontsert ning selle tunni lõpuloona Brandenburgi neljas kontsert. Kõik ikka Järvidest muusikute esituses. Loojanguks sättiv loodus oli veel päikesesooja täis ning see muusika sobis miljöösse, nagu oleks see just selle "lavastuse" jaoks loodud...

Kolmas tund lisas üha esinejaid, värve ja meeolusid. Kammerlikkus asendus orkestriga järve keskel suurel laval ning "sõnajärg" läks dirigentide kätte. (Kaamera tõi aga nii selle kui ka neljanda tunni esinejad suurel ekraanil publikule vägagi lähedale.) Esmalt kuulsime orelil Aare-Paul Lattiku seades Saint-Saënsi "Dance macabre'i" ettekannet, seejärel voolas muusika Paavo Järvi taktikepi all Smetana "Vltava" kaunites meeloodiates. Sugestiivse Kristjan Järvi juhatusel mängis orkester Griegi "Peer Gynti" esimest süiti. Kaunite markantsete osade vahel võttis "Äse surm" tema tõlgenduses lausa hinge kinni. Öhtu kauneim ja meel-desööbivaim elamus on aga ees.

Vahepeal on hämarus tihenunud, mäekülgedel vilguvad tulukesed, tuled veikleavad ka järvedel, lähedal ja kaugematelgi, väikesed suitsulõkked varjavad oma looriga metsamüüri, prožektorid omakorda värvivad seda kõike aeg-ajalt kirgaste valgusvihkudega.

Kostab üksik flööt. Kust? Ahjaa – järvelt. Paadist. Mängib Maarika Järvi. Selle loo, nimega "Leoniidid", alapealkirjaga "In memoriam Lepo Sumera", on Urmas Sisask justkui Maarikale kirjutanud.... Ekraanil näeme paati ja mängijat lähedalt, aerudel on peremees Tõnu Tamm. Paat libiseb muusikaga mõõdetud tempos lava poole. Juba toetavad orkestrirepliigid solisti hingestatud monoloogi, juba on ka paat jõudnud pärale, dirigent aitab üha mängiva flötisti lavale ja lugu voogab, sillerdab, areneb... See on hingepõhjani kuulajaid liigutav teos. Kes teab ja mäletab, tunneb Sisaski pieteeditundega kasutatud Sumera muusika hingust (Pala aastast 1981, Teine sümfonia, ja mis veel kõik tulevad meelde). On kahju, et Lepo Sumera lähedasi pole sellest osa saamas, ega ka Urmas Sisaskit ennast. "Leoniidid" on lummas helitöö iseenesestki, aga looduse ja tule kaasmängul saab kõik nagu igavikulise tähenduse. Ürgjoud, algelemendid tuli, vesi, maa ja õhk (= Muusika) on siin harmoonilises koosluses.

Eriti võimsalt mängivad nad kõik kaasa aga esimeses kontserditunnis, kui solistid Pille Lill ja Atlan Karp, koor ja orkester Neeme Järvi juhatusel manavad meie meeltesse Johannes Brahmsi Saksa reekviemi. Kui Maa ja Vesi on hommikust peale tooni andnud, siis nüüd pääsevad võidule Muusikaks võlutud Õhk ja Tuli! Vaatemäng mäeküljel järve taga paiknevate suurte lõketega ja väikeste organiseeritud tulejadadega on lummas. Tuled, värvid ja helid, liikumises, maa peal, vetel ja taeva all... Sõnad jäävad mannetuks. Seda peab kogema. Kogema kui tervikut. Ja kogema tuhandelise publiku seas, kus võid kuulates kõndida, nutta või naerda, tunda end ühena hulgast, või – piisavalt üksinda...

Fantaasia aga lavastab mõttes juba "Jumalate hukku" või muud sellist pom-pöösset, millele saaliseinad kitsaks jäävad.

Ega olegi midagi lisada. Kummaliselt vaiksena tunduv rahvahulk valgub värvate poole. Paarkümmend minutit hiljem avanevad taevaluugid ja vihma kallab nagu oavarrest.

Folgiekstaas Hoven Droveni moodi.

FOTO "VIRU FOLK"

“Viru folk” ehk Bob Dylanist handi hulluseni

MARI TAMMAR

pärimusmuusikatudeng

8.–10. augustini toimus looduskaunis Käsmus festival “Viru folk”. Esmakordselt toimunud muusikasündmuse programm pakkus publikule hämmastavat valikut Eesti parimatest ja armastatumatest muusikutest, kirssidena tordil ka paar suurejoonelist väliskülalist. Mõiste “folk” seondub osal meist Viljandi pärimusmuusika festivaliga ning teistel Bob Dylan ja tema hiilgeajaga. Rahvamuusika (inglise keeles *folk music*) on teatud rühmas kasutusel olev laialt levinud muusika. Festivali presiesindaja Ülle Rajasaar selgitas omalt

poolt: “Meie ettekujutuses on folk ikkagi mees kitarriga. Üldlevinud arusaama kohaselt on folk autori looming, kergelt mõistetav, ta kannab sõnumit ja on hõlpsasti kaasa lauldav.” Pärimusmuusika (*traditional music*) seevastu on looduslähedase eluviisiga, enamasti etniliselt piiritletud inimrühma muusika, mis on välja kujunenud suuremalt jaolt elavas, suulises traditsioonis. Lähtuvalt neist mõistetest saame festivalil esinenud jagada laias laastus kaheks: ühed, kes esitavad pärimusmuusika töötlusi (Zetod, Vägilased, ro:toro, Virre+

jne), ja teised, kes viljelevad rahva seas populaarset autorimuusikat (Johansonid, Tõnis Mägi, Riho Sibul, Chalice, Lauri Saatpalu jne). Mõlema suuna esindajatest olid programmi valitud Eesti absoluutsed tipud, mida tõestas ka suur publikuhuvi.

Festivali üheks võimsamaks elamuseks oli ansambel ro:toro koos kitarrist Karl Laanekasega, kes esitas põhiliselt muusikat oma vast valminud plaadilt “Handi hullus”. Seda kooslust iseloomustab rabav tehnilisus, huvitavad muusikalised lahendused ning Cätlin Jaago ja Sandra Sillamaa uuen-

duslikud torupillid. Mainitud kava oli pisut meditatiivne, peegeldades Handimaa loodust ja rahu. Kõige rohkem oli kuulajaid Tõnis Mäe ja Riho Sibula kontserdil, kus mehed laulsid ühiselt teineteise laule. Tõnis Mäe sügav paljusõnalisus põimus Sibula minimalistlike, kuid jõuliste sümbolitega, mis andis tulemuseks lummava sümbioosi. Välisesinejatest oli kõige meeldejäavam Rootsi folkrock-ansambel Hoven Droven, kes seab traditsioonilisi skandinaavia pillilugusid tänapäevastele instrumentidele, saavutades nõnda arhailise, kuid metalse ja jõulise kõla.

Kolme päeva jooksul sai kuulaja festivalilt arvukalt muusikaelamusi. Veelgi tõstsid festivali väärtust Käsmu kaunis loodus, rahumeelne publik ja mitmed hingestatud pöördumised Gruusia toetuseks.

Tere tulemast, ruumi on!

JOOSEP SANG

“Viru folk” astus suviste muusikafestivalide perre lahke terekäe, avatud meele ning liberaalse programmipoliitikaga, seostades end küll pärimusmuusikapidude atmosfääri ja publikuprofiiliga, kuid pakkudes siiski laia esinejate valikut mitmele eale ja maitsele Järsumäe Virvest kuni Chalice’ini ning loodusloengutest ja loomingulistest kohtumistest Käsmu kirjanike majas kuni rokkimiseni festivali pealava ees. Kuigi “Viru folgi” kavas oli ka rahvusvaheliselt tuntud etnobände, nagu Hoven Droven Rootsist ja Angelit Soomest, kõlas peamiselt muusika Eestist ning kodumaistest tippudest puudust ei tulnud.

Oma esimesel elusüvel astus “Viru folk” julgete ja suurte sammudega pärimusmuusika publikule vastu. Võib-olla oli esimene katsetus liigagi suurejooneline. Umbes poolsada etteastet toimus viies esinemiskohas ja suurel maa-alal, mis lahjendas kohati festivali sünergiaid. See-eest oli aga külalistel ruumi istuda ja astuda ning Käsmu kaunist looduskeskkonnast rõõmu tunda.

Millegipärast olen kindel, et “Viru folk” toimub ka järgmisel suvel. Käsmu rannas korraldatavat folgipidu tasub tähele panna!

Vanamuusika Viljandis

NELE-EVA STEINFELD

pianist

6.–13. juulini toimus XXIII Viljandi vanamuusika festival ning selle raames kuus eriilmelist kontserti, kus esinesid José Miguel Moreno (barokk-kitarr, viiula, Hispaania), vokaalansambel Amarcord (Saksamaa), ansambel alla polacca (Köln) ja barokkansambel Corelli Consort (Eesti). Festivali avas kontsertetendus “Igavene teema” Viljandi järve ääres; sadakond Viljandi noort vanamuusikut, tantsijat ning lauljat kandis ette Johannese evangeeliumi põhjal loodud lavastuse “Peregrinus”. Festivali lõpetas 17. sajandi Liivimaa hansalinnade muusikast koosnev kava “Mvsica Livoniae”.

Nii meil kui mujal maailmas on suvise kultuurielu lahutamatuks osaks muusikafestivalid. Kui vaadata hetkeks Eestist kaugemale, tuleb tõdeda, et isegi Euroopas toimuvate muusikafestivalide üle pole võimalik arvet pidada, rääkimata kogu maailma sündmustest. Festivalide toimub sedavõrd palju. Eestis on muusikafestivalide aastas neljakümne ringis ning tihedaim sündmuste kuu on juuli. Seega pole Eestis parimagi tahtmise juures võimalik kõikidest muusikasündmustest jäägitult osa saada.

Üle kolmkümne aasta tagasi, kui vanamuusikaga tegelemine Eestis teatud ringkondades põletavat huvi äratama hakkas, sai ka Viljandist paik, kus vanamuusika sõbrad hakkasid igasuviseid mõnusaid muusikaarmastusest inspireeritud “äraolemisi” korraldama. Kui jätta kõrvale mõte, mida annab üks muusikafestival linnale, ning vaadata seda teisest küljest, tuleb tõdeda, et Viljandist paremat suvelinna järve, lossimägede ja mõnusa vaikeluga annab otsida.

Viljandi vanamuusika festivaliks vormistus varem muusikakursusena toimunud üritus 1982. aastal, seega on tegemist esimese vanamuusika festivaliga

Eestis (Tallinna barokifestivali algusaastaks on 1989 ning Haapsalus sai vanamuusika festival hoo sisse aastal 1993). Juba esimesest festivalist peale on üritus olnud rahvusvaheline. Viljandi vanamuusika festivali viimaste aastate märksõnadeks võiksid olla erinevate kunstiliikide segamine, uudsete kontserdipaikade elustamine ja kasutuselevõtmine, teatraalsus ja mängulisus.

12. juulil esines Pärimusmuusika Aidas barokkansambel **Corelli Consort** koosseisus Mail Sildos (barokkviul), Villu Vihermäe (barokktšello), Peeter Sarapuu (barokkfagott) ning Lembit Orgse (klavessiin). Erineva pillikoosulusega sai kuulda saksa ja prantsuse barokkmuusikat. Kontserdi lavaline atmosfäär näis igati mõnus olevat, toimuvasse suhtuti vabalt ja mängijad inspireerisid üksteist, muusikat saatsid ka ilmekad ning energilised žestid. Esinejatele näis olevat väga tähtis nauding hetkeolukorast ja muusika ilust ning sellest sündivate isiklike tunnete väljendamine. Ka festivali kunstiline juht Neeme Punder kasutab festivali kavaraamatus väljendeid “ülevad mõtted” ning “meeletu tegetsemisrõõm”, millest võib järeldada, et vähemasti mitmetele siinsetele vanamuusika viljelejatele on need ideed tähtsad.

Esitustes ei jäetud kiiretes sonaadiosades vaoshoitusele just liigselt ruumi ning viuldaja astus paaril korral üsna ohtlikku tsoonile, kus tempokas liikumine asendus märkamatu kiirustamisega. Parimaks nimetatud kontserdilt osutus Joseph Bodin de Boismortier’ “Sonaat kahele basspillile” fagoti ja tšello omavahelise karakterse dialoogiga ning Lembit Orgse esitatud Jean-Philippe Rameau “Tamburiin”, mis oli mängitud tuliselt ja virtuoosselt. Kontserdi vaheaja sisustas aga väga põnevalt ajaloolane

Festivali lõppkontsert "Mvsica Livoniae". Esiplaanil solistid Kädy Plaas, Kaia Urb ja Uku Joller.

FOTO JAAN MÄNNIK

Jüri Kuuskemaa, kes jutustas Viljandi linna lähemast ja kaugemast minevikust mitmeid meeleolukaid legende ning ka ajaloolisi tõsilugusid.

Festivali lõppkontsert "Mvsica Livoniae" oli ühtlasi uue kontserdisarja avakontsert. Selle 17. sajandi Liivimaa hansalinnade muusikast koosneva programmiga külastasid esinejad veel mitut teist Eestimaa linna. Kavas oli Johann Valentin Mederi (1649–1719) ja tema Liivimaal tegutsenud kaasaegsete Ludwig Busbetzky ja Michael Hahni vaimulik muusika, mis sobis suurepäraselt sooja atmosfääriga Viljandi Pauluse kirikusse. Kontserdil esinesid Kädy Plaas ja Kaia Urb ning Uku Joller, keda saatis instrumentaalansambel koosseisus Läsma Meldere (Läti), Terje

Raidmets (viiul), Peeter Klaas, Tõnu Jõeäär ja Imre Eenmaa (gamba), Raivo Tarum ja Priit Aimla (trompet), Valter Jürgenson (tromboon) ning Imbi Tarum (positiivorel).

Karakterite mõttes õnnestus väga hästi Johann Valentin Mederi "Battaglia", mis on oma olemuselt vahemäng ooperist "Kindlameelne Argenia". Nimetatud ooperi ajalugu ulatub peaaegu kolmesaja aasta tagusesse aega ning tegemist on esimese Tallinnas loodud ooperiga, mille esiettkanne toimus linna muusikute ja Gustav Adolfi gümnaasiumi õpilaste poolt 1680. aastal. Saksimaalt pärit Meder tegutses terve elu Läänemere-äärsetes kaubalinnades, luues suurel hulgal vaimulikku muusikat. Tallinnas viibis Meder aastatel

1674–1683, mil ta oli Gustav Adolfi gümnaasiumi ja Oleviste kiriku kantor.

Nauditavad olid vokaalsolistid. Instrumentalistide partiid, eriti trompetite repüügid jäid mõnikord ebaselgeks ja tagasihoidlikuks. Erksaima mänguviisiga paistis silma kontsertmeister Läsma Meldere Lätist. Sopran Kädy Plaasi soolod olid julged ja kaunid, fraseerimine väga paindlik ning loomulik. Ta valitses esitatavat materjali igas mõttes ning tulemus oli veenev. Uku Jolleri puhul tuleb esile tõsta head maitset, meeldivat hääletämbrit ning suurepäraselt diktsiooni, mis ei lasknud sõnadel kaduma minna ka avarate võlvidega kiriku akustikas.

Killud Euroopa jazzisuvest

Riias ja Põhjamere ääres

MADLI-LIIS PARTS
jazziajakirjanik

2.-5. juulini toimus Riias jazzifestival "Rigas ritmi", mis tegeleb mitmekesise jazzikava kõrval hoogsalt ka uue muusikute põlvkonna kasvatamisega. Kui Riia kongressikeskuses hullutasid publikut Lura ja Avishai Cohen, siis kesklinna vabalaval pälvis publiku sooja heakskiidu esimene lastele mõeldud jazzifestival.

"Rigas ritmit" võib iseloomustada kui mõõdukat, ettevaatavat ja kodust festivali, kus on kõrvuti maailmastaarid ja kohalikud muusikud, kontserdid avangardsest jazzist kuni tuliste maailmarütmideni, õpi- toad ja esinemisvõimalused noortele jazz-

muusikutele, kellel tee Euroopa suurtele jazzilavadele veel ees. Kõik kontserdipaigad asuvad lühikese jalutustee kaugusel ning kava on seatud kokku põhimõttel, et huvi korral jõuaks igale poole.

Tänavuse festivali tähtsinejateks olid Victor Wooten Band, Scott Hamilton Quartet, Lura, Avishai Cohen Trio ja Eumir Deodato. Põneva avalöögi andis festivalile *free-trio* Vladimir Tarasov-Mark Dresser-Larry Ochs. Eestist esines Sofia Rubina.

Hollandis toimuv "North Sea Jazz" ei jäta kedagi külmaks – liiga palju inimesi, liiga palju muusikat, liiga palju valikuid. Kitarrist Pat Metheny näeb festivali hoopis teises valguses: "Ehkki "North Sea Jazz" on ülerahvastatud ja suur, on see nagu suguvõsa või hingesugulaste kokkutulek." Kitarrivirtuosi tõdemuse paikapidavust võis

Rotterdamis 11.–13. juulini kogeda peaaegu igal sammul.

Kolmekümne kolmandat korda peetud Põhjamere festival on paljudele sõpruskondadele ainus kohtumine aastas, kus võetakse viimast, kuulatakse koos muusikat ja jagatakse muusikaelamusi, mis viimasest aastast hinges. See on koht, kuhu sõidetakse kõikjalt maailmast oma iidoleid kaema. Jazziturism tundub maailmas üha rohkem moodi minevat. Näiteks USA firma "Ciao! Travel" lennutas tänavu NSJile koguni paarsada turisti. Samuti pannakse just siin tihti paika järgmise hooaja tuuriplaanid ja kinnitatakse koostöösoovid. 70 000 piletiga kuulajale lisandub hulk külalisi ja muusikuid.

Tänavuse festivali kõige liigutavamaks hetkeks kujunes üks Bobby McFerrini neljast kontserdist. Nimelt on McFerrinil ta-

Eluunistuse täitumine – noor lauljatar jagab lava Bobby McFerriniga.

FOTO MADLI-LIIS PARTS

vaks kutsuda publikust inimesi ühiselt improviseerima. Nii sattus temaga muusitseerima lauljatar Lõuna-Aafrika Vabariigist, kes pärast hiilgavat etteastet tunnistas mitmetuhande hiirvaikselt vakatanud kuulaja ees pisarsilmil Bobbyt emmates, et täitus tema elu unistus laulda koos oma eeskujuga. Kaunid meloodiad, keerukad rütmimustrid ja virtuoossed soolod võivad ununeda, ent sellised hetked jäävad.

Euroopa suvise jazzikalendri väarikuse skaalal on NSJil eriline koht – see on maailma suurim siseruumides toimuv jazzipidu ning professionaalide tähtsaim kohtumiskoht. Aastakümneid Haagi kongressimajas peetud festival toimus teist aastat Rotterdamis Ahoy hiigelkeskuses, mida on raske võrrelda ühegi Eesti festivalipaigaga. Viis-teist erineva suurusega lava, lisaks söögiplatseid ja veinibaar, plaadi- ja raamatuletid ning kinosaal oli vaid osa sellest, mis külastaja silmaulatusse jäi. Suurim saal "Niilus", mis võrustas näiteks Paul Simoni, Al Jarreau'd, Angie Stone'i, George Bensonit või Chaka Khani, mahutas vähemalt 8000 kuulajat. Muidugi jagus ruumi ka süvenemist nõudvale intiimsele muusikale.

On saanud vaat et kohustuslikuks nuri-seda selle üle, et jazzifestivalid võtavad üha enam kavva popartiste. Ehkki põhjused on majanduslikud, tuleb siiski tunnistada, et nii mõnigi kord pakub esmaklassiline popstaar märksa sügavama elamuse kui sama klassiga jazzii koos. Ka "North Sea Jazz" aitab eelarvamusi kummutada. Sel korral särasid Jill Scott ja Alicia Keys, seevastu pälviv kriitikanooli nii Herbie Hancocki kava kui ka näiteks Victor Wooten, Mark Murphy ja Oregon. Enam ammu ei püüa festival defineerida jazzit kui kindlapiirilist kitsast žanri, vaid annab hingamisruumi ja innustab sulandumist – omavahel saavad hästi läbi avangard ja traditsiooniline jazz, plaadikeerutajad ja hiphopparid. Piirideta õneliku muusikaruumi ideed kinnitasid ka eksklusiivsed, vaid valitud külalistele mõeldud öised jämmid Hiltoni hotellis. Hommikul kella seitsmeni kestvatele jämmidele kogunesid muusikud, produtsendid ja mänedžerid, et pärast väsitavat festivalimaratonit lõõgastuda. Jämmi hoidsid üleval needsamad muusikud, kes festivali pealaval esinevad. Nii näiteks oli ühel õhtul majabändiks saksofonist James Carteri grupp, täiesti uskumatu energiaga bänd. Solistidena käisid teiste seas lavalt läbi George

Benson, ansambli New York Voices liikmed ja Roy Hargrove.

Tänavuse festivali põhiteemaks oli vokaal ja residentmuusikuks alati lummas Bobby McFerrin. Häid lauljaid jagus kavva tõesti palju. Suurim elamus aga ei tulnud mitte Diana Krallilt või Cassandra Wilsonilt, nagu võinuks pealiskaudsel kava sirvimisel arvata, vaid hoopis Ekvatoriaal-Guinea päritolu hispaanlannalt Concha Buikalt. Imehapra tõmmu naise hääldemonstreeris sellist ürgset jõudu, et lausa naelutas kuulama. Igas laulus tundus ta viibivat emotsionaalsel piiril, kust edasi pole kuhugi minna. Sarmika ekstravagantse kavaga "Suicidal Yodels" esines Erika Stucky Šveitsist, kaunite standarditega tähistas Hank Jonesi 90. juubelisünnipäeva Roberta Gambarini.

Kontsertidega võrdelt on NSJil väga populaarsed õpitoad, intervjuud ja kohtumised muusikutega. Kui Eestis on see traditsioon veel võõras, siis mujal peavad muusikahuvilised seda nii oluliseks, et vahetevahel on kergem pääseda kontserdile kui kohtumistele. Ka NSJil täitusid 100- kuni 200-kohalised saalid ruttu ja minagi pidin loobuma näiteks Bobby McFerrini avalikust intervjuust, kuna saal oli juba pool tundi enne algust pilgeni täis ja ukсед lõplikult kinni. Kohtumised on erinevad, kord on intervjuueerijaks publik, nagu näiteks Pat Metheny, Christian McBride'i või Maria Schneideri puhul, samas võivad selleks olla ka ansamblikaaslased nagu Ron Carteri intervjuul. Vahvaks meelelahutuslikuks ettevõtmiseks on ajakirja DownBeat pimetesid, kus tuntud muusikule mängitakse ette mitu lugu, mille esitaja ta peab ära arvama, lugu ka arvustama ja sellele hinde panema. Ehkki asja võetakse tõsiselt, lähenetakse sellele alati vaimukalt, muusikud pajatavad humoorikaid lugusid, mis muusika või esitajaga seotud. Sel korral oli tule all ansambel The Bad Plus.

NSJi raames on ka konkursid noortele muusikutele, jazzifilmide programm, autogrammitunnid, uskomatult soodne plaadimüük ning tele- ja raadionurk otse festivalikeskuses, kus intervjuueeritakse esinejaid ja publikut. Sellele, kes soovib teada, mis on hetkel piirideta jazzimaailmas tulipunkti, on NSJ õige valik. Kes igatseb rahulikku õhkkonda, mõõdukust ja viimseni timmitud stiilipuhast jazzisündmust, peaks võtma sihikule pigem sügisese ja kevadised Euroopa festivalid.

Umbrias ja Moldes

ANNE ERM

"Jazzkaare" korraldaja

Viisteist aastat järjest olen külastanud naabrite festivali "Pori Jazz", sel suvel otsustasin teha kannapöörde ja avastada enda jaoks paar väga olulist Euroopa festivali, mille kohta tean ju ammugi, et nad on head ja erilised ning toovad au ja kuulsust oma piirkonnale. Need kaks on Molde ja Umbria jazzifestival, millest esimene toimub järjepidevalt 1961. ja teine 1973. aastast.

"Umbria Jazzil" jäi alguses mõnigi aasta vahele, sest sealseid maavanemad ja linnaisad suhtusid festivali kui tüütusse porikärbsesse. Praegu peavad nad seda oma viisikaardiks ning festivali ja itaalia jazzit tutvustatakse USAs, Austraalias, Jaapanis ja mujal koos söökide-jookide, itaalia ärilelele-gatsiooni ja parimate muusikutega. Päev kulub ärikontaktide sõlmimiseks ja kauplemiseks ning öö on jazzi päralt, nõnda vähemalt nädal ühes paigas. Algusest peale on festivali kunstiliseks juhiks praegu 75-aastane härrasmees Carlo Pagnotta, kelle ristisin papa Carloks. Festival on edukas ning "papa" on lootusrikas ka tuleviku suhtes. Siiski ohkab ta intervjuud andes aegajalt: "Kui neid poliitilisi mängu vähem oleks, kõige muuga saame hakkama!" Festivali eelarve on 3,5 miljonit eurot ehk kümme korda suurem kui "Jazzkaarel", kuid eelarve struktuur on sarnane: kolmandik tuleb riigilt ja omavalitsuselt, teine sponsoritelt ja kolmas piletimüügist. Tänavu müüdi 70 000 piletit, kõige rohkem publikut meelitas kohale R.E.M. Nagu Pori ja mitmel pool mujal, aitab suurkontserdi tulu katta väiksemate jazzikontsertide kahjumit, mida võisid toota öökonsertid kaunites teatrites heade, kuid kaugeltki mitte välja müüdnud saalidega. Umbria festivalil on kolm tasandit. Suurkontserdid superstaaridega, mis toimusid ca 10 000 kuulajat mahutaval Santa Giuliana Arenal, pärastlõunased ja keskõised kontserdid teatrites ja klubides ning kolmandaks tasuta vabaõhukontserdid. Peale planeeritute oli n-ö vabakavaga kontserte võimalik kuulata iga kümne meetri järel – vanalinna peatänaval ja võlvide all mängiti igasugust muusikat, nii folki, rocki, etnot kui ka klassikat, jazzist rääkimata. Kahekümne kuue sajandi vanu-

Tänavameelu Moldes – Norra noorteorkester koos New Orleansi vana muusiku Lionel Batiste'iga.

FOTO ANNE ERM

ne Perugia linn elas jazzirütmis kakkskümmend neli tundi järjest.

Läheme suurele Santa Giuliana Arenale. Kell läheneb üheksale, publik koguneb õhtupäikese viimastes kiirtes aegamööda, seetõttu hilinevad kontserdid keskmiselt pool tundi. Tulen just siia, sest tahan saada osa suurte jazzilegendide väest. Seal mängib ka kõige legendaarsem elavatest saksofonistidest – Sonny Rollins, Miles Davise ja Charlie Parkeri kaaslane ja kaasaegne. Seitsmekümne kaheksa aastane muusik on Umbrias tihti mänginud (lausa viimasel kümnel aastal) ja see on ühtlasi üks vähe-seid kohti Euroopas, kus üldse Rollinsit kuulda võib. Kontsert kestis ligi kaks tundi, mitmes loos mängis vanameister 15-minutilise sütitava ning väga hästi üles ehitatud

soolo. Itaalia jazzikriitik Ugo Sbisà, kes on Itaalia pressis festivali kajastanud juba kakkskümmend viis aastat, märkis tema kohta tabavalt: “Rollins on nagu vana lövi. Ta ei suuda enam võidelda terve kontserdi vältel, aga kui ta võitlusse astub, teeb ta seda nagu lövikuningas. Kindlasti ei ole Rollins enam see, kes kümme või kakkskümmend aastat tagasi, kuid ta on legend, kes on lisanud jazzilukku väga olulisi ja eredaid lehekülgi.” Laval oli ta kangelane, kes innustas oma ansamblit ja kuigi lonkamisest oli näha, et jalg teeb talle valu, pidas ta vapralt vastu. Lava taga vajas ta juba teiste tuge. Kuigi mõned ansambli pillimehed said põhjendamatult pikki soolosisid, jättis Rollinsi kontsert erilise elamuse. Suurtest vaaladest olid Perugias veel kohal viimaste

Grammyde jagamisel puhta töö teinud Herbie Hancock oma kavaga Joni Mitchellilauludest, soulitar Chaka Khan, brasiilia legend Caetano Veloso, Roy Ayers, Gil Evansi bänd, kellega Sting siin 1987. aastal unustamatu kontserdi andis, Robert Flack, Charlie Haden, Carla Bley, Gary Burton, Charles Lloyd, Bill Frisell, David Sanborn jt. Viimase esinemine jättis mulje tolmu-korraga kaetud muusikast, kuid lemmikud jäävad kuulajaile alati armsaks, mängigunad mida tahes. Särtsakalt ja kelmikalt mõjus Bill Frisell, kes kaifis täielikult kahekõnet bassimehe Tony Scherriga, andes festivali jooksul teatrites (teate küll, sellised tüüpilised nelja kullatud rõduga kompvekid) kokku seitse kontserti. Imelise elamuse kinkis Caetano Veloso kontsert, mis oli

looduse ja suure muusiku imeline kokkumäng. Sooja sumeda tähistaeva all kõlasid vaid kitarr ja hääl ning 10 000-line kuulajakond oli kui üks suur kõrv, mis kuulas hinge kinni pidades iga Veloso sõna, iga heli. Mees ei olnud kitsi publikut kiitma ja laulis isegi paar lugu itaalia keeles. Kuuekümne kuue aastase mehe musitseerimises ei tabanud ma vähimatki vääratust ei toonis ega intonatsioonis ning nüansse, eriti vaikuse skaalal, pakkus ta nagu prantsuse impressionistid. Ta laulis seekord peamiselt oma brasiilia lugusid, mida rahvas hästi teadis ja lõpuks ka kaasa laulis.

Aktuaalsematest jazzitähedest olid Umbrias kohal Brad Mehldau, Ivan Lins, Alicia Keys, James Carter, Maria Schneideri orkester, Pat Metheny, Cassandra Wilson. Viimast peavad paljud kaasaegse jazzlaulu tipuks. Kuid seekord oli ta kontsert formaalne ja tujutu ning suhtlemisviisi publikuga kuidagi ülalt alla kiikav. Viiekümne kolme aastane lauljatar on siiski endiselt laitmatu võrnis ja tema hääl, eriti madalas registris, toob kananaha ihule. Wilsoni seaded on erilise kiiksuga ja pakuvad palju improviseerimisruumi ka pillimeestele, kelle seas torkas silma New Orleansist pärit pianist Jonathan Baptiste, kellele festivali isa papa Carlo ennustas kõrget täheledu.

Itaalia jazzist ka. Kui Umbria festival tundub esmapilgul olevat Ameerika staaride paraad, siis päris nii see ei ole. On kostnud nurinat, et oma muusikutele antakse liiga vähe võimalusi, kuid parimad muusikud, sh noored talendid, saavad esineda. Noortele on ju ülioluline end publikule tutvavaks teha, sest see aitab hiljem oma kontsertidele publikut saada ja plaadimüüki edendada.

Tänases Itaalia jazzis teevad ilma trompetistid Paolo Fresu, Fabricio Bosso, Pino Minarfa ja Enrico Rava, klarnetistid-saksofonistid Gabriele Mirabassi, Stefano Di Battista ja Gianluigi Trovesi, pianistid Enrico Pieranunzi, Danilo Rea ja Stefano Bollani. Peaaegu kõik nad esinesid ka "Umbria Jazzil". Tõeliseks rahvuskangelaseks on tõusnud 36-aastane helilooja ja pianist Stefano Bollani, kes segab erinevaid muusikastiile napoli laulust, argentiina tango, brasiilia bossast kuni Prokofjevini. Tema kontsert "Carioca" itaalia ja ladinameerika muusikast oli just see, mida Itaalia publik ootas – efektned, virtuoosne, mee-

lelahutuslik. Bollani on väga hea suhtleja ja intelligentne muusik, läinud aastal valiti ta ka parimaks Euroopa muusikuks. Pole võimalu, et kuuleme teda järgmise aasta aprillis "Jazzkaare" 20. sünnipäeval.

Perugia müüride vahelt viis lennuk läbi Milano, Frankfurdi ja Oslo Moldesse, Norra fjordide rüppe. Siinne imeline loodus annab Molde festivalile kahtlemata sama-suguse lisaväärtuse nagu Perugiale iidsed müürid ja keskaegne arhitektuur. Ilm oli jahe ning sundis jaki alla panema veel mitut kihti riideid, kuid sellest hoolimata oli rahvas väljas. Molde peatänav muutus kuueks päevaks jazzitänavaks, mis oli pikemgi kui Poris nähtu. Ainult siin polnud ei õlletelke ega purjus inimesi, au sees olid ökokaubad ja raha kogumine mitmesugusteks heategevusprojektideks.

Molde festival on üks vanimaid järjepidevalt tegutsevaid festivale Euroopas. Viimased seitse aastat on seda juhtinud Jan Ole Otnaes, kes alustas festivali juures kakskümmend seitse aastat tagasi vabatahtlikuna. Festivali korralduse juures üllataski suur vabatahtlike arv – aastaringi on tegevuses seitsekümmend vabatahtlikku, kuid festivali ajaks tuleb neid üle Norra kokku ligi seitsesada.

Väike, 24 000 elanikuga Molde on küllaliskohaline rooside linn. Festivali jaoks on probleemiks majutuskohtade nappus, mistõttu on ka festivali külastajate arv piiratud. Siiski planeeritakse uusi hotelle ja 2010. aastaks valmib maakonna, riigi ja linna jõududega oma maja, kus mahuvad ühe katuse alla teater, festival ja kunstikeskus. Loodavad neli uut saali ja kaks vabaõhulava peaksid ruumiprobleemi lahendama. Praegu tuli kontserte kuulata pilgeni täis 200–400 kuulajat mahutavates saalides, kus mängisid tippmuusikud, nagu Manu Katché, Brad Mehldau ja Charles Lloyd. Kaks viimast esinesid ka Umbrias – eks olegi nii, et heade artistide suvegraafik on festivale täis topitud ja vaid nõrgemad saavad kodus peesitada. Charles Lloyd'i uus kvartett, millel on juba ECMi firmamärgi all ilmunud heliplaat "Rabo Nube", on tema karjääri üks eredamaid. Juba "Jazzkaarel" silma paistnud noored Reuben Rogers bassil ja Eric Harland trummidel kirjgasid erilist energiat, Brad Mehldau konkurent Jason Moran lisis võrtsi ja ei staaritsenud. Vanameister ise hüppas laval nagu Raivo Tafenau ning vahetas tenorsaksofoni aeg-

ajalt altflöödi ja *tarogato* vastu, sidudes eri maailmu ja ajastuid.

Moldes on kombeks kutsuda festivalile n-ö resideeriv artist, kes lisaks kõigele aitab edendada kohalikke jazziprojekte. Selle aasta resident, neliteist aastat Jan Garbarekiga mänginud Marilyn Mazur tundis end oma löökpillide buduaaris nagu kala vees ja kõik ta neli projekti erinevate norra, taani ja rootsi muusikutega olid väga erilised ja kõitvad.

Molde kava on intelligentne ja euroopalik, samas ei saada sealgi läbi "rahamasinata", milleks on vanad rockiikoonid või uued soulitähed. Esimesi esindas väga jõuliselt punk-rocki poeet ja laulja Patti Smith, kes oli enne Dylani tähetundi oma žanri säravaim staar. 2007. aastal sai Smith oma koha Rock'n'roll Hall of Fame'is. Tema, Mary J. Blige ja noor norra staar Beady Belle olid magnetid, kes meelitasid Molde vabaõhumuuseumi omapäraste rohukatusetega palkehite vahelisele väikesele lagendikule tuhandeid kuulajaid. Toole ega pinke polnud, oma asi, kas keerad murale küllil või seisad püsti. Siiski tuli vabaõhukontsertide eest välja käia 400 Norra krooni ja parimate sisekontsertide eest 250. Väga võimsa häälega 37-aastasest Mary J. Blige'i võrreldakse juba Chaka Khani ja Aretha Frankliniga. Tema *show* oli küll rohkem jutuvada kui hästi üles ehitatud kontsert, kuid seksapiili jätkus tal üleearugi. Beady Belle, kes "Jazzkaart" väisanud koos Bugge Wesselloftiga, on tõusnud Norras esimese järgu staariks, mida tõestab ka tema seekordne esinemine kõige suuremal laval. Ja oleks ülekohtune mitte nimetada seekordse Molde festivali jazzistaari Ornette Colemanit, jazzit uuendajat ja harmoloodilise suuna rajajat. Lennuki hiline mis tõttu jäi mul see kontsert küll kuulmata, kuid festivali korraldaja Jan Ole jutust tean, et sellel kontserdil sündis väike ime. Patti Smith ja Ornette Coleman tunnevad teineteist ja oli võimalus, et nad koos esinevad. Siiski ütles määndžment selle festivali korraldajate soovi peale kategooriliselt ei. Kui aga Patti Smith keset Colemani kontserti lavale ilmus ja oma improviseeritud poemi esitas, jäi paljudel suu lahti, küsides: mis või kes see siis oli, kas hull, uneskõndija või fantaseerija? Ilmselt ei saanudki paljud aru, et see vanem naine oli Patti Smith. Just sellised erilised hetked tekitavad uusi jazzimuinasjutte ja jäävad kauaks meelde.

Valgusvihus seisab harf

LIIS JÜRGENS

harfimängija ja helilooja

17.–24. juulini toimus Amsterdamis kümnes maailma harfikongress, pidu ühe vana ja erilise instrumendi olemasolu tähistamiseks. Rahvusvahelise läbikäimise ja kogemuste jagamise soodustamiseks kahekümne seitsme aasta eest Maastrichtis hollandi harfisolisti Phia Berghouti algatatud harfinädalast on nüüdseks välja kasvanud suurejooneline tiheda programmiga üritus, mida korraldavad siiani peamiselt harfimängijad ise. Nüüd oli festival jõudnud ringiga tagasi Hollandisse, seekord Amsterdamis, olles vahepeal rännanud ringi möö-

da erinevaid kultuurikeskusi Dublinist Tel Avivini.

Esmamulje

Ootamatult palju harfe ja harfimängijaid nii publiku seas kui ka laval. Juba avakontserdil seisis reas kuusteist harfi, millele Hollandi harfitudengid esitasid koos vaskpilli- või keelpillikvartetiga varajast ja esittekkandes nüüdismuusikat. Vahepalaks videod, muu hulgas harfipõletamis-performance'ist Inglismaal, taustaks Taani alternatiivgrupi Harpcore'i korduvarütmi-

line live-helindus. Esimese päeva õhtu konkursilaureaatide kontsert tõi kohe ka esimese suurepärase esituselamuse ning võrdlusmomendi kolme mängija vahel. Anneleen Lenaerti (Belgia) mängitud J. S. Bachi *Chaconne* paistis silma täiusliku kõla, kaartekujunduse ning tohutu keskendumispinge ja ärakuulamisjulgusega. Tema järel astusid üles Iisraeli noormees Sivan Magen ja venelanna Maria Kruševskaja, ühel hiilgav virtuoossus, teisel kaugemale kanduv ja eelnevatest erinev kõla.

Suured ja väikesed harfid Guinnessi rekordit püüdmäs.

FOTO LIIS JÜRGENS

Kuulame, mõtleme

Järgmised päevad olid täis pikitud sageli ajalisel kattuvaid kontserte, meistriklasse ja loenguid. Kuigi programm sisaldas mitmekesisuse huvides nii esietekandeid kui ka eksootilist päritolu, improvisatsioonilist, džäss-pop ja eksperimentaalset harfimuusikat, oli põhirõhk minu ja ilmselt ka festivali korraldajate jaoks n-ö klassikalisel sooloharfimängul. Selle puhul näib väljendusvahendite spekter olevat kõige väljaarendatum, dünaamilisem ja komplitseeritum. Peale laureaate esitasid palju soolomuusikat ka noored mängijad. Alla 21-aastastele oli mõeldud sari "Focus on Youth", mille kontserdid toimusid igal hommikul Amsterdami vast valminud konservatooriumi saalis. Kaheksakümne kaheksa saadetud lindistuse hulgast valiti välja 37 mängijat kahekümne kolmelt maalt, kellest noorima, üheksa-aastase Aleksandr Andrušenko jaoks olid vanemad konstrueerinud seadeldise, millega ta ulatuks suure harfi pedaalideni. Nende kontsertide külastamine andis toredate pildi noortest ja tublidest inimestest, kelle mängus peegeldusid igapäevise isiklikud väärtused; samuti võis saada ülevaate repertuaarist, mida mängitakse. Mitmed siin esinejatest olid alustanud harfipõpinguid juba nelja-aastaselt.

Festivalil toimus ka harfe valmistavate firmade mess, kus võis erinevat marki pillidega "proovisõitu teha". Seal kohtasin juhuslikult väikest artistliku olemisega 12-aastast poissi (B. C. Griffiths), kes, esitanud äsja oma klassikalise kava, oli nüüd suundunud "jämmima" elektriharfil koos aktiivse, afropatside ja sinise harfiga bluusitadiga (Deborah Henson-Conant).

Kongressi raames üritati saada Guinnessi rekordite raamatusse maailma suurima harfiansambli kategoorias. Loodetud viiesajast harfist saadi kokku 273, ühel neist mängis ka eestlanna Kaisa Nõges. Pärast kolme harfiorkestriloo esiettekannet, mille jooksul meenutas olukord kangesti laulupidu, suundusid suured ja väikesed pillid sadamakaile rivvi. Seal tehtud "telefonimängu" efektsim koht oli, kui kogu see rida löi erinevatel aegadel vastu bassikeeli. Harfe käis isiklikult üle lugemas festivali kunstilise juht Susan McDonald.

Minu lemmikud

Paljude mälupealsete seast kerkib esile inime ja viimistletud Debussy Trio esitus.

Seejärel Kumiko Inoue filigraanselt ja mõõdetult esitatud nüüdismuusikapala "Prayer", kus oli oluline ka esituse visuaalne pool, mis meenutas oma liikumise ja kostüümivaliku väljapeetuse poolest nootri kunsti. Veel jäid meelde pühal lüüral piiblisalme lalev-mediteeriv etiooplane ja kaks kohalikel harfidel (*saung-gauk*) mängivat ja nende ehituse üksikasju selgitavat myanmarlast (birmalast). Lõbus Orozco pereansambel Venezuelast, pereisa virtuoosselt sealsel rahvuslikul harfil soleerimas, pereema rõõmsalt marakaid loopimas. Peterburi harfimängija Andres Izmaylovi ja tema poja sõbralik ja sundimatu koosmusitseerimine. Ja muidugi tippsoolistid Isabelle Moretti, Isabelle Perrin, Fabrice Pierre, Xavier de Maistre jt soleerimas Concertgebouw's orkestri ees.

Südamliku, sooja ja toetava mulje jätsid ka meistriklassid. Ja muidugi minu absoluutne lemmik, teistest harfilugudest erinev Stockhauseni ligi 45-minutine "Freude" kahele laulvale harfimängijale (Marianne Smit ja Esther Kooi), kellele mõeldes teos oli komponeeritud ja kes selle peast (!) ette kandsid. Elamuse pakkus ka Salvi õpituba, kus sai küsida ning näha ja oma käega katsuda puitu, millest harf on tehtud.

Inspireeriv nädal

Olles ise kogu aeg ninapidi "keelte vahel", on hädatarvilik heita hetkeks kõrvalpilke, näha muutumist, kujunemist ja suundi. Festivali algul olid tähelepanu keskpunktis instrumendi liik, mängija tehnika iseärasused ja muud pisidetailid. Nädala lõpuks olin aga kuulunud juba nii palju harfimuusikat, et muljet ei avaldanud enam ainult tehniliselt perfektne, vaid musikaalne ja targalt kujundatud mäng. Lõpuks kadus nii instrument, mängija kui ka pilli tehnika iseärasused – jäi vaid muusikalise kujutluse keel, puhas muusikaline mõte. Rõõm ideaalsest mängust. Eemalt vaadatud hakkas pilt selginema ja muljed settima, tekkis nägemus selle kauni instrumendi põhiolemusest, värvivõimalustest – paljudest üksteisele järgnevatest atakkidest ja järelkõla pilvest. Seda kujutlust meenutas ka kongressi lõpul õhku lastud ilutulestiku kompositsioon – ikka kõigepealt palju pauke ja seejärel õhku hajuvad tuleviirud.

VÄRSKE VAIMUSTUS

MATS ÕUN

fotograaf

Tõeliselt hea kontserdielamuse pakkus "Rabarockil" esinenud soome ZZ-Top – Los Bastardos Finlandes. Heviromantiline välimus + energiline rock = 100% vinget kontsertesineja!

Üllataja leidsin Paljassaare "Rock-festil": Rumeenia etnohevipunt Negura Bunget.

Nostalgiapisar – mitte eelduspärase Bob Dylan, Lou Reed või Sparks, vaid "JazzRuuleri" raames koos Sergei Manukjaniga esinenud Colorphone, mille värviaktsendiks kunagise Soft Machine'i bassimees Hugh Hopper.

Mainimata ei saa ka jätta juba mitmendat korda Eestit külastanud, Tšehhis resideeruvat USA juurtega punkprogerock duot Sabot.

Muusikatoimetajad soovivad

TIIA TEDER

Klassikaraadio peatoimetaja

Uusimate uue muusika trendide tutvustamiseks 1950. aastatel asutatud rahvusvaheline heliloojate rostrum täidab pool sajandit hiljem sama eesmärgi – viia värske muusikakunst kuulajateni. Vahendid ja meediumid on muutunud, nagu ka heliloojad ja kuulajad. Uus muusika on praegu veel rohkem kultuurimaastiku äärealal kui pool sajandit tagasi. Raadio roll uue muusika salvestaja ja vahendajana on aga endiselt tähtis.

Erinevalt tavalistest loomingukonkursidest, kus žüriis on autoriteetsed heliloojad ja professorid, pakuvad rostrumil teoseid välja rahvusraadiod. Nüüdismuusika ülevaatuses mõeldud rostrum ongi rohkem raadiotoimetajate kui heliloojate nägu. Hindamissüsteem ja pärjamise retoorika kõneleb soovimisest ja esiletõstmisest. Millised on trendid, mida siis muusikatoimetajad soovivad?

Tänavusel rostrumil oli tunda uusi tuuli. Muusikavalik oli mitmekesisem ja uusem kui möödunud aastatel. Kuulatud muusikas ei domineerinud vanad koolkonnad, Darmstadt ja prantsuse spektralistid. Heliloomingu žanriteks ja stiilideks lahterdajad olid raskustes.

Rostrum toimus tänavu Iirimaal, Dublini raadiomajas, Euroopa ühe moodsaima klassikaraadio Lyric FM korraldusel. Osalejate arvult oli tänavune rostrum eelmisest väiksem; kahekümne üheksalt maalt pärit raadiote esindajad kuulasid kolme päevaga läbi viiskümmend üks teost. Vähenenud oli ka lõppenud hooaja rostrumiteoste ülemaailmne eetriarv, rostrumi efektiivsuse tähtsaim näitaja. Kokku mängiti rostrumil osalenud palu raadiojaamades 512 korda ja tore oli statistika edetabelist leida enim mängituna mulluse rostrumi noorte kategooria esikohateost, Ülo Kriguli "Jenzeitsi", mida tutvustati raadiokuulajatele kolmekümne ühes riigis.

Rostrumi arvnäitajate vähenemisel on mitmeid põhjusi. Võitluses kuulajate arvu

Rostrumi hindajad, eri maade raadiote muusikatoimetajad. Kõlab Tatjana Kozlova "Circles".

FOTO TIIA TEDER

pärast uuendavad raadiod oma programme, raadiote eelarved vähenevad, uue muusika eetriaeg kahaneb. Sünge näide on siin Taani, kus püstitati Euroopa moodsaim raadiomaja, aga rahapuudusel pole raadios enam ajakirjanduslikku muusikaprogrammi ega fondisalvestusi. Möödunud aastal tegi näiteks ka Kanada rahvusraadio CBC läbi suure reformi, mille käigus lõppes sümfooniaorkestri tegevus ja suleti legendaarne muusikasaade "Two New Hours", kus on intervjuueeritud ka nimekaid eesti muusikuid.

Samas jätkab endiselt eksperimentaalmuusika edendamist Euroopa üks mõjukaim meediaorganisatsioon Radio France. Prantsuse raadio teeb palju nüüdismuusikakontserte ja studiosalvestusi. Erinevalt näiteks Inglismaa BBCst on Radio France'i

uute teoste tellimise poliitika Euroopa-keskne, tellimusi saavad silmapaistvad erinevatest rahvustest heliloojad. Radio France'i tellimuse sai festivaliks "Presence 2010" rostrumi noortekategooria võidu järel ka Ülo Krigul.

Tänavuse rostrumi mõlemad väljavalitud teosed olidki Radio France'i tellitud ja toodetud. Noorte kategooria võitnud 28-aastase Florent Motschi "Mémoire du vent" on lopsakate kujunditega, meisterlikult orkestreeritud ja elegantselt komponeeritud orkestrilugu, mille Radio France tellis "positiivse ja poeetilise maailmatunnetusega muusika kontserdiks". Koloriidilt meenutab Motschi helikeel veidi Tulevit. Jaapani helilooja Misato Mochizuki (1969) "L'Heure bleue" oli poeetiline, huvitavate tämbritega, lääne traditsiooni ja aasia hingust ühendav

helipilt, mille lõpus kollaažlik sisselõige. Mochizuki on kogenud orkestrikomponist ja festivalihelilooja, kelle teoseid kirjastab Breitkopf & Härtel.

Kuigi mõlemas väljavalitud loos oli tugev kõlamagnet, kuulamistähelepanu kindustav tämbri- ja rütmipöõre, olid need teosed suhteliselt traditsioonilised. Uue kõla otsingul oli rostrumiteostes kasutatud rohkesti ja mitmekesiselt elektroonikat, ümberhäälestatud pille ja pillirühmi ning oli miksitud erinevate kultuuride traditsioonilist muusikat.

Emotsionaalselt tugevamaid kuulamiselamusi pakkus läti helilooja Santa Ratniece impressionistlik kooripoeem "Saline" Läti Raadio koorile, armeenia luuletaja Hovhannes Shirazi luuleridadele kođuigatsusest. Kõlaideelt võrreldav oli palestiina helilooja Samit Odeh-Tamimi erakordselt jõulise vokaaliga oopus "Shira Shir" Ithzak Katzenelsoni tekstile teosest "Viimase juudi laul". Elektroonilisel ja muusikalisel tekstitöötusel rajanes austraallase Damian Barbeleri "Exquisite

Blood", mille aluseks on noore kunstniku Tim Smithi jutt Tiziani maalist "Crucification". Austria autori Wolfgang Suppani teos "Weiten und male" kasutas Charles Laughtoni thrilleri "Jahimehe öö" helitükke, efekte ja manipulatsioone ning lõi taas filmi kurjuse õhustikku.

Muljetavaldav oli norra helilooja Ole-Henrik Moe sooloviulu ja keelpillikvarteti teose "Longer" hektiline helivõrk, kaleidoskoopiline ja kohati lausa hüpnootiline keelpillihelide mass. Vahendite ökonoomsusest ja vaimukusest eristus argentiina helilooja Oscar Strasnoy taskuoper "Fabula" kontratenorile ja *viola d'amore*'le, esitajateks suurepäraselt näitlevad muusikud Daniel Gogler ja Garth Knox.

Poola helilooja Pawel Mykietini Sümfoonia nr 2 on suurejooneline teos, kus ühinevad paljud nüüdismuusikas huvitavaks peetud omadused – kummastav mäng minevikuga, Goreckit meenutav ekspressiivne uuslihtsus, Sumeralik iroonia. Sümfoonia on vormilt voolavalt kulgenav nagu laiekraani film, kahe kulminat-

siooni ja langusega, hullutavate vastasseisude ja kiirendustega.

Rostrumi üllatuslugu oli kanadalanna Nicole Lizée "This Will Not Be Televised" seitsmele mängijale ja plaadimängitajale (*turntablist*'ile). Lizée pööritab teoses sümpleid äratuntavast muusikamaterjalist, näiteks nunnade koor filmist "Helisev muusika"; mängitab rockiriffe ja helikamakaid, sümpleib Van Haleni laulja kõrged noodid jm; mängu juhivad *turntablist*, DJ. Oli ka mittemuusikalisi üllatusi. Näiteks hollandi autor Mayke Nas sai suure tähelepanu osaliseks väikese palaga "La belle chocolatière", sest selle juurde pakuti kuulajale šokolaadi.

Eestit esindanud teosed võeti hästi vastu. Tatjana Kozlova "Circles" pälvis tähelepanu värske kõla ja visuaalse väljendusjõu poolest, Galina Grigorjeva "Kanti" kohta rääkis rostrumi president, Kanada helilooja David Jaeger intervjuus Klassikaraadios erilises maagiast, mis on Grigorjeva muusikas.

Rostrumiteoseid saab sügisel kuulata Klassikaraadiost.

Tatjana Kozlova.
FOTO INGMAR MUUSIKUS

Rahvusvahelise heliloojate rostrumi tulemused

Väljavalitud teos: Misato Mochizuki (Jaapan) – "L'heure bleue"

Soovitatud teosed: Damian Barbeler (Austraalia) – "Exquisite Blood"; Vladimir Gorkinskiy (Venemaa) – "Ultimate Granular Paradise"; Perttu Haapanen (Soome) – "Ladies' Room"; Nicole Lizée (Kanada) – "This Will Not Be Televised"; Ole-Henrik Moe (Norra) – "Longer"; Pawel Mykietyn (Poola) – Sümfoonia nr 2; Mayke Nas (Holland) – "La belle chocolatière"; Santa Ratniece (Läti) – "Saline"; Jesús Torres (Hispaania) – Akordionikontsert.

Alla kolmekümneaastaste heliloojate loomingu hulgast välja valitud teos: Florent Motsch (Prantsusmaa) – "Mémoire du vent"

Soovitatud teosed: Daniel Bjarnason (Island) – "all sounds to silence come"; Vladimir Gorkinskiy (Venemaa) – "Ultimate Granular Paradise"

Peegeldus Maarja Haamer 70

VAIKE KIIK-SALUPERE
laulja

Lapsena olin veendunud, et minust saab ooperilaulja! Ma olin muidugi selline kange tegelane, kes meie õue tüdrukud ja poisid panid teatrit tegema. Kirjutasin näitemänge – endale muidugi peaosad ja vanematele müüsimise sirelilehtede eest pileteid.

Kuidas kõik algas?

Minu isa Harri Haamer oli pärit Saaremaalt, kuid sel ajal, kui mina 17. septembril 1938. aastal sündisin, oli ta Tartu Pauluse koguduse pastor ja väga populaarne skautmaster. Minu ema Maimu oli Viljandi kauaaegse linnapea August Maramaa tütar. 1948. aastal isa arreteeriti otse Tartu tänaval ja tema teekond läks läbi Tallinna vanglate Kolõma erirežiimiga sunnitöölaagrisse. Ema jäi minu ja vendade Eenuki, Andrese ja kasuvend Albertiga üksi. 1949. aastal algas taas küüditamine ja et mitte lasta meid kodust ära viia, saadeti mind kõigepealt vanatädi juurde. Olin siis kümneaastane, kui astusin oma koduuksest välja, väike seljakott seljas ja ema viimased sõnad kõrvus: "Maarja, nutta ei tohi!" Hakkasin õppima Rägavere koolis ja minu nimeks sai Mare Valgmaa. Paraku oli see vaid neljaklassiline kool ja edasi tuli mujale õppima minna. Minu vanemate sõbrad Peeter Sink ja Arpad Arder muretsevad mulle uue kodu ja päris ametliku uue nime. Minust sai Linda Siir. Korraga olin enesest vanem, sündinud Jõhvis raudteevahi peres ja mul oli seitse õde-venda. Kõndisin siis Arpad Arderiga mööda Tallinna tänavaid ja õppisin oma uut elulugu pähe. Minu emast ja vanematest vendadest olid selleks ajaks saanud Võrumaa metsades metsavennad ja noorem vend elas ühe Pauluse koguduse inimese juures.

1955. aasta 29. juulil jõudis minu isa tagasi Eestisse. Selgus, et teda oli eksikombel kinni peetud ja see "eksitus" oli kestnud ligi kaheksa aastat. Kui me jälle kõik koos

olime, oli see ime küll! Isa lootis, et lähen Kunstiinstituuti ja et minust saab kunstnik. Ta ise joonistas väga hästi ja tema vend on ju tuntud kunstnik Eerik Haamer. Aga läksin siiski Tartu Elleri-nimelisse Muusikakooli laulmist õppima. Minu emal oli ju fantastiline hääl, väga suur ja ilus sopran. Ta õppis Tartu Muusikakoolis Mahotina juures laulmist. Marje Sink on emale kirjutanud ühe suure jao oma lauluvaramust.

Kes olid sinu lauluõpetajad?

Tartus oli õpetaja Rudolf Jõks, kellele olen väga tänulik. Ta oli väga tark ja ääretult peenetundeline inimene. Väga pikka aega olin tema klassis ainus tüdruk.

Ühel päeval läksin mööda Tartu tänavat ja mulle tuli vastu hallide lokkide lehvides Juhan Simm. Tuli ja võttis sõna otseses mõttes mul nõõbist kinni. "Tere, õpetaja tütar! Ma kuulsin, et oled muusikakooli sisse saanud. Noh, ja kelle juures sa siis nüüd õpid?" Ma ütlesin: "Jõksi juures." "Siis on väga hästi," ütles Simm, "Jõks pole veel ke-

dagi ära rikkunud!" Tõsi on, Jõks õpetas vaikselt laulma ja häält nii-öelda välja meelitama.

Lõpetasin Elleri kooli kiitusega ja edasi oli selge tee konservatooriumi. Kuid mind taheti suunata Väike-Maarja kultuurimajja kunstiliseks juhiks. Mina muidugi läksin konservatooriumi ja sooritasin seal kõik eksamid viitele. Ootamatult kutsuti mind toleaeegse prorektori juurde, kes ütles: "Teate, meil on siin olnud suuri ebameeldivusi usklikega ja kui teie teeksite niisamuti, nagu tegi ühe preestri tütar, et ütleksite avalikult lahti oma isast ja tema õpetusest, siis me võtame teid vastu!" Seda ma muidugi ei teinud. Tõusin püsti ja astusin uksest välja. Järgmisel päeval ei olnud minu nime ka vastuvõetute nimekirjas. Rudolf Jõks tegi mulle laulutunde edasi ja soovitas minna Vanemuise teatri ooperikoori. Selles teatris jõudsin aastaga isegi rollini Boris Körveri operetis "Teie soov, palun". Otsustasin Kiievisse edasi õppima minna ja sain sealt väga kiiresti kõik vajalikud paberid.

Ühel päeval kutsuti mind teatri proovist välja, sest olevat tulnud Estonia teatri direktor Rene Hammer, kes soovis ka minuga rääkida. Jutuajamise lõpul soovitas ta mul Tallinna Konservatooriumi sisseastumiseksamitele tulla ja nii ka läks. Minu erialaõpetajaks määrati Alice Roolaid. Era-kordse energiaga inimene, väga tark ja innustav õpetaja! Ta ütles kord minu nõrkusehetkel, et kui tahad lauljaks saada ja teatris töötada, siis kasvata endale paks nahk! Ei hakanud niisama kätt hoidma ega kaasa tundma: oh sa tupsununnu, oh sa haledakene! Ega just päris paks nahk ei kasvanud, aga iga asja peale enam silmi pihku ka ei võtnud.

Millised rollid olid sul Estonia teatris?

Ma olin siis 24-aastane, kui laulsin "Carmenis" Micaëlat. See oli Urve Tautsi ja

Hendrik Krummi diplomitöös. Kord käis Teresa Stratas meie teatris Mimid laulmas ja ühel hommikul lavaproovil juhtus ta minu Micaelat kuulma. Korraga kõndis Stratas lavale koos teatri direktoriga ja ütles mulle: "You have a beautiful voice!" Selles suhtes olen ma ühe maailmakuulsa soprani poolt väga kõrgelt hinnatud olnud.

Kolmanda kursuse tudengina laulsin Estonia teatri lavastuses "Toscat". Ma olin siis tõesti kimp konte nahkpakendis, ma ei ole elades nii sale olnud. Leida Klaus tegi sellele tükile kostüümid ja sattus vist vaimustusse sellisest haprast kujust. Tiit Kuuksik ütles minu kohta, et nad Püvi Sassiga ajavad kahekesi nagu kaks kolli laval last taga. Ma lasin selle peale kleidi ära vahetada ja sain seeläbi tuttavaks oma mehega. Kaks päeva pärast "Tosca" etendust kohtusin härraga, kes teatas, et on Estonia teatri kunstnik Eldor Renter. Ta riidles mu kleidi omavolilise vahetamise pärast väga delikaatselt ja viisakalt läbi. Ja hiljem, kui mulle on mingi müts pähe pandud või olgu mul kingad või saapad jalas, olen alati viisakalt ja pailt kõik selga pannud, kas see mulle mahub või ei mahu, ma olen ennast sinna sisse mahutanud.

Hiljem ütles Eldor mulle, et ta oli kuulnud, et Estonia teatrisse on tulnud laulma üks inglil nõi ja häälega tüdruk. Mind nähes oli ta mõelnud, et see isevärki tüdruk ja mitte keegi teine! Nii siis läks, kuni kolmeteistkümnendal ja reedel 1969. aastal me abiellusime.

Kuidas ühendada laulja elukutset perekonnaeluga?

Vaieldamatult on perekonna toetus väga oluline. Ma austasin tohutult oma kallist abikaasat ja minu jaoks oli tema töö väga tähtis. Kolmkümmend kaheksa aastat elasime ilma ühegi riivuta. Eldor oli ju nagu elav entsüklopeedia, tal olid tohutud teadmised ooperist, muusikast, kirjandusest ja väga hea mälu. Ta oli kohutavalt põhjalik, uuris taustamaterjale ja ajastuid. Näiteks, kui laulsin "Don Carloses" Elisabethi, siis tegi ta mind põhjalikult tuttavaks Filipp II õukonnaga. Eldor ütles ka selge sõnaga, et ma ei tee kostüüme konkreetsele lauljale tema puuduste varjamiseks, vaid ma teen kostüümid vastavalt etendusele ja ajastule ja sinu asi on nendes hea välja näha! Ma nägin ka tohutut vaeva vormi hoidmisega ja käisin naisvõimlemises. Olen eluaeg vä-

Mařenka osas Smetana ooperis "Müüdnud mõrsja".

Barbara Tubina "Barbara von Tisenhusenis", Bonniuse rollis Kalju Karask.
FOTOD ERAKOGUST

ga kooke armastanud ja nüüd siis süüa need koogid kõik takka järgi!

Meie tütre Hannahal on ka väga suur ja ilus hää. Ta on samuti muusikat õppinud ja on praegu muusikaõpetaja.

Millised on olnud sinu tähtsamad rollid ja esinemised?

Vaieldamatult Tatjana "Jevgeni Oneginis", Barbara "Barbara von Tisenhusenis", Marie Thérèse von Werdenberg "Roosikavaleris". Aga üldse olen teatris laulnud üle neljakümne rolli. Olen laulnud Leninigradi Väikeses Teatris "Don Carloses" Elisabethi ja "Boheemis" Mimid ning Riia ooperiteatris "Carmenis" Micaelat.

Kes on olnud su lavapartnerid?

Palju oleme koos teinud tenor Kalju Karas-kiga. Tema oli kangesti heatahtlik ja tore. Teo Maistega "Barbara von Tisenhusenis" oli suurepärase koostöö. Väga hästi klappis mul ka erinevates etendustes Tiit Kuusikuga. Tema oli oma suhtumise ja oleku väga heatahtlik ja suur autoriteet. Sageli laulsime koos Urve Tautsiga.

Agalavastajad?

Paul Mägi oli erakordne ja delikaatne lavastaja. Näiteks kui ta "Oneginit" lavastas, siis ma olin jube enesest väljas, et ta ei juhendanud ega õpetanud mind. Eve Neem oli Olga ja mina olin Tatjana. Pärast oli Paul Mägi öelnud, et need Haamer ja Neem on nagu sündinud Tatjana ja Olga ja taeva pärast ei tohigi neile mitte midagi öelda, siis hakkavad veel teatrit tegema.

Kui läks "Roosikavaler", siis oli Paul Mägi igal õhtul teatris. Temale meeldis, kui sa kaasa mõtlesid ja omalt poolt ka midagi välja pakkusid. Ta oskas nii targasti suunata, et jäigi mulje, nagu sa ise teeksid ja mõtleksid kõike. Tema oli lavastaja, kes oskas noori lauljaid ka perspektiivis näha. Kui hakkasin laulma "Don Carloses" Elisabethi, siis oli mul küll niisugune tunne, et ma ei saa hakkama. Palusin end isegi rolli pealt maha võtta. Selle peale ütles Paul Mägi, et maha võtta saab alati, minge ja hakake harjutama. Ja tõesti, see oli pärast vokaalselt üks minu parimaid rolle! Järelikult mina ise ei uskunud, aga Paul Mägi uskus!

Väga tore lavastaja oli Udo Väljaots. Ta oli endine balletitantsija, õpetas laval liikuma ja oma füüsisist valitsema. Näiteks, kui võtad kellelki ümbert kinni, siis pane alati

sõrmed kokku, mitte ära jäta harali! Sussidega käies tuleb alati liikuda varvas-kand, mitte vastupidi jne. Väljaots rääkis alati, et näitleja sisemonoloog on tähtis ja huvitav on jälgida mõtlevat ja kuulavat inimest. Ma pean ausalt ütlema, et ta hoidis mind.

Mis tunne on olla laval?

Väga hea tunne. Ma pabistasin laval võib-olla esimesed kaks minutit ja siis unustasin kõik, sest kostüüm, tegevustik – see kõik haarab sind täielikult. Kontserdilaval olin ma meeletu närveerija, teater on teine maailm. Sa elad oma rollikangelase elu ja igasugune muu mõte kaob.

Lõbutsesin alati tohutult, kui laulsin Leo Normeti "Pirnipuud". Seal oli üks koe-rust täis plikatirts, kellele oli päris huvitav partii kirjutatud. Üks aaria oli kirjutatud nagu metsosopranile ja teises aarias oli seitse takti pidada kolmanda oktavi *do*'d.

Oled olnud ka lauluõpetaja?

Ma küll lubasin endale, et ma ei hakka iialgi lauluõpetajaks, sest ma ei soovi mitte kellegi häält rikkuda. Rudolf Jõks ütles ikka, et vähe on inimesi loodusliku hääle-seadega, kuid neid on kõige kergem ära rikkuda, sest nemad ei tea isegi, kuidas nad laulavad. Sellist lauljat tuleb juhenda-da õige repertuaari ja muusika kaudu. Võimalik, et ka minu kõrged noodid olid nii-öelda looduslikud, sest tõepoolest ma tegin suu lahti ja nad lihtsalt tulid. Laulsin kolmanda oktavi *fa*'d ja ei teadnud, kuidas ma seda tegin. Olles aga õpetaja, pead analüüsima ja leidma seletused, kuidas ja miks miski toimib. Ainult raamatutest üksi ei piisa, sa pead olema osanud oma hääleaparaati kasutada, tunnetada ja suunata. Palju oli kasu Jõksi ja samuti ka Roolaidi tundide kuulamisest, kui nad teiste õpilastega töötasid. Heino Kaljuste kutsel hakkasin ma siiski õpetama Muusikaakadeemias koolimuusika osakonnas, mis on pisut teise spetsiifikaga kui ooperi-lauljate õpe. Koolimuusika õpilased on väga erinevate vokaalsete eeldustega ja vahel peab hoolega mõtlema, kuidas väikest häält helisema panna. See oli huvitav töö ja rõõm headest tulemustest seda suurem.

Mida soovitaksid noorele, kes tahaks ooperilauljaks saada?

Laulmist õpitakse päris pikka aega. Minu ajal tehti noorte lauljatega tõesti tööd ja

Olles õpetaja, pead analüüsima ja leidma seletused, kuidas ja miks miski toimib. Ainult raamatutest üksi ei piisa, sa pead olema osanud oma hääleaparaati kasutada, tunnetada ja suunata.

anti rollist rolli võimalusi. Nüüd peaks kõik nagu kohe valmis olema. Mäletan, kui me pidime Georg Otsaga ühel kontserdil laulma "Jevgeni Onegini" viimast pilti. Mina olin siis noor tudengiplika. Seisime Otsaga kõrvuti ja ootasime oma etteastet. Vaatasin, et ta on kuidagi rahutu, ja küsisin, et, maestro, ega teie ometi ei pabista? Selle peale vastas ta mulle: "Saage nii vanaks kui mina, siis räägime!" Tege-likult kasvab vastutus aastatega. Mis on andeksantav tudengile, ei ole lubatav meistrile. Et saada heaks lauljaks, tuleb palju tööd teha. Kui mina Tallinna Konservatooriumi lõpetasin, oli minu repertuaaris 450 nimetust romansse, aariaid jm.

Ja veel, laulja karjäär nagu tantsijalgi on kohutavalt lühike! Kasutage seda maksimaalselt! Hirmsasti peab tahtma laulda. Laulja peaks olema väga terve inimene, kuid mina kui sõjaaegne laps olen olnud suhteliselt nõrga tervisega ja ma olen pida-nud ennast selles suhtes alati ületama. Helgi Sallo on väga ilusasti öelnud: "Mis vi-ga tervena laulda, katsu haigena ka laulda!" Aga kui on antud ilus hää, siis anna tulla!

Millega tegeled nüüd?

Ma tegelen oma isa pärandiga. On ilmu-nud juba kolm raamatut. Säilinud on isa jutlused ja päevikud. Ta oli nagu oma ajast ees, need kõik mõjuvad praegu nii kaas-aegsetena. Ja otse loomulikult töötan pide-valt ja väga palju arvutiga. Ühel päeval soovin ma välja anda isa eluloo. Tema Siberi mälestustest on juba ilmunud raa-matud soome, eesti, vene, saksa ja inglise keeles.

Mis tunne on olla 70-aastane?

Minu isa oli ka 80-aastaselt justkui vaevalt kakskümmend viis. Mis meie ümber on, see meie keha, ta läheb vanaks, kuid see, mis sees, on tähtsam. Vahet pole, niikaua kui hing on noor! Seitsekümmend aastat ei tähenda mitte midagi!

Põhjaranniku romantik kirjades Villem Kapp 95

TIIU TOSSO
muusikateadlane

Villem Kapi (1913–1964) nimega seostub paljudel meist võimsa kõlaga meeskoori-poeem "Põhjarannik". Meenuvad ka mitmed meloodiaküllased soololaulud, nende seas "Kui lõpeb suvepäev" Juhan Sütiste tekstile. Tema teoste elamuslik tundeintensiivsus on juba esimese kuulamisega haaratav ja mõistetav. Ajalooteemalise ooperi "Lembitu" kõrval on "Põhjarannik" Villem Kapi loominguga üks kõrgpunkte; see on muusikaline monument põhjamaa looduse karmile ilule ja heliloojale, kes seda nii väga armastas.

Villem Kapp oli põliste ja rikaste muusikatradditsioonidega Kappide perekonna kolmanda põlve haritlane ja muusik. Joosep ja Hans Kapp, isa ja poeg, panid 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul aluse Suure-Jaani erksale muusikaelule. Artur Kapi, tema poja Eugen Kapi ja vennapoja Villem Kapi loometegevus ulatus aga kodustelt radadelt kaugemale.

Kui Artur Kapp on öelnud: "Ma ei kombineeri, ma komponeerin," siis samad sõnad kehtivad ka Villemi kohta. Tema töötoa seinal rippusid Heino Elleri, Mart Saare ja Artur Kapi fotod. Helilooja kirjutab: "Neile olen ma kõige tänulik. Nad on minu kujunemisel mulle kõige rohkem andnud. Kapilt võib õppida mõtete julgust ja avarust, Saarelt rahvusliku joone oskuslikku käsitlemist, Ellerilt palju ilu, peent võlu ja meisterlikku viimistlust..."

Oma muusika lopsaka väljenduslaadiga tundub Villem Kapp siiski olevat rohkem mastaapse mõtlemisega Artur Kapi kui filigraanse tehnikaga Heino Elleri õpilane. Ta oli sügavalt veendunud, et loominguga vaieldamatuks aluseks on tugev klassikaline kool, kust mõõdukalt edasi minnes võib leida uusi teid. Tuudur Vettik on öelnud: "Artur Kapi oli neil õige palju ühist ka iseloomudes, käitumises ja välises kujuski. Ka Villem Kapp oli kasvult tüse, laiaõlgne, ka tema käis ikka sirgelt, pea püsti nagu Arturigi."

Villem Kapp 1960. aastal.
FOTO TMMI ARHIIVIST

Mõni nõrkuski oli neil ühine: Bachi jumaldasid nad mõlemad, Bacchust kummardasid mõlemad.”

Villem Kapp oli väleda sulega kirjutaja. Ta on kirjutanud paljudele kolleegidele, heliloojatele Mart Saarele, Eugen Kapile, Adolf Vedrole ja teistele. On ka isiklikku laadi kirjavahetust, sõpradega Suure-Jaanist ja armastuskirju. Villem Kapp on oma kirjades avameelne arutleja, nagu kirjutaks päevikut. See on hindamatu väärtusega materjal, mis aitab meil mõista helilooja loomingu-, tervise- ja eluprobleeme. Muuseumiarhiivis leiduvate sadade kirjade hulgast on siin avaldamiseks valitud aastail 1949–1964 erinevatele isikutele saadetud kirjad. Just sel perioodil valmisid ka Villem Kapi kõige olulisemad teosed.

Eugen Kapile

Suure-Jaanis,
18. augustil 1954

Armas Eugen!

Kuidas läheb, kuidas edeneb töö, kuidas tervis jne? No kõigile saan niikuinii vastu se juba varsti, sest 26. augustil sõidan juba Tallinna.

Ega mina sellel suvel pole suurt puhunud – muudkui iga päev istun 6–7 tundi vähemalt sümfonia juures. See võtab ka kogu aeg “kaalu” juurde nii kvaliteedilt kui kvantiteedilt. Ja ega ma sellega enne välja ei tule, kui ise juba täiel määral rahul olen. Sortavalas orkestreerisin III osa ja umbes 30% I osa. Siin töötasin veel finaali muusika juures – sest finaali on kogu selle helitöö naelaks. Nüüd on finaali muusika korras. Alul kirjutasin ühe pingelise dramaatilise karakteriga episoodi ja pikendasin *coda*’t. Nüüd töötlen finaali orkestreerimisel. Kui finaali on valmis, siis on juba mõnusam tunne, ent tööd jääb veel küllalt: I osale tuleb siiski 2–3 minutine sissejuhatus, töötleses teine kulminatsioon laiendada ja II osas tuleb veel... [Jutt käib helilooja Teisest sümfoniast, mis valmis aastal 1955 ning millest on saanud üks tema tuntumaid ja mängitumaid teoseid.]

Muuseas ka minul olid vist ühel päeval pärast sauna “spasmid”. Süda pigistas ligi kakskümmend korda nagu tangidega, see kestis vaid igakord 1–2 sekundit.

“Sirpi ja Vasarat” siin ei ole, paari päeva eest H. Helmi juures sattus üks “Sirp ja Vasar” kätte – nii leidsin sealt ka Tuisu [muusikakriitik *Ofelia Tuisk*] artikli noorte lõpetajate kohta. Küll on sõnade tegemine!

Üldiselt oli see artikkel siiski mõistlikum – Tamarkin [Aron Tamarkin – ajalehe *Sirp ja Vasar* muusikaosakonna juhataja] vist palju pehendas, et sügisest muljet ja prestiiži parandada ja tõsta. Sellepeale vaatamata siiski oli seal ka veel soovitusi, mis võivad koori ennem eksiteelegi viia. Jürisalu [Heino Jürisalu] esiletõstmine pole põhjendatud. Podelski [Gennadi Podelski] on kahtlematult kõige andekam, kõrvalteem [kõrvalteema] siiski venib ja orkestris on kohati ootamatuid “prohmakaid”. Koha [Jaani Koha] on siiski töö juures kõige rohkem mõelnud ja viimistlenud. Kuulasin hiljuti raadios kõiki neid töid ja mul oli selge pilt. Paremuse järjestus: 1. Koha, 2. Podelski, 3. Jürisalu, 4. Sõber [Ants Sõber].

Nüüd veel vanad meeldetuletused: ärge unustage M. Saart ja loodan, et dotsendi asjad on juba ka nii korras, et need ka tulemusi annaks.

Varsti algab uus tööaasta – viime selle edukalt läbi ja kus närusust on – anname pihta – printsipi peab kaitsma! Palju on veel pahatahtlikkust ja ebasiirust, see teeb vahel meeleolu kurvaks ja umbusklikuks. Inimene tõmbub siis enesesse. Süng on aga elada nii siili moodi – ei näe loodust ega ilu. See mõjub ka loomingu ja tervisele. [Villem Kapp oli 1944–1964 TRK kompositsiooniõppejõud, aastast 1956 dotsent. Tema juures on õppinud Helmut Rosenvald, Lembit Veevo, Ülo Vinter, Veljo Tormis, Harri Otsa jt.]

Tervist Sulle ja kogu perele!
Willem

Kislovodskis,
24. oktoobril 1958
[Villem Kapp oli seal loomingulisel puhkusel ja ühtlasi tervist parandamas.]

Armas Eugen!

Olen siin juba kuuendat päeva. Õhk on siin hea. Loodan, et võtan kaalu ka alla. Lugesin siin läbi Heljo Sepa raamatu H. Elleri klaveriloomingust. Raamat on hästi kirjutatud ja annab objektiivse ja hinnata-

va ülevaate Elleri klaveriloomingust. Ainuke “wopros” on see, kas Tobiasel on suuremad teened meie rahvusliku stiili arendamises kui Saarel klaveriloomingus.

Kuidas tunnid lähevad? Eks Sul on nüüd pingutusi rohkem. Veevole tuleb peale käia, et ta kiiremal töötaks. Pedraudse [Gunnar Pedraudse] töötab hästi, vokaalloomingu alal on veidi vähem kogemusi. Rosenvald peaks töötama ka hästi. Veevo algas nüüd alles orkestratsiooniga (keelpildid). Tal on sellel alal veel võrdlemisi algelised teadmised.

Kirjutan siin ka mõningaid väiksemaid asju – ühe soololaulu ja lastelaule, ning uurin ooperilibretot.

Tagasi jõuan ma 16. või 17. novembril (võibolla aga alles 18. nov, kui peatun paar päeva Moskvas).

Parimaid tervitusi,
Willi

P.S. Korralda raadios oma õpilaste tööd ühe saate 20–30 minutit. Paljud Sinu õpilaste tööd on ju lindistatud – nii pole sellega seoses enam palju raskusi.

Mart Saarele

Villem Kapp pidas Mart Saart oma õpetajaks ja eeskujuks. Heliloojaid sidus Suure-Jaani, samuti Hüpassaare, kus Kapp tihti külalisena viibis, ja tundlik suhe loodusesse. Nad olid ka head kolleegid. Leningradi konservatooriumis stažeeris Villem Kapp mitu kuud.

Leningradis,
9. detsembril 1949

Võibolla olete ehk teada saanud, et olin 20. nov kuni 3. det Tallinnas ja imestate, et ei külastanud Teid. Seda soovisin suurma heameelega teha – ent mul ei jäänud hetkekski aega ühekski külaskäiguks. Sain Leningradi konservatooriumi dir loal Tallinna sõita 12 päevaks, et orkestreerida oma kantaati. Ent kohe, kui jõudsin Tallinna jäin raskelt grippi, mille komplikatsioonid veel praegu kergel kujul põen (bronhiit). Viis päeva olin voodis palavikuga 39. Kui 25ndal palavik alaneks polnud mul enam mahti ja kukkusin kohe orkestreerima. Seitse päeva tein tööd varahom-

mikust hilisöö tunnini (vahel kella neljani varahommikul). 3. dets õhtupoolikuks oli kantaat valmis orkestreeritud, 53 lk pikk ja see kõik seitsme päevaga!! Oli üks suur ajamine – ei tea kas vigu ka sisse jäi?! Paar tundi peale valmimist sõitsin kohe Leningradi, sest konsi ülemus väga ravutses, et olen nii kaua Tallinnas olnud ja lubas kaevata Taigrole.

Küll tahtsin Teie poole tulla, kuid ei riskinud enam kaua puududa Leningradi tööst.

Siin on mul esialgu ka küllaltki vaba aega olnud ja olen mõned päevad veidi hinge tagasi tõmmanud. Päevas on küll 6–8 tundi, kuid see on puhkus. Tuleb rohkem kuulata, ja mis sa kuulad, kui millegist aru ei saa.

Mõtted lähevad sageli Tallinnale, headele inimestele ja parimale inimesele – Teile, küll tahaks olla vahel õhtul seal Kadrioru kandis, et vestelda, ent kavatsen 20. dets paiku minu kantaadi ettekandeks tulla paariks päevaks Tallinna ja siis räägime, räägime kõigest, mida rääkida annab.

Parimaid tervitusi Teile, auväärt ja kuldne inimene, tervisi abikaasale ja tütrele.
Teie Willem Kapp

3. märtsil 1953
Kallis Vanameister!

Vabandage, et kirjutan noodipaberil. Siin on praegu ilus: kevad saabumas, lõokesed laulavad, lumi kaob ja eila hakkas jõel jääminek. Kõik liigub all orus ja kohiseb. Jõgi (Moskva jõgi) on päris suur (suurem kui Emajõgi 2 korda). Ma esimest korda näen oma elus jõel jääminekut – see on nauditav loodusepilt. Suure mürinaga hakkas see pihta, alul läks pool päeva Moskva jõe jää – siis oli paar päeva puhas – õhtul läks uus jää, öeldi see on Runsa jõe jää. Täna oli jälle näha vaid üksikuid jäätükke – õhtupoolikul saabus uus jäämass kohinaga – see läheb praegugi edasi, olla Mozaiski jõe jää (harujõgi).

Minu sümf. I osa on peaaegu juba valmis, kohendan veel siit-sealt.

Pidin tulema 10ndaks juba Tallinna, kuid väänasin jala ära ja ei saa praegu käia. Sõidan siit 12. skp ära.

Parimate tervitustega kogu perele,
Willem Kapp

Pärnus,
24. juulil 1962

Kallis Mart Saar!

Ilusad olid Suure-Jaanis “Ilmatari” 75 aasta juubelpäevad [*Ilmatari laulu- ja mänguseltsi ning selle juures tegutseva segakooriga Villem Kapi vanaisa Joosep Kapp, kelle tööd jätkas isa Hans Kapp; 1938–1940 juhatus koori Villem Kapp. Seltsi tegevus on avaldamud suurt mõju Suure-Jaanis ja selle ümbruse kultuurielule.*] Loen sagedasti juubelibrošüüri ja Sinu armsat artiklit. Ma olin Suure-Jaanis võrdlemisi halvameeleolus, rõhutatud – ja selletõttu vaikselt tahtnud palju kõnelda inimestega. Kõik oli väga liigutatav siiski – südamliselt suhtumine Joosep Kappi, Hans Kappi, Sinusse – see lõi kohati üsna pühaliku meeolu.

Enne juubelit 5. juulil sain dr. Gavrilovilt halva teate – ta tahab mind uuesti septembris opereerida. Peale “Ilmatari” juubelit sõitsin kohe Tartu, kus kontrollisin mind ka prof. Laissaar. Lootsin temalt paremat vastust, aga tuli halvem – mul on kasvaja uuesti hakanud kasvama ja tuleb septembris uuem ja suurem lõikus ette võtta.

Sõitsin Tartust Pärnu ja puhkan siin veidi ning käin ujumas. Merevesi karastab närve ja see viib mõtted mujale – aga teadmine, et ees seisab operatsioon ei anna siiski rahu. Tahan varsti sõita Suure-Jaanis, siis külastan ka Sind!

Kogu pere tervitades,
Sinu Willem

Kirjad Airenille

Aireni nime taga peitub Villem Kapi armastatu tema neljal viimasel eluaastal. Talle kirjutatud rohkearvulistes kirjades avaldub helilooja tundemaailm ja loominguprobleemid. Valik neist kirjadest on avaldatud TMMi väljaandes “Tüdruk helesinises kleidis” sarjas “Elavik”.

12. jaan. 1963
Minu hea ja kallis Aireni!

Kiire... kell läheneb 15-le. Ootan uusi üliõpilasi. Täna antud juba 8 individuaaltun-

di (akadeemilist).

Ruttu paar sõna. Aireni on hea, väga ihaldatav ja armastuses nii kallid. Ise armastan teda üle kõige (nii minevikus kui ka tulevikus, aga ka olevikus – iga sekund!). Möödunud sekund on juba minevik...

Töö kulgeb hommikust õhtuni – närveerin ka selle pärast, et pean kiirelt sugulasele “kanna peale” astuma, et ta midagi ei saaks “susida”. Ei leia aga vaba aega. Peab!

Minu elus on kaks inimest olnud, kes mul tähtsail momentidel on “kaikaid” kodaraisse pildunud – üks neist sugulane. Kas ta kavatseb ka praegu?! [*Villem Kapp peab silmas oma onupoega, heliloojat Eugen Kappi (1908–1996), kes oli aastatel 1952–1964 Tallinna konservatooriumi rektor.*]

Miks pean ma olema valvel? Ta on minevikus seda teinud. Mis võiks teda sundida praegu selleks?! 1) Isiklik kadets – konkurents, mis minevikus mitmel korral on tuska teinud. 2) Kui olen professor – olen rippumatu, vaba. Seni, kuni olen dotsent, saab ta apelleerida sellele, et olen edutamise suhtes temast sõltuv (kuigi ma seda kunagi ei ole, sest ma ei poe). Küll saab aga tema šantažeerida: “Kui sa mulle ei allu, siis olen sinu edutamine ka minu soovidest.” Kui olen aga professor, siis olen ma ka pedagoogilisel redelil temaga võrdsel astmel – ta ei saa kasutada mingit võimu minu suhtes ja seda ta kardab. 3) Vähem tõenäoline võimalus. Äkki astun parteisse – tema vastu on opositsioon – võin võita suurema poolehoiu ja astuda tema ametikohale – mida ma isiklikult aga kunagi ei soovi. Tema iseloomu juures võib ta sääraselt asja karta.

Miks oleks kahju, kui laseks selle momendi mööda? 1) Prof. baas konservat. liinis on meie ühiseks eluks toredam kui dots.-kat. juh. baas. 2) Isikliku kriisi ja haiguse tõttu ma ei suutnud “Lembitut” teha nii, nagu soovisin: et ta oleks olnud meie ooperiliteratuuris uus kvaliteet ja kõigest teistest peajagu kõrgem. Julgen öelda aga enesekriitikat arvestades kindlalt – ta on võrdne “Tasuleekidega” [*Eugen Kapi ooper*] ja ületab [*Gustav Ernesaksa*] “Tormide ranna” ja [*Evald Aava*] “Vikerlased”.

Enne isiklikku kriisi ja haigestumist – julgen jälle seda täiel määral öelda – arvestati minuga sääraselt, et meie kodumaal minust kujuneb ainus mees, kes võtab emigrantide Tubinal “jalad alt” (seda arvestasid

ka valitsevad ringkonnad, kellele Tubin "pinnuks silmis"). Paari viimase aasta jooksul on "tugevale rünnakule" asunud noored, ajakirjanduse ja raadio kaasabil – nad on hästi organiseerunud, teevad endale reklaami, kasutavad aga spekulatiivseid ja nahaalseid võtteid. Töödega on siiski võitnud tunnustuse Tamberg ja Tormis. Olen väga kinni konservatooriumiga – ei saa arendada loomingulist edu. Edasimineku teises liinis – professorile – leevendab palju seda, et nii palju aega on kaduma läinud. Teisalt, professor annab mulle palju vabu käsi konservatooriumi liinis ja "vana lövi" võib rünnakule asuda jälle loomingulisel tandrill.

Selles seisab praegu ka üks pinge-element. Täna-homme tunnid õhtuni. Kontakti tuleb aga astuda sugulasega – ennetada, kui ta midagi kavatseb ja minu elu jälle hakkab segama.

Kell juba 15.07 – õpilast veel pole.

Sinu hea Orav

22. veebruaril 1964

Minu armas Airen!

Energijat palju. Andsin Ermile kaks tundi (teisipäevase, mis ära jäi, ja ühe lisatunni). Vaatasin läbi kolm kontrolltööd. Toimetasin 4 tundi kokku konservatooriumis, "määrisin" pabereid ja tegin ettevalmistusi kateedri üritusteks 4. märtsil.

Lugupidamine kasvab – saavutan varsti jälle oma väärikuse, mis mul alati on konservatooriumis olnud, sest teen head tööd. Nii oled ka Sina oma tööpostil. [---]

Airen! Läheneb 3. märts. Mina läheks Sinuga sellel päeval registreerima, kui soovid minult tegusid. Ma tõeliselt väga armastan Sind ja petta ma ei saa Airenit, sest hoian teda, igatsen, tahan, armastan. Aeg on küll veel kiire. Sammal hakkab tasapisi kasvama detsembri ja jaanuarikuu sündmustele – tahaks vähemalt, et professoripaberid enne ära läheks – võib tekkida jälle komplikatsioone ja ebameeldivusi. Enne selle sammu astumist tahaks, et saaksime kolmekesi kokku (Ženjaga) [Abikaasa Jevgenia Kapp (Zöbina), abiellusid 1939. aastal. Lahutusprotsess oli alustatud, kuid lahutuseni ei jõutud Villemi surma tõttu.] Praegu pole aega – aga teen esimesel vabal hetkel pikema kirja, mis probleemid peame

enne ära lahendama, mis jäi detsembris suure närvipinge ajal pooleli – mis osalt ka mõjutas, et korteriga nii kehvasti läks. Kui algab ülaste aeg Rocca al Mare – peavad Orav ja Airen olema koos. Selleks ajaks peavad olema vahekorrad minu kolleegide ja asutustega, kus töötan, korras.

Mina armastan, tahan Airenit – kui Airen seda omalt poolt ka soodustab – siis Sa ikkagi ja alati näed, et Orav jääb Airenile truuks elukaaslaseks.

Sinu Orav

23. märtsil 1964

Minu armas Airen!

Niisiis – "esimene kell" – vaja suurt rahu, isegi ei tohi mõelda millelegi, mis häirib – nii ütles arst. Esialgu kolm päeva kodus lamamist, siis näeb, mis saab. Nii ta siis kulges: üks pinge, üks ärevus teise otsa – alaline rahutus, kuni tuligi "krahh" – inime pole masin. Loodan siiski, et mul see kõige hullem asi – infarkt – veel pole. Velmet [helilooja ja koorijuht Aado Velmet] ütles, kui on infarkt, siis ei aita ka enam nitroglütseriin.

Hea aga seegi, et nüüd on tulnud aeg, kus saab Sulle kirjutadagi ja saab seda teha, mida tahtsin teha juba möödunud nädalal. Praegune olukord teeb natuke raskeks kirjutamise, see pingutab, teen seda siiski vabadel momentidel, kui tunnen end jälle paremini.

Nüüd on siiski ka lamades vahel valud.

Kõige raskemaid atakke on mul olnud kolm (laup. hommikul, pühapä. elavhõbeda tehase juures ja eile õhtul). Täna on olnud kolm "valude kulminatsiooni", mille on kõrvaldanud võrdlemisi kiirelt nitroglütseriin.

Nüüd tähtsamat. Enne, kui hakkam juhtnõore andma, mida teha, tahaks mõningaid mõtteid öelda. Mulle on siiski kir-

jutamine koormav – võib-olla paraneb olukord mõne päeva pärast. Korraldan olukorra, et meie saame kokku. Sa homme, kohe kui jõuad töösse, helista mulle, ootan. Ma sooviks siiski esmajoones, et Sa end valitseks, sest olen momendil siiski haige ja iga häiriv asi mind väga ärritab. Minu praegune haigus omab säärast iseloomu: inime on väga rahutu sel puhul niikuinii. Valud teevad väga kärsituks. Kui ma paranen, siis võid mulle "pörutada"... [---]

Airen arvab, et temal on vaid probleeme, mis teda häirivad. Mõlemil on probleeme, mis vastukarva. Raskused aga võidetakse. Orav ei käi peale, kui ta Airenile ei meeldi... Orav aga arvab, kui ta tervis taastub, hakkab ta Airenile jälle meeldima, ja Airen hakkab isegi tahtma, et Orav hakkab peale käima.

Ma ei tahaks uskuda, et mu haigus kaua kestab. Praegu pole olnud mingit häiret. Näis, mis tuleb, kui lähen taksoga Sinu poole.

Helista mulle homme hommikul – ootan.

Sinu truu Orav

See oli viimane kiri Airenile. Enam nad ei kohtunud. Villem Kapp suri järgmisel hommikul, 24. märtsil 1964. aastal.

Materjalid Teatri- ja Muusikamuseumi kogust.

Heliloojate Kappide muuseum. See oli koduks ka Villem Kapile.

FOTO INTERNETIST

Nõmme rahvusvaheline jazzartistide konkurss on noormuusikute küpsuseksam

IVO HEINLOO
jazzikriitik

21. sajandi algul oleme olnud tunnistajaks Nõmme aedlinna kujunemisele omaette väikeseks eesti jazz keskuseks. Juba aastaid korraldatakse Nõmmel nii heatasemelist festivali kui ka noorte jazzartistide konkurssi. Festival tähistab sel sügisel kümnendat aastapäeva, konkursiga tehti algust pisut hiljem.

Ilma paatoseta võib öelda, et konkursi korraldamine on Nõmme ning kogu Eesti jazzielu ühe võtmefiguuri Toivo Undi jaoks algusest peale olnud midagi missioonitaolist. "Minu põlvkond elas kinnises maailmas, kus kogu informatsioon lääne jazzis toimuva kohta piirdus mõne üksiku vinüüplaadi ning Ameerika Hääle jazzisaadetega," meenutab Unt. "Kui lõpuks avanes võimalus "Pori jazzile" pääseda, ei tulnud uute sidemete loomine esialgu muidugi kõne allagi." Kuid just Pori viibides leidis Unt, et tema kohus on aidata endast nooremaid muusikuid. "Noorele inimesele on vaja, et keegi teda protežeeriks, sest tihti ei orienteeru noored muusikamaailmas veel nii hästi," on Unt veendunud. "Lõppude lõpuks on ka jazz äri ning jazzmuusik peab oskama end müüa. Tühjast jutust on vähe kasu."

Nõmme võistluse konkreetseks eeskujuks oli konkurss "Lady Summertime" Soomes. Konkursi žürii liikmed on traditsiooniliselt festivali korraldajad, kes valivad osalejate seast noori muusikuid oma üritustele esinema. Seega ei ole Nõmme konkurss üksnes koht, kus noored jazzmuusikud oma oskusi näitavad ning nad paremuse järjekorras üles rivistatakse. "Nõmme konkurss on tegelikult turg. Siin võib nii mõnegi muusikuhakatis karjäär saada hiilgava alguse," räägib Unt. "Kui jä-

tad kihvti mulje, siis jääd korraldajale silma. Nii lihtne see ongi."

Iga osaleja on konkursi läbinuna ühe kogemuse võrra rikkam. Sellised muusikakonkursid ei erine mõnes mõttes väga spordivõistlustest – konkurents kui edasi viiv jõud on mootoriks sealgi ning selleks, et saavutada häid tulemusi, peab ise tegija olema ning mitte lootma juhuslikule vedamisele. Võistluse teeb eriliseks see, et seal ei ole rahalist auhinda. Auhinnaks on järgmine esinemisvõimalus mõnel festivalil. Ja mitte ainult suvalisel festivalil – võitja saab üles astuda näiteks sellisel tõelisel Euroopa jazz tipp-sündmusel nagu "Pori jazz", mis Toivo Undi põlvkonna jaoks paistis kunagi raudse eesriide tagant vaid helesinise unisusena.

"Põhjanaanabrite "Lady Summertime'il" on küll rahalised auhinnad, ent võidusumma eest (umbes 1500 eurot) ei saa isegi plaati välja anda. Noor inimene, kes õpib ära paar lugu, saab kätte raha ja mälestuse konkursi võidust, ent mis saab temast edasi? Nõmme konkursil ei jää keegi millestki ilma – kui ei pääse Pori, "Jazzkaarele" või "Rigas ritmile", saab ta esineda mõnel väiksemal üritusel, näiteks festivalil "Juu Jääb". Nii seletab Toivo Unt konkursi auhindade jagamise põhimõtet.

Nõmme konkurss on vaatamäng ka publiku jaoks. Publik, keda siiani traditsiooniliselt võistluspaigaks olnud Nõmme kultuurikeskuse saali väga palju ei mahugi, saab omalaadse jazzielamuse. Igaüks, kes maratoni mõõtu poolfinaali ning tavaliselt kohe järgmisel päeval aset leidva finaali ära kuulab, võib end nimetada üheks suurimaks Balti- ning Põhjamaade (aga viimasel ajal ka mõnede lõunapoolsemate riikide)

jazzi tuleviku asjatundjaks. Konkurss erineb kontsertidest oma erilise atmosfääri ning õhus valitseva pingepoolest, mis jätab kohati mulje, nagu oldaks eksamil. Nagu päris eksamite puhul, on ka siin edukamad need, kelle pingetaluvus suurem. Sestap ei kohta Nõmme konkursil ei vokalistide ega viimastel aastatel lisandunud instrumentalistide seas väga palju tulist eksperimenteerimist, ent jazzistandardeid kuuleb siin palju. Sellegipoolest garanteerib võistlus muusikaalamuse mitte ainult n-ö vana hea jazz austajatele.

Siin-seal on olnud kuulda nurinat, et konkursi rahvusvahelisemaks muutudes on võidu poole püüdlemine eestlaste endi jaoks osutunud järjest raskemaks. Statistika näitab tõepoolest, et viimastel aastatel on esikohad läinud külalistele. Ilmselt peab sellest järeldama, et tase on praeguseks üsna kõrgeks kujunenud ning Nõmme konkursi tuleb võtta tõsise muusikalise võistlusena. Häid lauljaid ja instrumentaliste on meil ju küllaga, mida näitas ka see, et tänavuse konkursi Eesti eelvooruses jäi napilt ukse taha mitu tõeliselt tugevat tulevikunime.

Aeg on näidanud, et Nõmme konkurss on andnud tuule tiibadesse nii mõnegi paljutootava muusiku soolokarjäärile. Susana Raya, kes võitis 2006. aastal, oli Hispaanias pärjatud noor lauljanna ja kitarrist juba enne Nõmmele tulekut. Taanlannat Mette Juuli ei teadnud enne Nõmme konkursi eriti keegi, ent pärast võistluse võitu avanes talle ridamisi põnevaid pakkumisi. Eesti publik kuulis Juuli tänavusel "Jazzkaarel", ent nüüdseks on ta menukalt esinenud ka Kopenhaagenis, Pori, Riias. Vahetult enne "Jazzkaart" toimunud põgusas vestluses ei hoidnud Juul Nõmme konkursist rääkides

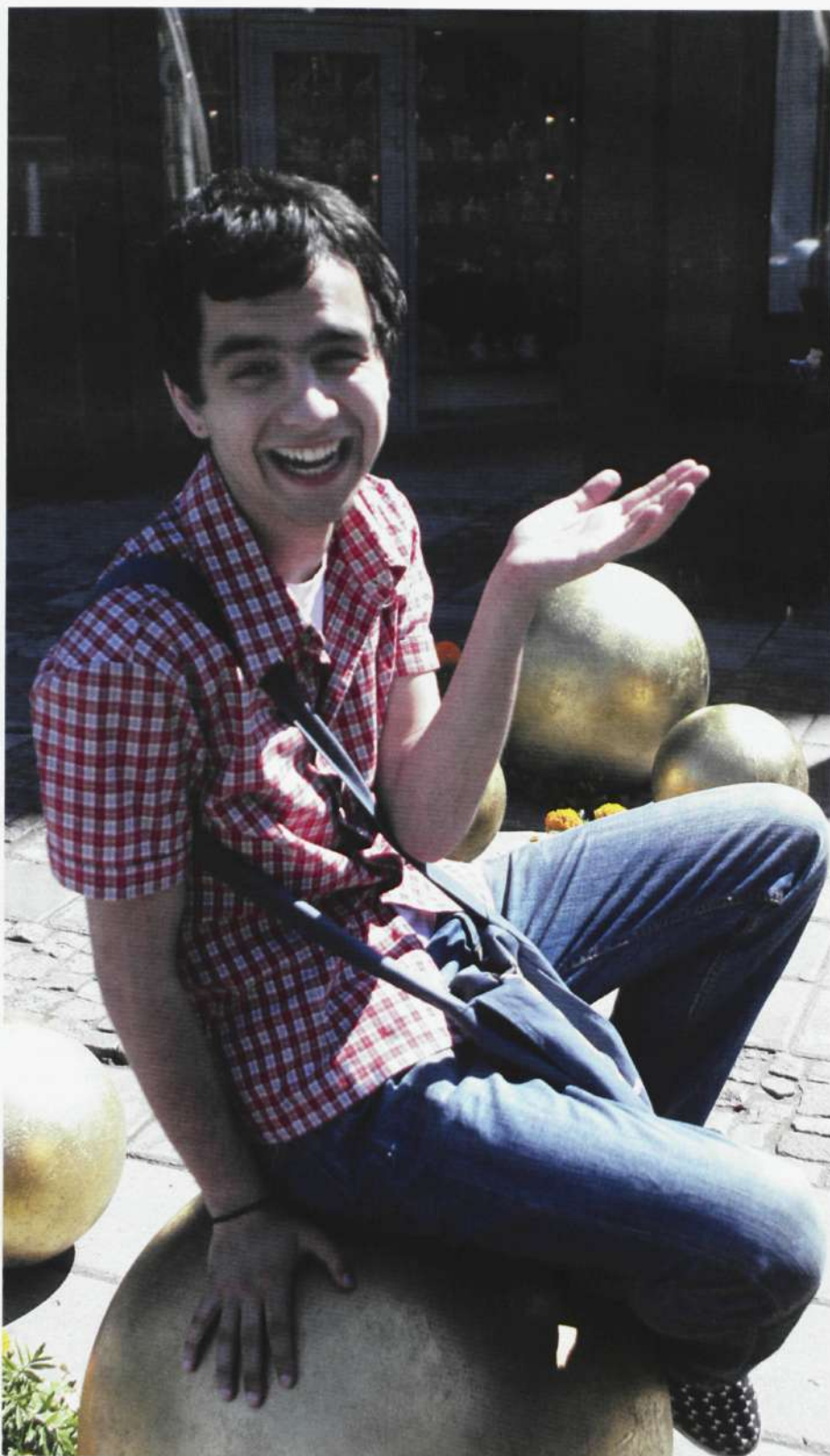
kiidusõnu kokku. Konkursi alguspäevil osalenud Sofia Rubina ja Helin-Mari Arder on praeguseks juba tuntud artistid. Väga paljutootav on ka vokalistide konkursi viimane võitja, leedu noormees Rokas Kucinskas, kelles on ühinenud tehniline talent ning oskus esinemise juures *show*-elemente kasutada.

Konkurss on aastatega laiendanud oma geograafilist areaali ja nii on juba pikemat aega võistlusesse eksootikat toonud Türgi. Esmapilgul ehk natuke kummalisena tunduva koostöö idee tekkis Toivo Undil, suheldes juhtiva türgi jazzmuusiku ja sealse tuntuima jazzklubi Nardis omaniku Önder Focaniga. "Algul oli mõte piirduda Läänemere piirkonnaga, ent siis otsustasime võtta kampa veel ühe külalismaa. Türklased valmistasid tõepoolest väga tõsiselt ette ning ka Türgi saatkond ulatas abistava käe," räägib Unt.

Nii sattusidki temperamentsed türklased Nõmme konkursile, moodustades seni rahulikuma loomuga põhjamaalastega põneva kontrasti. Peale selle avaneb eesti muusikahuvilistel rohkem võimalusi tutvuda türgi jazzi tippnimedega, sest seoses konkursiga on sealt siia tulnud Türgi mõistes tõelisi jazzistaare – mitte ainult Focan, vaid ka näiteks türgi jazzi primadonna Sibel Köse, kes säras tänavukevadisele konkursile järgnenud jähmsessioonil. Türgi pole enam ainus Lõuna-Euroopa maa, mis on Nõmmele võistlejaid saatnud, viimati oli siin esindatud ka Rumeenia. Erinevate muusikakultuuride kohtumine tuleb üldise pildi kujunemisele ainult kasuks.

Eesti meedias ei ole Nõmme konkursi ülemäära palju kajastatud. Samas muide on Nõmme konkurss Nõmme jazzifestivali kõrval ainus jazzüritus Eestis, millest kirjutab regulaarselt igal aastal Soome jazziajakiri Jazzrytmit.

Nii festivali kui ka konkursi korraldamisega on peale Toivo Undi ametis ka Jaanika Ventsel. Mõlema puhul väärrib tunnustust nende südikus ja initsiatiiv ning imekspandav valmidus läbi erinevate raskuste, sealhulgas ka finantsiliste, ikkagi vedada seda missiooni mõõtu ettevõtmist, millesse on programmeeritud ka tulu eesti jazzile. *Per aspera ad astra.*

Tänavuse lauluvõistluse võitis rõõmsameelne Rokas Kucinskas Leedust.

FOTO MADLI-LIIS PARTS

Kiili Vanamuusikaansambel esinemas
Toronto Trinity Chapellis.
FOTO ERAKOGUST

Eesti vanamuusika kõlas Ameerikas ja Kanadas

IA REMMEL

Kiili Vanamuusikaansambel eesotsas oma kunstilise juhi Heili Meibau-miga tegi juulikuus kontserdireisi Ameerikasse ja Kanadasse. Esineti Seattle'is, Vancouveris ja Torontos. Selles ansambelis mängib seitse erinevas vanuses noort, kaasa arvatud flöödimängijast ansambli juhi oma lapsed, 9-aastane Marten ja 13-aastane Kati, kes on Nõmme muusikakooli õpilased. Plokkflöödimängijad Eeva Vahtramäe, Ingrid Kaur ja Birgit Kukk on Heili Meibaumi õpilased Kiili Kunstide Koolist, viuldaja Tiina Mäe jätkab õpinguid Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis ning kitarrimängija Annika Aas lõpetas sel kevadel gümnaasiumi. Ameerika ja Kanada kontsertidel tegi kaasa ka sopran Eve Kopli.

Kiili Vanamuusikaansambli kava "Vaga

ja vallatu" on ilus läbimõeldud tervik, kus mõjuvad kaasa nii muusika vaheldusrikkus, kostüümid kui ka ansambli juhi poeetilised teoste sissejuhatused. Heili Meibaum on teinud ansamblile maitsekad ja hästi kõlavad seaded.

Kontserdid Ameerikas ja Kanadas läksid väga menukalt. Vastukajad kontserdireisist ilmusid Toronto eestikeelses lehes Eesti Elu, Vancouveri Eesti seltsi veebilehel ning Philippa Kiraly kirjutas Seattle'i kontserdist arvustuse "Eesti varase muusika pärand".

Heili Meibaum: "Meie ansambli eripära on just iseseisvate kontsertide maht. Esine-me kirikutes, mõisates, ajaloolistes saalides. Lemmikpaigaks on Tallinna raekoda. Ameerikasse tulime kontserte andma

eeskätt Early Music Guild of Seattle'i kutsel. Üks Toronto kontsertidest toimus ühtlasi Eesti Vabariigi 90. aastapäeva puhul ja seetõttu moodustas põhilise osa rohkearvulisest publikust diplomaatiline seltskond."

Philippa Kiraly kirjutab Seattle'i kontserdist: "Kiili Vanamuusikaansambli puhul hakkas silma väga hea ansamblitunnetus ning pillimängijate puhas intonatsioon. Ansambli viimistletud ja stiilne mäng vajas väga vähe juhipooleid märguandeid – vaid pisut alguseks ja lõpetuseks. Eve Kopli häääl on sulnis ja puhas ning esitus väga stiilne.

Kõige hämmastavam oli ansambli noorima liikme, 9-aastase tšellisti Marten Meibaumi mäng. Kuigi see, mida ta esitas, ei olnud iseenesest raske, toetas tema täpne aja- ja tempotunnetus bassiliini mängides kindlalt peaaegu iga teost."

Noored akordionistid Pärnus

HELEN NIIHOLM
akordionist

12.–16. augustini toimus neljas Eesti Akordioniliidu korraldatud noorte akordionistide suvelaager. Ja milline koht sobiks akordionimuusika esitamiseks veel paremini kui suvine Pärnu – omal ajal astus ju Raimond Valgresti siin akordioniga üles. Tema muusika on kuulunud ka laagris osalejate repertuaari.

Laagri üks eesmärgid on tõsta akordioni ja akordionimuusika populaarsust. Siiani on see ka hästi õnnestunud, sest laagrisse soovijate arv on iga aastaga kasvanud. Tänavune üritus tõi Pärnusse kokku kuuskümmend noort akordionisti kuueteistkümnest muusikakoolist üle Eesti. Kõik osalejad jagati vastavalt vanusele ja võimetele kahte orkestrisse, et ka kõige pisemad, kel veel oskusi napib, saaksid orkestris mängimise kogemuse võrra rikkamaks. Osalejad valmistasid ette küllaltki nõudliku kava, et seda siis dirigentide, tuntud akordionipedagoogi ja -solisti maestro Venda Tammani ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia magistrandi ja Tallinna Muusikakooli akordioniõpetaja Kristel Laasi käe all lihvida.

Laagril on oluline koht akordionistide

ansamblirepertuaari täiendamisel. Nii nagu eelmistel aastatel, oli tänavugi kavas Eesti noorema põlvkonna heliloojate spetsiaalselt laagri akordioniorkestrile loodud ja ka esietekandele tulnud teosed. Eelmisel aastal Liisa Hirschi, sel aastal Evelin Seppari sulest.

Lisaks orkestrimängule said õpilased oma muusikalisi ja mängutehnilisi oskusi täiendada ka individuaaltundides Sirje Mõttuse (EMTA akordioni eriala õppejõud) ja Helen Niiholmi (Märjamaa Muusika- ja Kunstikooli akordioniõpetaja) käe all. Julgust ja loomisvalmidust sai proovile panna Gerli Kirikali (EMTA ja Saue Muusikakooli improvisatsiooni- ja klaveriõpetaja) vaba improvisatsiooni- ja klaveriõpetaja) vaba improvisatsiooni tundides. Sel aastal pakuti uudse eneseavardamise võimalusena ka muusikalist liikumist kevadel EMTA koolimuusika eriala lõpetanud Egle Kulli juhendamisel.

Akordionistide suvelaager kulmineerus lõppkontserdiga Pärnu kontserdimaja suures saalis, kus esines kaks orkestrit ning astusid üles ka vaba improvisatsiooni ansamblid ja individuaaltundides silma jäänud paremad

solistid. Tänavu kutsuti akordionistid esmakordselt kontserti andma Toilasse Promenaadipäevadele, kuhu sõideti laagri viimasel päeval.

Peale väga tublide noorte pillimängijate aitasid laagri õnnestumisele kaasa ka Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, Pärnu Kunstide Maja, Pärnu Muusikakool, Pärnu linnavalitsus ja Adrem ning kõik õpetajad, kes eelnevalt orkestripartiidi olid selgeks õpetanud.

Noorte akordionistide suvelaager on kujunenud oluliseks ja oodatud sündmuseks nii muusikakoolide õpilaste, õpetajate kui ka lapsevanemate hulgas. See on üks igati kasulik ja hariv ning musitseerimist innustav suvine ettevõtmine, mis annab hoogu ka muusikakoolide akordionistide tihedamale omavahelisele läbikäimisele, ühisele kontserttegevusele, repertuaarivahetamisele ja mis kindlasti kõige tähtsam, süvendab armastust akordioni, selle mitmekülgsete võimalustega instrumendi vastu.

Hansapank
Swedbank

EESTI KONIERT

Rahvusvaheline muusikapäev

Berlioz . "ROMEO JA JULIA"

1. oktoober kell 19
Estonia kontserdisaal

N 2. oktoober kell 19
Pärnu kontserdimaja

R 3. oktoober kell 19
Vanemuise kontserdimaja

EKATERINA GUBANOVA alt, Venemaa

OLIVER KUUSIK tenor

VLADIMIR BAYKOV bass, Venemaa

Rahvusoper Estonia naiskoor
Eesti Rahvusmeeskoor
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

dirigent **VELLO PÄHN**

AMSERV AUTO

PRIKE

Postimees

ERR

Koostöös Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga E · R · S · O

www.concert.ee

Pärimusmuusika eraldab ja lähendab

ANASTASSIA MIŠENKINA

õpilane

18.–24. juulini sai Suure-Jaani Gümnaasium taas koolielu tunda, kuid tegu polnud sellesama keskkooli õpilastega. Hooepis 72 rahvamuusikahuvilist noort Eesti ETNO-laagrist koos õpetajate ja külaliste mängisid pilli, laulsid, tantsisid, tegid käsitööd ning muudki.

Pealkirjas pole mingisugust vastuolu, ühelt poolt on igal rahvusel olemas oma kindel koloriit, mis pärimusmuusikas edasi kandub, teiselt poolt oleme aga avatud erinevate rahvaste folkloori ja karakteri tundmaõppimiseks. ETNO-laagris tõusis eriti esile ühendav pool, kus justkui tundus, et peopesa, kuhu kunagi peaks kogu maailm ära mahtuma, läks natuke suuremaks.

Laagri peakorraldaja on akordionist ja EMTA pärimusmuusika eriala lektor Tuulikki Bartosik, kes on muusikaharidust omandanud nii Eestis, Soomes kui ka Rootsis. Tuulikkit abistas Kadri Lepasson, kes mitte ainult ei sidunud haavu kinni ning ei

võtnud vastu muretsevate vanemate öiseid telefonikõnesid, vaid lõi ka igal võimalikul juhul tantsule ja pillimängule kaasa, nakatades oma määratult suure energiaga.

Programmisiseste tegevuste seas olid kõige olulisemal kohal õpitoad, kus õpiti viies rühmas (neist neljas oli maksimaalne võimalik osalejate arv) kuulmise järgi lugusid küll laagrikontsertide tarvis, küll oma rahvamuusikapagasi täiendamiseks. Esitamisel keskenduti pigem põneva numbriloomisele kui autentsusele. Kõige kiiremini said kohad täis teist aastat laagris õpetava Antti Järvelä rühmas, kes teeb kaasa paljudes folkansambrites põhiliselt viuldaja ja kitarristina. Tõsi küll, osa õpilasi kurtis, et Antti pole mitteviiuldajatele piisavalt tähelepanu pööranud, kuid vaatamata sellele olid nad õpetajast vaimustuses. Kõrval harjutas aga Ian Stephenson Newcastle'ist koos oma õpilastega. Ian ja Antti tegid koostööd projektis "Baltic Crossing" ning andsid ka-

hekesi ka kontserdi "Viljandi folgil". Ian on lisaks Newcastle'is pärimusmuusikaprofessor, üks "Windy Bottom Folk" festivali korraldajaid, multiinstrumentalist, kes on mänginud ka mitmete tuntud rahvamuusikutega, näiteks Katie Doherty ja Shona Mooney'ga. Eestisse tõi ta kaasa oma kõige rohkem kasutatavad pillid: akustilise kitarr ja kaherealise löötspilli, parajalt inglise huumorit ning hulga ideid. Tema õpilased ei pidanud mängima kuivalt mõne rahvaviisi kordust, vaid kindla süzeeliiniga tervikliku teost, mida saab iseloomustada Iani hüüdlausega "Are we going to rock?". Kolmanda rühma õpetajateks olid Arno Tamm ja Sandra Sillamaa. Sandrat tuntakse ka torupillimängijana ansamblist Ro: toro ning solistina, kuid tegelikult on temagi multiinstrumentalist, kes paneb kõlama erinevaid puhkpille pikkvilest sopransaksofonini. Selles õpitoas olid pigem nooremad mängijad, kes enamasti polnud nii julged

ETNOlased kontserdil Viljandis Kirsimäel.

FOTO ERAKOGUST

katsetama kui teised, kuid see-eest suhtusid õppimisse väga tõsiselt ja said tunda suurt esinemis- ja mängimisrõõmu. Neljandas rühmas lauldi, juhatas seda Mari Kalkun nii üksinda kui ka Anu Tauliga. Marit iseloomustab tahtmine teha midagi kaunist ka üsna lihtsast algmaterjalist. Viendas rühmas, kus oli vaid kolm õpilast, andis tunde väikekandlevirtuoos Elo Kalda. Lisaks neile tegid meile rahvamuusikaalaseid õpikodasid *lätmandoola-* ja viulimängija Marit Fält Norrast, üliandekas viuldaja, bandžomängija ja ka laulja Bruce Molsky USAst, Arhailise Meestelaulu Seltsi juht ja ansambli Harju Mehed liige Lauri Öunapuu. Peale selle õpiti rahvatantsu Vägilaste viuldaja ja laulja Meelika Hainsoo käe all ning käsitööd juba mitmeid aastaid folgilavasid kujundanud Kersti Rattusega.

Teadagi, et muusikud on eelarvamuste- vabad inimesed, seepärast olid kõik valmis milleski põnevas kaasa lööma. Kuigi programmis olevad tegevused olid huvitavad, ootasid nii mõnedki pikisilmi ööd, et saaks

midagi täiesti spontaanselt ette võtta. Nii toimusidki tantsuööd kooli katusel, koosmängud ehk jammimised kooli koridorides. Õine tegevus lõppes koidikul ning pärast lühikest und alustasime järgmise päeva tegevustega. Kuigi laager on põhimõtteliselt Eesti-sisene, oli sel aastal ka välismaalt pärit osalejaid. Näiteks saabusid meile kaks viuldajat, Anders ja Erik, ning viuldaja-kitarrist Victor Rootsist pärimusmuusika-laagrite vahetusprogrammi FOLX kaudu (suve algul saadeti samamoodi eestlasi Rootsist). Üks vähestest kandlerühma liikmetest, Isaac Sulev tuli oma sõnul Kanadast Eestisse oma juuri otsima ning üllatas kõiki, öeldes, et Kanadas polegi folki. Kahel viimasel laagripäeval liitusid Ian Stephensoni rühmaga kitarristid Alan ja Chris Inglismaalt. Aeg-ajalt leidis ETNO tegevus aset ka koolimajast väljaspool. Näiteks toimus väljasõit Ants ja Andrus Tauli juurde Torupillitalu, kus sai näha nende läbi aegade tehtud torupille, esimest Kultuurkapitali abil soetatud treipinki ning Ats Tauli len-

nukit. Teisel korral peeti viimast laagriõhtut Lõhavere linnuse juures, kus grilliti, lauldi ning mängiti pilli. Öhtu lõppes jällegi koidikul Suure-Jaani kooli katusel tantsimisega. Laagri esimene esinemine, ühtlasi ka soojenduseks suurele folgikontserdile, toimus Suure-Jaani vabaõhulaval. Sellele järgnes kontsert ise 24. juulil Viljandis Kirsimäel.

Eesti ETNO oli kõigile osalejatele vaeldamatult positiivne kogemus. Isegi Tuulikki Bartosik, kes oli mitmeid kordi seda laagrit korraldanud, tunnistas, et see oli tema parim ETNO-laager üldse. Peale laagri T-särkide, plaatide õpetajate muusikaga ja õpitud lugude sai kaasa ka kutseid ansambelitesse, innustust pärimusmuusikaga edaspidi tegelda ning nii mõnegi toreda tutvuse. Peeti isegi plaane järgmise aasta laagri korraldamise kohta, et see tuleks veel ägedam kui tänavune. Mitmeks päevaks jäi kummitama Tuulikki viimase esinemise järel öeldud lause: "Kuigi laager on läbi, kestab folk edasi. Elu ongi folk."

Eesti noored kitarristid rahvusvaheliselt edukad

14.–16. juulini toimus Läti Muusikaakadeemia Baltimaade teine kitarristide konkurss. Kui esimesel konkursil käis Eestit esindamas kaks, siis tänavu koguni kahteist õpilast. Valik noorematesse rühmadesse tehti Eesti Muusikakoolide Liidu korraldatud konkursi tulemuste põhjal, vanimasse rühma valiti mängijad EMTAs toimunud eelkonkursil.

Esimene pilk Läti Muusikaakadeemia saali oli veidi hirmuäratav – kuidas küll lapsed selle hiiglasliku ruumi täis mängivad? Lavaproovides selgus aga, et see on kitarr ja võrratu akustikaga saal. Kõik helid, olgu või *pianissimo*'s, jõudsid kaugeimassegi nurka. Lühtrid, kõrge lava, frakis teadustaja, esinejale suunatud prožektorid – pidulikkus ja suursugusus ei heidutanud sugugi meie noori kitarriste. Žürii esimees Jevgeni Finkelstein soovis oma avakõnes võistlejatele meeldivat ootusärevust. Tundus,

Žürii otsusel (Jevgeni Finkelstein, Julius Kurauskas, Juris Lipšans, Kaspars Zemitis, Heiki Mätlik) olid Eesti kitarristide auhinnalised kohad järgmised:

D-grupp: **Eva Paula Pukk** (Saku MK, õp J. Kahro) – **I järgu diplom**

C-grupp: **Priit Peterson** (H. Elleri nimeline Tartu MK, õp P. Peterson) – **II koht**

Krõõt Jaakson (Saku MK, õp J. Kahro) – VI koht

B-grupp: **Georg Pukk** (Saku MK, õp J. Kahro) – V koht

Kaarel Kuusk (Nõmme MK, õp L. Jõeheht) – VI koht

A-grupp: **Kristiina Jalakas** (TMKK, õp J. Kahro) – II koht

Kirsi Tilk (G. Otsa nimeline Tallinna MK, õp T. Peterson) – V koht

et just see neid valdaski, sest niivõrd filigranseid, viimistletud ja hingestatud esituse ei saaks tulla mängijatelt, kes muusikat ise lõpuni ei naudi.

Osalejad ei jätnud mainimata ka seda, et pärast laureaatide kontserti toimunud lõpuõhtul olid nad üllatunud, kui žüriiliikmed tulid "kõrgustest alla" ja rääkisid kõigi osalejatega juttu, jagades kiidusõnu ja innustust.

2010. aastal jõuab konkursi korraldamise järg Eesti kätte.

Julia Kahro

Lätsi tarrõ tagasi.
Zetod.

Verska kultuurikeskus

“Lätsi tarrõ tagasi” on noortest seto meestest koosneva muusikalise kollektiivi Zetod teine plaat. Nagu ütlevad plaadi tutvustuses ka ansambli liikmed, on esimese, 2005. aastal ilmunud helikandjaga “Lätsi vällä kaema” võrreldes hääled mehisemad ja seaded keerulisemad. Taas on tunda mõjutusi Kristjan Priksilt, keda võib nimetada ka Zetode vaimseks isaks. Rõõm on näha ja kuulda, et Priksi kõrval on hakanud seadetega kätt proovima ka Vabarna Jalmar. Lugude valik on mitmekesine ja huvitav, leidub nii mõtisklevaid ja lüürilisi, kui ka hoogsamaid, naljatlevaid laule. Kõik need meeleolud seob ühtseks tervikuks Setomaalt pärit traditsiooniline tekst ja Setomaa pärimusmuusikat iseloomustav helikeel.

Palju annavad tervikpildile juurde plaadil kaasa tegevad sõbrad ja külalised, kes toovad sisse uudsed kõlad, värs-kuse ja hoo. Lood on mängitud hea tundega ja rütmiliselt täpselt. Tuntav on ka isetege-mise rõõm ja sisemine jõud, mis sellesse muusikasse pandud. Plaadikujundus näeb väl-ja soe ja selge ning viitab päri-musele, toetades plaadi sisu.

Kui millestki selle helikand-ja puhul puudust tunda, siis a cappella-laulmine, mida võiks olla rohkem kui vaid “Pirkos” ja plaadi boonusloos. Samuti

oleks värskendav vahelduseks ka õrnemat helikeelt kuulda. Kokkuvõtvalt võib aga öelda, et tegemist on huvitava ja kaasakiskuva plaadiga, millel on lisaks pärimusmuusika hoidmisele ka ajalooline väär-tus, tuues meile lähemale se-tode pärimuskultuuri.

ASTRID BÖNING
pärimusmuusik

Contrasting Colors.
Sergio Bastos & Raivo Tafenau Band.

Raivo Tafenau

“Contrasting Colors” on järg 2003. aastal enam-vähem sama koosseisuga salvestatud albumile “Ice on Ipanema”, millelt on pärit mitu pikaeaalst (viker)raadiohitti, nagu portu-galikeelsed uusversioonid Uno Loobi laulust “Kamina ees” (“Acontece assim”) ja Harry Tarvo loost “Iga päev” (“Canção pra você”). Nagu “Ice on Ipanema”, sisaldab ka “Contrasting Colors” kergesti kuulatavat muusikat, kus on peaaegu võrdsetes kogustes bossat-sambat, jazzi ja poppi. Plaadil avanumber, Sergio Bastose muretu suvelugu “Summer Story” ja MPB (ehk brasiilia popi) traditsioone jär-giv “Mr T” (muusika Petteri Hasalt, sõnad Bastoselt) sobi-vad hästi popisõbrale, nagu ka ballaadilikud “Slow Motion” (Ain Agana ja Maian Kärmasse ühislooming) ja Bastose “Nem Sol, Nem Lua”.

Jazzilikumat väljenduslaadi hindav kuulaja võiks esmajär-jekorras ette võtta Tafenau instrumentaali “Contrasting Colors” ja Hasa-Bastose klubi-likku *vibe*’i püüdva pala “She Said So”. Kuid kindlasti meel-divad talle ka brasiiliapäraseid, klassikalises sambajazzi võt-mes palad. Need on *fusion*-jazzi maiku introga “Aquila Menina” (Tafenau viis ja Bas-tose sõnad) ning eriti kaks laenulugu: Carlos Lyra “Inf-luência do Jazz” ja Lucio Alvesi “De Conversa em Conversa”, minu meelest al-bumi kirkaimad pärlid. Tur-valist ja tuttavat pakuvad ka *easy-listening* “bossakas” “Dreams” Ivar Musta ja James Wertsu sulest ning boo-nuslugu, Jobimi “Aguá de Beber”.

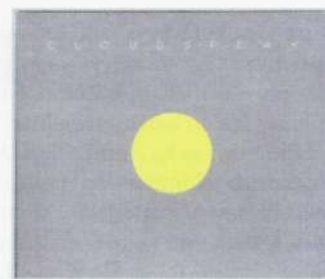
Kõiki mainitud laule iseloo-mustab heatasemeline, ehkki suurte üllatusteta esitus ja ar-ranžeerijatöö. Pole kahtlust, et Sergio Bastos on suurepä-rane laulja ja Raivo Tafenau talle igati vääriline partner, kes sageli tõusebki keskse so-listi kohale. Plaadil kaaneku-jundus on värvikirev, muusika-line (stiili)kirevus iseloomus-tab ka albumile valitud muusi-kat, võimaldades igal kuulajal tähelepanu oma lemmikvärvi-le keskendada.

JOOSEP SANG

Päike ja jää.
Cloudspeak.

Cloudspeak

Ühel Lõuna-Eesti väikelinna koduaias toimunud minifor-maadis muusikafestivalil oli terve päeva vihma ladistanud. Kui peaesineja peale läks, jäi vihm üha hõredamaks, lõpu-loo ajal lakkas aga sootuks. Bänd, kes pilvedega rääkida oskas ning taevaluugid sulges,

oli Cloudspeak. Kui toona, kolm aastat tagasi teadis duot Cloudspeak väiksem ring-kond, siis tänaseks on see muutunud – ilmunud on täis-pikk album, millega jõuti suu-rema kuulajate hulga ette. Muutusi on veelgi: repertuaari on lisaks ingliskeelsetele laulu-dele tulnud ka mõned eesti-keelsed (nagu kas või plaadi nimilugugi), läptop ja *mid*-*keyboard* on esinemistel asen-dunud väärivate süntesaatori-tega ning elektroonilist kõla-pilti ja bändi põhikoosseisu on, trummikomplekt kaenas, täiendama tulnud Eno Kol-lom. Kuid bändi A ja O, X ja Y on püsinud muutumatutena. Kadi Uibo laulab ja kirjutab endiselt, nii sõnu kui ka sageli muusikat, ning elektroonika, klahvpillipartiide ja seadete eest vastutab ikka Paavo Eensalu. Lõpptulemust kujun-datakse võrdset, sest india fi-losofiast mõjutatuna (ning kollektiivi Kirtana Rasa liikme-na) toob haldjahääl Kadi “pil-verääkijate” lüürikasse ja mee-leoludesse spirituaalsust (sa-ma liin jätkub lauludes, mille sõnad on loonud luuletaja Mathura) ning süntesaatori-komandör Paf hoiab helipildis kinni kosmilis-elektroonilisest esteetikast, millele pani kuna-gi aluse Jean-Michel Jarre.

Kui välja arvata olavehala-liku elemendiga jazzilugu “Suverõõm”(millele on muide sõnad kirjutanud seitsmeaas-tane koolipoiss), on nelja aas-ta vältel loodud album kena tervik, kuhu sobivad suurepä-

raselt ka teised kaks eestikeelset laulu ja lood, kuhu kaasatud jazzvirtuosid Mihkel Mälgand ja Raul Sööt. Veelgi paremini aitab kõike koos hoida jäiselt minimalistlik CD-ümbris pealinna ühelt nõutumalt DJ-lt ja plaadikujundajalt Alari Oravalt.

Cloudspeak räägib oma lugudes unistamisest ja enesese vaatamisest, endaks saamisest ja endaks jäämisest (mildest muust võiksidki jutustada lood nagu “Far Far”, “Behind the Wall” või “Beyond the Fears”). Tänu siirusele ja muusikaliste moevoolude vältimisele on ansambli õnnestunud oma teed käia ning selleks julgustab ta oma muusikaga ka teisi.

ANTON ANDRES
DJ SanAntonio

rasKatarsis. rasKatarsis.

rasKatarsis

Kalamaja kunstnike-arhitektide-heliloojate luule ja muusika CD astub oma sisu ja vormi kontseptuaalsusega jõuliselt vastu digimuusika ajastule, seab au sisse süvenemise ja annab tagasi tolle erilise plaadi käeshoidmise tunde, mis hakkas pärast vinüüle kaduma. Plaadiümbrise mustvalge magalarajooni-äng juhatab sisse rasKatarsise muusikasse

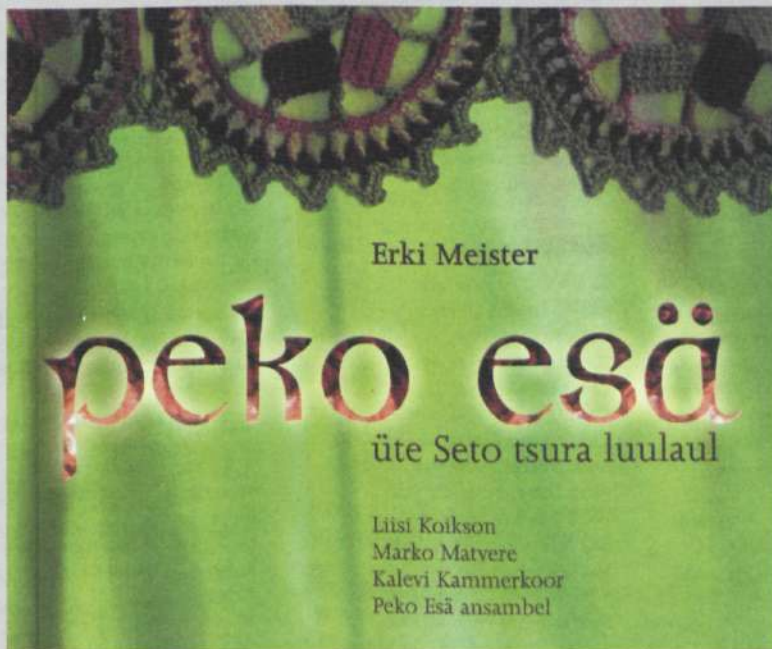
– kurvatoonilisse jazzrock-postrocki.

rK on väga korrektne – loodud on võimas filmilik atmosfäär, pillimängutehnikas kostavad lõputud harjutamistunnid, produktsioon kõlab profilt, elektroonilised lisandid on maitsekad ja luulediktatsioon puhas. Korrektsusest on vaid üks samm igavuseni, esimestel läbikuulamistel on mõne loo erinevusi väga raske märgata. Siin-seal on ka üllatusi. Kõlalist värskest toovad pala “Sfäärid treppidel” puhkpillid (või süntesaator-puhkpillid?), bussid-trammid-trollid-sound loos “Oksast, mil ma rippusin”, müdisevad generaatorid “Tuulegeneraatorites” ja ootamatud rütmikäsitlused ja efektid läbi kogu albumi. Kahjuks ei märka plaadil bassimängija võimekust ja

erinevaid mängulaade, ka on bassi sound liiga ühtlane ja tagasihoidlik ning kontserdil nähtud jazzfunk-rokkimine ja võimas gruuu on kahjuks kaduma läinud. Võib-olla kuuleme järgmisel plaadil rasKatarsise vungikamat mina?

Ainus, mida võib rasKatarsisele ette heita, on plaadi väljaandmise ajastamine varasusse. Kes tahaks kuulda sügisballiilikest betoonrajoonidest ja melanhoolsetest meeloodiamassiividest meie parimal saada oleval aastaajal? Novembrimuusika koht on novembris!

KRISTJAN JANSEN
disainer ja muusikafänn

KUULA KA SEDA

Peko esä. Üte seto tsura luulaul. Liisi Kolkson, Marko Matvere, Kalevi kammerkoor, Peko Esä ansambel. Erki Meister.

“Peko esä” on Erki Meistri suurvorm ühe setu noormehe elusündmustest, milles kohtuvad rockooperite pompöössus, vanade rahvaviiside sugestiivsus ja ambitsioon suur esitajate aparaat (segakoor, rockbänd ja solistid) üht ja sama lugu jutustama panna. Kõike on kokku ehk liiga palju, kuid setu (ja üldse Lõuna-Eesti) taustaga inimene leiab oratooriumi kontsertsalvestuses mõtte- ja kuulamisainet küll.

JOOSEP SANG

September

Tallinnas

1. 09 kell 19 Peterburi Maria Teatri Sümfooniaorkester, Kristjan Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis

1. 09 kell 19 Viva oratorio! Tõnis Mägi koolioratoorium "Tarkus": Tõnis Mägi, Chalice, Liidia Mägi, ETV tütarlastekoor, Ansambel U: Jaani kirikus

6. 09 kell 12 Orelipooltund: Jüri Goltsov toomkirikus

6. 09 kell 17 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusoper Estonia

6. 09 kell 18 Eesti Vabariik 90. Eesti muusika kullafond: keelpillikvartett TetrArchi, Peep Lassmann (klaver) Mederi saalis

6. 09 kell 19 Kohtumispaik Eesti: Ramón Ortega Quero (oboe), Kalev Kuljus (oboe), Põhjamaade Sümfooniaorkester, Anu Tali (dirigent) Estonia kontserdisaalis

6. 09 kell 19 Ameerika visioonid: Vadim Gluzman (viul), Tallinna Kammerorkester, Eri Klas (dirigent) Mustpeade Majas

*

10. 09 kell 18 Loewe muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia

10. 09 kell 19 Kontsertjazz. Maailma kõige väiksem bigband: Eduard Akulin (tromboon), Siim Aimla (saksofon), Meelis Vind (bassklarnet) Estonia Talveaias

11. 09 kell 18 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvusoper Estonia

12. 09 kell 18 Minkuse ballett "Don Quijote" Rahvusoper Estonia

12. 09 kell 19 Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Sarah Chang (viul), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

13. 09 kell 12 Orelipooltund: Juhani Haapasalo (orel), Erkki Rajamäki (bass) toomkirikus

13. 09 kell 15 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusoper Estonia

13. ja 14. 09 kell 18 Violino bis: Silver Ainomäe (tšello), Kirill Kozlovski (klaver) Mederi saalis

13. 09 kell 19 Festival "Orient" esitleb: Vajra muusika ja tants. Tiibeti budistlikud mungad Phiyangi kloostri (Ladakh) Estonia kontserdisaalis

*

14. 09 kell 12 Lasteballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Kocsaki muusikale Rahvusoper Estonia

14. 09 kell 18 J. S. Bach & Haydn: Kaia Urb (sopran), Kädy Plaas (sopran), Iris Oja (alt), Juta Ropalu-Malk (alt), Tuomas Katajala

(tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Daniel Reuss (dirigent) Metodisti kirikus

14. 09 kell 18 Sügisjazz: Chris Gall Trio feat Enik (Saksamaa) Kumus

14. 09 kell 19 XV rahvusvaheline õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo": Kiievi vaimuliku akadeemia ja seminari segakoor Kaarli kirikus

16. 09 kell 15 Lõunamuusika. Noored talendid: Jelena Obratsova VI rahvusvahelise konkursi laurea did Ksenija Volkova (sopran, Anna Markarova (metosopran), Aleksandr Strjuk (bariton), Pavel Šmulevitš (bass); Maria Tšernova ja Anatoli Kuznetsov (klaver) Estonia kontserdisaalis

17. 09 kell 19 Buxtehude konkursi laurea did: ansambel Gli Affetti Freschi koosseisus Meelis Orgse (barokkviul), Antto Vanhala (barokkviul, barokkvioola), Matias Häkkinen (klavessiin, orel) Nigulistest

18. 09 kell 19 Sügisjazz: Tiit Paulus & Jaak Sooäär Tallinna Kunstihoones

18. 09 kell 19 Loewe muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia

19. 09 kell 19 Minkuse ballett "Don Quijote" Rahvusoper Estonia

19. 09 kell 19 Autorilaulude õhtu "Sibul & sõbrad": Riho Sibul, Raul Vaigla, Ain Agan, Robert Jürjendal, Toomas Rull, Meelis Vind Kumus

20. 09 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

20. 09 kell 16 Keevaline harmoonia: Hortus Musicus Väravatornis

20. 09 kell 18 Vocalissimo: Taimo Toomast (bariton), Jesús María Gómez (klaver) raekojas

20. 09 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonia

*

21. 09 kell 12 Lasteballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Kocsaki muusikale Rahvusoper Estonia

21. 09 kell 17 Violino bis: Henning Kraggerud (viul), Christian Ihle Hadland (klaver) Estonia kontserdisaalis

21.–24. 09 "Sügisfestival" Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias

24. 09 kell 19 Etnosari. Unistadt: Kärt Johanson (vokaal, mandoliin), Taavi Kerikmäe (klahvpillid, *termenvox*, *live*-elektroonika) Estonia Talveaias

24. 09 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvusoper Estonia

24. 09 kell 21 Sügisjazz: Freshly-ground (LAV) klubis Club von

Überlingen

25. 09 kell 19 Džässkontsert: Maria João (vokaal), Mário Laginha (klaver), Alexandre Frazão (trummid), Nelson Cascais (bass) Estonia kontserdisaalis

25. 09 kell 19 Bournonville'i ballett "Sülfiid" Rahvusoper Estonia

25. 09 kell 19 Virtuoso id: Jaakko Kuusisto (viul), Tallinna Kammerorkester Mustpeade Majas

26. 09 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusoper Estonia

27. 09 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

27. 09 kell 18 Raphael Wallfisch (tšello), Peep Lassmann (klaver) Mederi saalis

27. 09 kell 19 XV rahvusvaheline õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo": Tbilisi Riikliku Ooperi- ja balletiteatri solistide ansambel Suliko Kaarli kirikus

27. 09 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonia

*

28. ja 30. 09 kell 12 Lasteballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Kocsaki muusikale Rahvusoper Estonia

28. 09 kell 17 Hortus Musicus Mederi saalis

28. 09 kell 19 XV rahvusvahelise õigeusu vaimuliku muusika festivali "Credo" lõppkontsert: kammerkoor "Ru:nekund", Mareks Lobe (dirigent), noortekoor "Vozroždenije", Irina Sadik (dirigent), Vologda Oblasti Gavriliini-

nimelise Riikliku Filharmoonia Kammermeeskoor, Albert Mišin (dirigent), Tbilisi Riikliku Ooperi- ja balletiteatri solistide ansambel Suliko Estonia kontserdisaalis

Tartus

6. 09 kell 19 Kohtumispaik Eesti: Ramón Ortega Quero (oboe), Kalev Kuljus (oboe), Põhjamaade Sümfooniaorkester, Anu Tali (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

10. 09 kell 19 Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Sarah Chang

(viul), Nikolai Aleksejev (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

12. 09 kell 18 Meistrite Akadeemia: Ralf Taal (klaver) Tartu Ülikooli aulas

14. 09 kell 16 Festival "Orient" esitleb: Vajra muusika ja tants. Tiibeti budist-

likud mungad Phiyangi kloostri (Ladakh) Vanemuise kontserdimajas

14. 09 kell 16 Tantsuetendus "Peeter Paan" Vanemuise suures majas

15. 09 kell 19 Sügisjazz: Chris Gall Trio feat Enik (Saksamaa) Athena keskuses

17. 09 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas

18. 09 kell 19 Autorilaulude õhtu "Sibul & sõbrad": Riho Sibul, Raul Vaigla, Ain Agan, Robert Jürjendal, Toomas Rull, Meelis Vind Vanemuise väikeses majas

19. 09 kell 19 Ballett "Onegin" Tšaikovski muusikale Vanemuise suures majas

19. 09 kell 19 Vocalissimo: Taimo Toomast (bariton), Jesús María Gómez (klaver) Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis

20. 09 kell 19 Styne'i muusikal "Sugar ehk Džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas

25. 09 kell 12 Tantsuetendus "Peeter Paan" Vanemuise suures majas

25. 09 kell 21 Tõnis Mägi & InBoil Jaani kirikus

26. 09 kell 19 Raphael Wallfisch (tšello), Peep Lassmann (klaver) Tartu Ülikooli aulas

27. 09 kell 19 Puccini ooper "Tosca" Vanemuise väikeses majas

28. 09 kell 16 Styne'i muusikal "Sugar ehk Džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas

Pärnus

14. 09 kell 17 Veljo Tormise ooper "Luigeland": Pärnu Linnaorkester, segakoor Endla naiskoor, Helen Lokuta (sopran), René Soom (bariton), Oliver Kuusik (tenor), Jüri Alperden (dirigent) Pärnu kontserdimajas

17. 09 kell 19 Festival "Orient" esitleb: Vajra muusika ja tants. Tiibeti budistlikud mungad Phiyangi kloostri (Ladakh) Pärnu kontserdimajas

24. 09 kell 19 Džässkontsert: Maria João (vokaal), Mário Laginha (klaver), Alexandre Frazão (trummid), Nelson Cascais (bass) Pärnu kontserdimajas

Viljandis

1. 09 kell 19 Koolialguspidu: Vägilased ja Zetod Pärnumuusika Aidas

6. 09 kell 20 Ansambel Paabel, Kulno & DJ Harlet Pärnumuusika Aidas

10. 09 kell 20.30 Etendus "Vaterland": Marianne Kütt, Anneli Rahkema, Tarmo Tagamets, Mari Kalkun, Taavi Kerikmäe

Pärimusmuusika Aidas

11. 09 kell 19 Aida muusikud: Cätlin Jaago, Aleksander Sünter, Ando Kiviberg, Meelika Hainsoo, Lauri Öunapuu, Mari Kalkun, Sofia Joons, Tarmo Noormaa, Silver Sepp, Harlet ja paljud teised Pärimusmuusika Aidas

13. 09 kell 19 Anu Taul Pärimusmuusika Aidas

16. 09 kell 19 Ethno in Transit Pärimusmuusika Aidas

19. 09 kell 20 Rütmiällikal: Tanel Ruben (löökpillid), Cätlin Jaago (torupill), Sandra Sillamaa (torupill), Juhani Suits (sarved), DJ P Julm, regilaululapsed Pärimusmuusika Aidas

22. 09 kell 12 ja 18 Vanemuise teatri külalisetendus: tantsuetendus "Peeter Paan" Ugalas

23.–27. 09 Viljandi kitarrifestival

27. 09 kell 17 Autorilaulude öhtu "Sibul & sõbrad": Riho Sibul, Raul Vaigla, Ain Agan, Robert Jürjendal, Toomas Rull, Meelis Vind, Raivo Tafenau, Erkki-Sven Tüür, Peeter Malkov Pärimusmuusika Aidas

Jõhvis

11. 09 kell 19 Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Sarah Chang (viul), Nikolai Aleksejev (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

17. 09 kell 19 Noored talendid: Jelena Obratsova VI rahvusvahelise konkursi laureaadid Ksenija Volkova (sopran), Anna Markarova (metsosopran), Aleksandr Strjuk (bariton), Pavel Šmulevitš (bass); Maria Tšernova ja Anatoli Kuznetsov (klaver) Jõhvi kontserdimajas

Mujal Eestis

5. 09 kell 19 Eesti Vabariik 90. Eesti muusika kullafond: keelpillikvartett TetrArchi, Peep Lassmann (klaver) Tohisoo mõisas

6. 09 kell 16 ja 19 Hingemuusika: Maire Haava (metsosopran), Kadri Ploompuu (orel) Türi Püha Martini kirikus ja Käru kirikus

8. ja 11. 09 kell 18 Eesti Vabariik 90: Virgo Veldi (saksofon), Ulla Krigul (orel) Narva Aleksandri kirikus ja Nissi kirikus

8.–21. 09 Maarjalaulude festival Narvas

10. 09 kell 18 Salongikontsert: Yoshiko leki (klavessiin), Mail Sildos (barokkviul) Maardu mõisa muusikasalongis

11. 09 kell 18 Meistrite Akadeemia: Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Narva linnuses

11. 09 kell 19 Arvo Pärt & Joseph Haydn: Kaia Urb (sopran), Kädy Plaas (sopran), Iris Oja (alt), Tuomas Katajala (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna

Kammerorkester, Daniel Reuss (dirigent) Rakvere Kolmainu kirikus

13. ja 14. 09 kell 16 Eesti Vabariik 90: Virgo Veldi (saksofon), Ulla Krigul (orel) Leesi ja Tuhala kirikus

13. 09 kell 18 Maarjalaulude festival. J. S. Bach & Haydn: Kaia Urb (sopran), Kädy Plaas (sopran), Iris Oja (alt), Juta Roopalu-Malk (alt), Tuomas Katajala (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna

Kammerorkester, Daniel Reuss (dirigent) Narva Aleksandri kirikus

15. 09 kell 18.30 Eesti Vabariik 90.

Saksimängud: Lembit Saarsalu (saksofonid), Mart Soo (kitarr), Taavo Rimmel (kontrabass) Emmaste Põhikoolis

16. 09 kell 20 Eesti Vabariik 90.

Saksimängud: Lembit Saarsalu (saksofonid), Mart Soo (kitarr), Taavo Rimmel (kontrabass) Antsla kultuuri- ja spordikeskuses

17. 09 kell 16.30 Eesti Vabariik 90.

Saksimängud: Lembit Saarsalu (saksofonid), Mart Soo (kitarr), Taavo Rimmel (kontrabass) Albu mõisas

17. 09 kell 19 Autorilaulude öhtu

"Sibul & sõbrad": Riho Sibul, Raul Vaigla, Ain Agan, Robert Jürjendal, Toomas Rull, Meelis Vind Põlva kultuurikeskuses

18. 09 kell 18 Meistrite Akadeemia:

Ralf Taal (klaver) Rakvere Gümnaasiumi saalis

18. 09 kell 19 Eesti Vabariik 90.

Saksimängud: Lembit Saarsalu (saksofonid), Mart Soo (kitarr), Taavo Rimmel (kontrabass) Suure-Jaani kultuurimajas

20. 09 kell 19 Autorilaulude öhtu

"Sibul & sõbrad": Riho Sibul, Raul Vaigla, Ain Agan, Robert Jürjendal, Toomas Rull, Meelis Vind Kuressaare Kultuurivara saalis

21. 09 kell 19 Autorilaulude öhtu

"Sibul & sõbrad": Riho Sibul, Raul Vaigla, Ain Agan, Robert Jürjendal, Toomas Rull, Meelis Vind Kärdla kultuurikeskuses

24. ja 25. 09 kell 18 Hingemuusika:

Maire Haava (metsosopran), Kadri Ploompuu (orel) Otepää Maarja kirikus ja Häädemeeste Miikaeli kirikus

26. 09 kell 19 Eesti Vabariik 90: Bonzo & Tõun, tšellokvartett C-JAM Võru kultuurimajas Kannel

27. 09 kell 17 Eesti Vabariik 90: Bonzo & Tõun, tšellokvartett C-JAM Haapsalu kultuurikeskuses

Andmed on kontrollitud 18. augustil. Täpsem info kodulehekülgedel.

Oktoobri kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 13. oktoobriks aadressil kristina@ema.edu.ee

XIV üle-eestilised klaveriõpetajate päevad

25. - 27. oktoober

Nõmme Muusikakool
(Pärnu mnt. 320, Tallinn)

Klaveriõpetajate päevadel on:

1. Klaverimängu õpitoad
2. Loomingu õpitoad õpetajatele
3. Loomingu õpitoad õpilastele
4. Loengud:

"Loodus ja muusika" - Fred Jüssi

"Pilatese tehnika kasutamisest instrumendiõpetuses" - Päivi Kiljala (Soome)

5. Vestlusring:

"Miks kaob huvi?" - moderaator-ettekandja Heli Reimann

6. Esitus:

Leelo Kõlari klaverikogumik

"Klaverisõber"

Riine Pajusaare uus klaveripalade noot

7. Järelokaja:

Esseedest "Päheõppimisest ja peastmängust" - Martti Raide

8. Kontserdid:

Stephen Hough (Festival "Klaver '08")

Paul Lewis (Festival "Klaver '08")
Õpilaste lõppkontsert

Täpsem info: www.epta.ee

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

septembris

4. september kell 18.00

EMTA kammersaal

STEN LASSMANN (klaver)

Heino Elleri klaverilooming Vol I

21-24. september

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

SÜGISFESTIVAL

21. september kell 19.00

Kultuurikatel väike saal (Põhja pst 27A)

AVAKONTSERT

Multimeediaetendus: Marcia Lemke-Kern &

Sascha Lino Lemke (Saksamaa)

22. september kell 19.00

EMTA kammersaal

EMTA kompositsiooni eriala üliõpilaste loomingu kontsert

23. september kell 17.00

EMTA ooperistuudio

EMTA nüüdismuusika ansambel

23. september kell 19.00

EMTA kammersaal

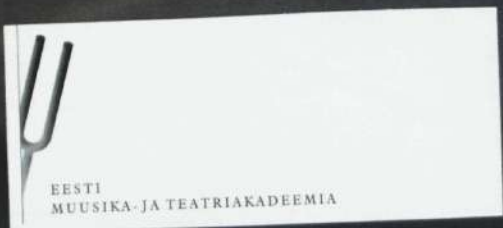
Benjamin Broening (USA) ja Ansambel U:

24. september kell 19.00

EMTA kammersaal

LÕPPKONTSERT

I Solisti del Vento (Belgia)

ida muusika festival

orient

esitleb

L 13 sept 19.00 Estonia Kontserdisaal
P 14 sept 19.00 Vanemuise Kontserdimaja *
K 17 sept 19.00 Pärnu Kontserdimaja *

ESTONIAN
RECORD
PRODUCTIONS

VAJRA

“PADJAKONTSERT”

Tiibeti Drikung Kagyu
koolkonna Buddha-mungad
Phiyangi kloostrist

* koostöös Eesti Kontserdiga

www.erpmusic.com/Orient2008

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

PE₂^B₂₅₃₉ 2008, 8/9

SEPTEMBER 2008

6. september 19.00 Mustpeade majas

TALLINNA FILHARMOONIA HOOAJA AVAKONTSERT AMEERIKA VISIOONID

VADIM GLUZMAN viiul
TALLINNA KAMMEROREKSTER
Dirigent ERI KLAS

L. BERNSTEIN Serenaad
J. ADAMS Shakes loops
S. BARBER Adagio

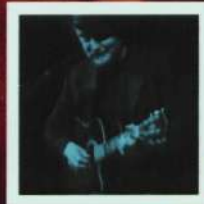

11. september 19.00 Rakvere Kolmainu kirik
13. september 18.00 Narva Aleksandri Suurkirik
14. september 18.00 Tallinna Metodisti kirik

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOORI HOOAJA AVAKONTSERT

KÄDY PLAAS sopran
IRIS OJA alt
TUOMAS KATAJALA tenor
UKU JOLLER bass
EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent DANIEL REUSS

A. PÄRT Magnificat
J. HAYDN Stabat Mater (Hob XXbis)
J. S. BACH Magnificat

17. september 19.00 Põlva Kultuurikeskus
18. september 19.00 Tartu Vanemuise väike maja
19. september 19.00 Tallinn, KUMU auditoorium
20. september 19.00 Kuressaare Kultuurivara saal
21. september 19.00 Kärdla Kultuurikeskus
27. september 17.00 Viljandi Pärimusmuusika Ait
(Viljandi Kitarrifestival)

RIHO SIBUL & SÕBRAD AUTORILAUUDE ÕHTU

RIHO SIBUL
RAUL VAIGLA
AIN AGAN
ROBERT JÜRJENDAL
TOOMAS RULL
MEELIS VIND

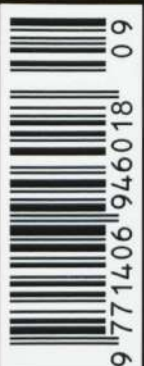

25. september 19.00 Mustpeade maja

VIRTUOOSID. JAAKKO KUUSISTO viiul, Soome

TALLINNA KAMMERORKESTER

A. VIVALDI Neli aastaega
A. PIAZZOLLA Buenos Airese neli aastaega

Tallinna Filharmoonia / Tel 669 9940 / www.filharmoonia.ee

Tallinn...
2011

EESTI
ESTONIAN CULTURE FOUNDATION

Kultuuriministerium

ESTONIAN
CULTURE FOUNDATION

EESTI
FILHARMOONIA
KAMMERKOOR

ESTONIAN
CITY ORCHESTRA

rgb

ABC Motors

ERR

KUKU

EESTI EKSPRESS

PILETILEVI